

Atëfëtan and Yesu ang ÿëgw ko Luk Lilaya in

Akayëta aņo ro Luk ÿëgwëk. Okëreceņ od ax gi ex na Bëšëwif ÿëgwën këbi ebi pënixën mëne Yesu ex Afexën ar benëng đek an. Ga yow baxo Yesu ebi pexën bela bër ex yo baņo balaxënënd end bëwendëran, gë bësoxari, gë bëxaÿëanaxik, do gë bëšëxwëra eņ. Barikan bëlëngw Bëšëwif bën ababi ÿandi na eno wat Yesu gë bela bër banëbi šus bëjo. Ebi masinaxën mëne alif këni lifënd, Yesu afelëra babi felërand gë bapënëtal. Bëšëwif bën bamëxwër bamëxwër baņo sëfarand Yesu eni baxët osëyali orexëm ol, do eni wat becarax bend baxo rind beņ. Ata bëlëngw Bëšëwif bën ÿandi këbi eno daŵ Yesu gayik ayakëraxi babi yakëraxind endexëm eņ. Mondako lëxw bano gër otaxan od Bërom eno daŵaxën mopika gër kërëwa. Yesu xani ko gër ecës yatir akey atasën, do šanayaxën këbi abëngw bësëfan bërëxëm bën. Fel këbi eni pemërand Atëfëtan aņ gër ed ex yo gër ngwën ro. Er ex gër akayëta in:

Ineŵa ÿëgwaxën ko Luk akayëta aņo: 1.1-4.

End andëŵa and Šaņ Batis do gë andëŵa and Yesu eņ: 1.5-2.52.

End Šaņ Batis do gë Yesu eņ: 3.1-4.13.

End andiyen and Yesu gër Galile eņ: 4.14-9.50.

End dʻamana ir Yesu ond gër Yerusalem eḡ:
9.51–19.27.

End toro do gë ecës ed Yesu eḡ: 19.28–23.56.

End ekani ed Yesu gër ecës eḡ: 24.1–53.

Lilaya in

¹ Bëranjëm sëyik eni ñëgw bënd Yesu Kërisët beḡ do gë bënd xucak gër ndebi ro beḡ ex gixën Atëfëtan amat. ² Bër watelik gë ogës odebën elod gër ʻānar do hi këni bëriyenin bër Eyeyan ed Kaxanu bën nangën këbo beḡo. Bën sebën këbo bënd Yesu Kërisët beḡ do gë dek bebër ri ko gër aniyān andexëm bën ene deyaraxënënde gër bela ang bani reyarand bën ak. ³ Awa wëno bëte, gë obal osëm wëkara këmëni bër nangëk beḡo elod gër ʻānar bën. Ata bebër fel këne bën ʻāpan ke mi ñëgwënëli Tewofil, wëj ar gapak an, ey nangaxën mëne ⁴ bebër sëyali këni bën mokwëta dëḡ ex.

End meleka do gë Sakari eḡ

⁵ Angwën and ebaxo Erod emun end gër ebar ed Yude aḡ, ašadaxan ebax na ar bano wacënd Sakari. Gër engā end Abiya ebaxo do alindaw̃ Elisabet ebaxo bëte ar andëwëra and Aharonḡ, ašadaxan alëngw aḡānar an. ⁶ Sakari gë Elisabet bër šenene ebax gër ogës od Kaxanu. Šenene bani sëfënd acariya and Axwën Kaxanu aḡ do gë dek bapela band re ko aḡap ʻāpëk motëf gër aniyān baḡ. ⁷ Barikan gë obāš këm xar bani gayik Elisabet asoxari aboroxok ebaxo.

⁸ Bëšadaxan bën arëcar bani rëcarënd, gë engā gë engā, edi ed ocaḡaxa el gër Aciw̃ and

Kaxanu. Ata akey amat, enga end Sakari bën enj bët bani. ⁹ Ang rëp bax gër andiyen and ocađaxa ak, ašadaxan abat ebax eno tana gër enga endeβën exo dılxen lëf gër Aciw̄ and Axwën Kaxanu exo corëgu ašururu ir xwëšëna bani gë angiri in. Ata sana këno Sakari. ¹⁰ And lil ko aŋ, šëni këno fac amëxwër and Bëšëwif aŋ do këni šalend ga fiatëk apëxëd and ecor ed ašururu ir xwëšëna bani gë angiri aŋ. ¹¹ Ata lëf, meleka ir Axwën šanaŋaxën këŋo Sakari. Xwëša ko gand liw̄ ir angëb and bani šoraxënënd ašururu. ¹² Ga fabër këni gë meleka in, Sakari yëdara ko xali xurik, do wëlandëra këŋo mbaŋ. ¹³ Ata re ko meleka in: «Sakari, kërey yëdara na! Cale indey iŋ yakali ki Kaxanu. Alindax Elisabet gë acël ko hi do eŋo dëw̄ lëmëta ir këyo wăcëf Šaŋ. ¹⁴ Ata lëmëta ijo kë yemën emëkw edey el do exi nëngandëra mbaŋ. Bëte bëranjëm këbi nëngandëra and këno rëw̄ aŋ. ¹⁵ Lëmëta ijo, ala asëm ko hi gër ogës od Axwën Kaxanu. Mëŋ ex, ašëba këŋo šëba ngoy iŋ do gë ešëbëceβ ir kë ŋawënd yo. Ado kwël gër acël and nëm fo ko ŋëm gë Angoc Amënëk aŋ. ¹⁶ Do and ko raf aŋ, mëŋ këbi bakali Bëyisërayel bëranjëm eno kwëta Kaxanu, Axwën arebën an. ¹⁷ Mëŋ ex ar kë lëngwaw an đamana exo ŋataxënëgu Axwën an. Kaxanu këŋo yël angoc aŋ do gë panga ind yël baŋo alaŋwënel Eli iŋ exo bakalixënëgu gër Isërayel angwëlëra and obaš gë bëxarëk bërebën aŋ. Bëte bër gë owëkw owëšik bëranjëm këbi wërëšët eni gi bër

ŝenene[☆]. Ata mondako këbi rëca bulunda ir Isërayel in eni këñënara ŝenene eno kacaxën Axwën arebën ar kë yowënd an.» ¹⁸ Sakari wëka këño meleka in: «Mondake këme nang mëne ahi dënj kë hi bebër këye felënd bëjo gayikako wëno gë alindawën anëka xar këmi?» ¹⁹ Yaka ko meleka in: «Ay nang ex na nde mëne wëno ex Gabëriyel, ar gër enga end omeleka od hik ler gër Kaxanu an? Do mënj ga lawënegu ke mi pel enjekax eño, wëj ki hëpëgënanënd. ²⁰ Awa ay bayi na gë oniw̃ xali yatir kë ñata bebër fel këmi bëjo gayikako aye kwëta ex na.»

²¹ Xarak amëd año fac, Bëšëwif bën dëk yëka babi ošën or Sakari ol. Dek nemëran babi ba në end ine ko nëkaxënegund go lëf gër Aciw̃ and Kaxanu. ²² And ŝanëgu ko aň, sëkwan ko ebi yeyaneli, ata nang këni mëne ýeý watëgu ko lëf gër Aciw̃ and Kaxanu. Alambacara fo babi lambacarand ga ŝanëgu ko gë oniw̃ këm. ²³ And faý ko bakey band ebax exo diyeni gër Aciw̃ and Kaxanu aň, Sakari w̃aýi ko kwël gër ndebën. ²⁴ Ga nëkanak, alindaw̃ Elisabet hi ko gë acël. Ata ýaf ko opacaw̃ oco. ²⁵ Er baxo rend: «Dodo anëka yëkwaw ke Axwën Kaxanu. And ñatan këño aň, faý ko gër emëkw edexëm exo dëxët ašëfën iram in gër bela.»

End meleka in do gë Mari eň

²⁶ Anëka bax opacaw̃ ocongibat elod ga hi ko Elisabet gë acël. Kaxanu lawën këño meleka ir këno w̃acënd Gabëriyel in gër ebar ed Galile, gër ingol ind Nasaret. ²⁷ Meleka in ñat ko në

☆ **1:17** 1.17 Malaxi 3.23-24

endënaŵ emeja end nëm baŋo Yosef, ŝambenjar ir andëwëra and Dafid, ar ebax emun etëm end gër ebar ed Isërayel an. Endënaŵ emeja eŋo, Mari bano wăcënd. ²⁸ Ga lil ko meleka in gër ed hi baxo, re ko: «Ašëma šëma këmi wěj ar rin ki oyekax Kaxanu an! Axwën an gë wěj hi ko, wěj ye ki!» ²⁹ And wël ko Mari eyeyan elo aŋ, wëlandëra këŋo do ko yëlarand ba ine wăcayak ecëmar elo. ³⁰ Ata re ko meleka in: «Kërey yëdara na Mari gayikwa Kaxanu yël ki oyekax orexëm ol. ³¹ Gë acël këy hi do eyo dëw lëmëta. Yëlido oŵac or Yesu ol. ³² Lëmëta ijo, Asëñiŵ ar Kaxanu exo, mëŋ ar hik yaŋ gër orën an. Mondako këno ŷana eno macënd gayik ala asëm ko hi. Ata Axwën Kaxanu, mëŋ këŋo wăš añëpara and owun or Dafid, axarëk arexëm aŋ. ³³ Din ir din ko wun gër enëng end Yakob do owun orexëm ol ax kwët na gë ekwët.» ³⁴ Ata Mari yaka këŋo meleka in: «Mondake wa kë hi eŋo gayikako wëno asošan amo nang ex na?» ³⁵ Aŋo re ko meleka in: «Angoc Amënëk aŋ kë yow gër ndey do panga ind Kaxanu mëŋ ar hik yaŋ gër orën in ki lab. Mëŋ ex, ar këyo rëw an, Asëñiŵ ar Kaxanu këno ŷana eno macënd gayik aŵënëk exo. ³⁶ Nëkođa Elisabet ar nëng irey an, mëŋ bëte ga hi ko gë acël gë oxar go dëŋ. Anëka sëk këŋo opacaŵ ocongibat mëŋ ar bano rend asoxari aboroxok exo an, ³⁷ gayik gër Kaxanu beŷ dek wëndëk.» ³⁸ Ata re ko Mari: «Awa gayikako ex, wëno ariyenin ar Axwën Kaxanu hi këme, dilexo ang fel këye ak.» Ata kwël ye ko meleka in.

End Mari gër iciw̃ ind Elisabet eṅ

³⁹ Ata kwël gë bakey baṅo fo, Mari ye ko aṅand xali gër ebar ed Yude, nē angol and ler nē osënd.

⁴⁰ And ḥat ko gër iciw̃ ind Sakari bën aṅ, šēma kēṅo Elisabet. ⁴¹ Elisabet, sam ga wël ko ecēmar ed Mari el, itox ind gër acël andexēm iṅ welētëra ko onēnga ol. Ata Elisabet ṽēm ko gë Angoc Amēnek aṅ. ⁴² Na bacan kēṅo Mari, ko rend:

«Gër bēsoxari đek, wěj ye ki!

Asoxari abetak hi kēy, wěj ye ki!

Do ar ex gër acël andey an abetak exo, wěj ye ki!

⁴³ Yakayin, nēm ir Axwën aram nēngaw ke, wëno ye ke! ⁴⁴ And wël kēme ecēmar edey aṅ, itox indam iṅ awelētëra welētëra ko onēnga ol gër acël. ⁴⁵ Nēngandëralexi wěj ar w̃ak mēne er fel ki Axwën in aḥata kē ḥata.»

⁴⁶ Ata yaka ko Mari:

«Gër yomb iram nēngandëra ke mēṅ kēmo yasaxēnënd Axwën an!

⁴⁷ Iyo gër yomb iram nēngandëra ke end Kaxanu eṅ, mēṅ Afexën aram an!

⁴⁸ Gayikwa ayëkwa yëkwaw ke wëno ariyenin arexēm an.

Ang kēni bëtëraw yo bela bën gër ngwën ro,

Din kēne ṽana ene macënd asoxari abetak.

⁴⁹ Kaxanu, mēṅ ar xorëk beṽ đek an, rin ke ecaraxik eṅo.

Ow̃ac orexēm ol ow̃ënëk ex.

⁵⁰ Do axaṽënan irexēm in din ir din ex gër bër kēṅo fëbënd.

⁵¹ Panga indexēm iṅ nēcët ko;

gë panga ino şapëreli këbi bër gë banjêlan band
gë ndafënan bën,

⁵² Alat lat këbi bër gapak bën gër bañëpara band
owun,

Eni bëtaxën gër owun bërëtoc bën,

⁵³ Bër babi yambën enjo bën lëba këbi gë
benjekax bej xali wëd këni,

do aŵaŷ ŵaŷ këbi taxan bër gë napul bën.

⁵⁴ Biyi Bëyisërayel bën rëca këbo,

Biyi bëriyenin bërexëm bën.

Axwita xwita ko ang këŋo xaŷënanënd biyi ak,

⁵⁵ Axwita xwita ko ebo din enjekax eŋ,

Ang fel babi bëxarëk bërebi ak,

Ang beya babi enjekax end din Abëraxam gë
obaş orexëm ak.»

⁵⁶ Ata ga xucak eŋo, Mari xeyëra këŋo në
opacaŵ otas gër iciŵ ind Elisabet bën đamana
ŵayixën ko gër ndebën.

End andëŵa and Şaŋ Batis eŋ

⁵⁷ Ga ñatëk amëd and orëŵ aŋ, Elisabet rëŵ
këŋo lëmëta. ⁵⁸ Bëraketa bën do gë bërexëm

bën ga wël këni mëne Axwën an axaŷënan dëŋ
xaŷënan këŋo Elisabet, barërëgu këni gër iciŵ

ebi nëngandëra andamat gë mëŋ. ⁵⁹ Yatir sëk
këŋo loxo, bakaraw këni bëte eno kac lëmëta in.

Ata yël këno oŵac or sëm ol mëne ngëŋ Sakari.

⁶⁰ Barikan ga wël ko nëm oŵac olo, re ko: «Ali ax
gi ex na đe mondako? Şaŋ ex oŵac orexëm ol!»

⁶¹ Yaka këno: «Ine? Gër nëng irewën ala ano
macënd na mondako!» ⁶² Ata lambaca këno sëm
ir lëmëta eni nang ba mondake ŷandi baŋo eŋo

mac. ⁶³ Ŵasi ko eno mëdënëgu ingomb gomb.

Ga xana ko, ýëgw ko: «Ŝaŋ ex oŵac orexëm ol.» Ata na ŝarandëra këbi dek ang ebani ak.
⁶⁴ Ataŋ lëkwëtak iniŵ ind Sakari iŋ do wëli këŋo oniŵ ol. Ýana ko këŋo ŝëkwand Kaxanu. ⁶⁵ Ata bëraketa bën dek wëlandëra këbi. Bëte dek bër bax wël endey eŋo bën wëlandëra këbi ebar ed Yude el dek xali gër osënd. Ata beŋo fo bani yeyandërand bela bën. ⁶⁶ Dek bër bax wël beŋo bën, gë emëkw el bani baxëtënd do bani wëkarënd ba ine ko hi itox iŋo. Enimin panga ind Axwën Kaxanu iŋ gër ola or itox iŋo ebax.

End oyëkan or Sakari eŋ

⁶⁷ Sakari, sëm ir lëmëta, ga ýëm ko gë Angoc Amënëk aŋ, ýana ko ko yeyanënd ang alawënel fo do ko rend:

⁶⁸ «Cëkwaneŋone Axwën an, mëŋ ar ex Kaxanu,
 Axwën ar bulunda ir Isërayel an,
 Ga laŵëneliw këbo enimin apexa aŋ.

⁶⁹ Awëlan wëlanëgu këbo apexa aŋ gër ekun ed Dafid, ariyenin arexëm an.

⁷⁰ Eŋo fëna baxo exo di elod bëniy okeme okeme ang reya këni bëlaŵënel bëwënek bërexëm ak.

⁷¹ Apexa aŋo këbo racët gër otaxan od bër ŝus këbo.

Bëte abeya beya baxo mëne aracët këbo racët gër otaxan od bër ŝus këbo.

⁷² Në emasin ebo ang baŋo xaýënanënd bëxarëk bërebi ak,

Bëte në emasin ebo axo kwëya ex na mëne mëŋ dëŋ yata këbo eter emënëk el.

⁷³ Ayaŝar yaŝar baxo gër axarëk arebi Abëraxam mëne,

- 74 Aracët këbo racët gër toro ind lëxw banëbo
bër xoÿër këbo bën do gë anjiÿ këm enëÿo
calende
- 75 gë ola owënëk do gë or šenene, ang kë nëka
yo bakey bandebi baŋ.
- 76 Do wëj itox iŋo, alawënel ar Kaxanu këni ŷana
eni macënd,
Alawënel ar Kaxanu, mëŋ ar hik yaŋ gër orën
an,
Gayik wëj lëngwaliw ki eyo mëxwëtën fëña in
Axwën an.
- 77 Wëj këbo wăsin biyi bër ex bulunda irexëm
bën mi nangaxën apexa and gë eteban ed
beñëŋenax aŋ.
- 78 Kaxanu, mëŋ ar xwën këbo an, axaÿënan këŋo
xaÿënanënd endebi eŋ. Paŋ gë axaÿënan
iŋo këbi ħobaxënënd eñan eŋ, dek bela
bën.
- 79 Në eyow exo ebi ŋoba bela bër kë liyand gër
ecamëdan bën,
Bela bër ŷëpak gër ed ŷañëk ecës bën.
Në eyow exo ebo dëngweli gër obetak.»
- 80 Ga xucak beŋo dek, lëmëta in kwël ko
rafënd do ko firind gë panga ind Angoc Amënëk
iŋ.
Do në er timëriŋ fo baŋo ŷandind exo gi
Xali ex ŋatëgu akey and ko šanaya exo
pemërand gër bulunda ir Isërayel aŋ.

2

End andëwă and Yesu eŋ

¹ Ga xucak bakey baŋo Sesar Ogisët, emun
etëm end gër Rom eŋ, re ko enëbi ñëgw bela bën

gaf gë gaf dëk ebar ed xwën baxo el. ² Oñëgw oko, oñanar ok ebax amëd and hi baxo Kurenu, gofërëner in, gër ebar ed Siri. ³ Bela bën dëk bani yexërand enëbi ñëgw ala kala gër angol and rëw këno. ⁴ Ata Yosef, ar andëwëra and Dafid an, xani ko gër Nasaret, gër ebar ed Galile do wãyi ko gër ed Yude, gër Betëlexem. ⁵ Gë Mari, enëm edexëm el sëfër bani enëbi ñëgwëx, xarak amëd aņo Mari gë acël akarëk hi baxo.

⁶ Nand ebani gër Betëlexem na, Mari ýanar këni orëw ol. ⁷ Ata rëw këņo lëmëta iýanar irexëm in, lëf në eciyi. Ga labëra këņo, ren këņo në apede gayik anëbi cotën bana në er këni hi lëf gër aciw and bëliyer.

End meleka do gë bëxadac eņ

⁸ Yatir rëw këno Yesu, bëxadac babi nëkonand na gëmëd oyel orebën ol gër ocënga od gër Betëlexem. ⁹ Ata šanayaxën këbi bërëxadët meleka ir Axwën in, do enjaran end Kaxanu eņ ħoḡaw këbi. Na yëdara këni xali xurik. ¹⁰ Ata re ko meleka in: «Wën këren yëdara na, Atëfëtan këmun nangënenëd! Atëfëtan aņo, onënga osëm or bela dëk ex. ¹¹ Nangin mëne doro rëw këno, Kërisët, Axwën an. Marayin en ye gër Betëlexem, gër angol and Dafid. ¹² Nanganëme ijo yël këmun: ata këno sëk itox imbarax ga labëra këno do ren këno në apede.» ¹³ Ata omeleka ocëxe šoma këno išandaw in, benga benga, elod yaņ gër orën. Do ga këno yas Kaxanu këni rend:

¹⁴ «Cëkwaneņone Kaxanu, mëņ ar ex yaņ gër orën an!

Ga w̄asin kēbi gēr ebar bela bēn enjaran en-
dexēm eṅ,
dodo ecede kēbi fuṅara wa bela bēn,
do eni cotaxēn aketēxeta aṅ gēr ngwēn ro!
Awa betalexēni b̄er ḥan kēṅo Kaxanu bēn!»

End b̄exadac eṅ

¹⁵ And baka kēni omeleka yaṅ gēr orēn
aṅ, b̄exadac bēn felēr kēni eni ye xali gēr
Betēlexem, eni watēgu er sēfētan kēbi Axwēn
in. ¹⁶ Na w̄ara kēni xali gēr b̄eciw̄. Ga ḥat
kēni, s̄ek kēnēbi Mari gē Yosef lēf gēr eciȳi ga
ren kēno lēmēta in polo gēr apede. ¹⁷ Sam
ga wat kēno, sēfētan kēnēbi dek bend felēgu
babi meleka beṅ end lēmēta ijo eṅ. ¹⁸ Do dek
b̄er babi baxētēnd b̄exadac b̄ejo bēn mbaṅ babi
ṣaranēnd end bani reyand eṅ. ¹⁹ Mari mēṅ,
dek beṅo baxo w̄ēxētand gēr anēf andexēm do
baxo yixētēnd gēr onden. ²⁰ Ata ga kēni baka
gēr ocēnga, b̄exadac bēn kēno š̄ekwand Axwēn
Kaxanu do kēno yasēxēnd tar fēña in.

End lēmēta ir gēr Aciw̄ and Kaxanu eṅ

²¹ Yatir s̄ek kēṅo loxo, xac kēno lēmēta in.
Yēl kēno ow̄ac or Yesu ol, ang fel babi meleka
in eno macēd ak d̄amana exo gixēn nēm gē
acēl. ²² And faṅ ko Mari bakey band ebax exo
w̄unētara baṅ, ang rēp bax gēr acariya and
Moyis ak, mēṅ gē Yosef w̄ēla kēno lēmēta in gēr
Yerusalem, eno maš̄ex oxwēn ol Axwēn Kaxanu.
²³ Ata mondako sēf bani er ȳēgw kēni gēr acariya
and Axwēn in: «Itox itošan iñanar yo, Kaxanu

yata këŋo✧.» ²⁴ Šadfaxa ebax eni di ang re ko Axwën Kaxanu gër acariya ak: olëxwëte oxi, hi këni oxwëlëkwël, hi këni obapuỹ.

²⁵ Awa gër angol and Yerusalem, axarëk ebaxëna ar bano w̄acënd Simewoŋ. Ala ar šenene ebaxo do fëb baxo mbaŋ end Kaxanu eŋ. Ašëni baxo šëninind bëte apexa and enëng end Isërayel aŋ, do yëm baxo gë Angoc Amënëk aŋ. ²⁶ Angoc Amënëk aŋ nangën baŋo mënë axo cës na watërëxe Afexën an, ar sana këŋo Axwën Kaxanu an. ²⁷ Yatijo Angoc Amënëk aŋ fangacëgu baŋo gër Aciw̄ and Kaxanu. Na fed këni gë Mari do gë Yosef ga xwënaw këno lëmëta in, eni di er rek acariya in. ²⁸ Simewoŋ xana këŋo, xwëna këŋo imëd. Ga këŋo šëkwa Kaxanu ko rend:

²⁹ «Dodo Axwën, kanale wëno xadëp irey in, me yeli gë emëkw eyemax ang re bay ak,

³⁰ gayikako gë ßangës ßandam baŋo dëŋ këmo watënd ar w̄ëlanëgu këbo apexa an.

³¹ Apexa aŋo xëñënew këy eni wat ßenëng ßend bela dëk,

³² Apexa aŋo ex angoben and këni nangëraxën ßenëng ßend bela aŋ,

Apexa aŋo ex enjaran end Isërayel eŋ, ßulunda irey in.»

³³ Nëm gë sëm ir lëmëta dëk babi šaranënd ga këni wël ang baxo yeyan Simewoŋ end lëmëta irebën ak. ³⁴ Ata Simewoŋ ga šalen këfi na, fel këŋo Mari: «Në end lëmëta irey ijo, bela bëranjëm kë lati. Bëte bëranjëm kë xani gër

✧ **2:23** 2.23 Andocane 13.2

bulunda ir Isërayel. Lëmëta irey ijo këbi ŷana ebi nangënënd er ŷandi këŋo exo di Kaxanu in. Awa në eŋo këno ŷusaxën. ³⁵ Ado wëj dëŋ Mari, ang sënga këni gë duxuma fo ki yambën gër emëkw endexëm eŋ. Do mondako kë futaya ojëlan od bela bëranjëm.»

End Ana do gë bëxarëk bër Yesu eŋ

³⁶ Bëte alawënel asoxari hi baxëna ar bano wăcënd Ana. Mëŋ abiw̃ ar Fanuwel ebaxo, gër andëwëra and Aser, do mbaŋ xar baxo. Endënaw̃ emeja fo bayi baxo ga ŷër këno, do liya bani gë icën indexëm in bënny bënjongëbëki đamana sebëtaxën këŋo. ³⁷ Ga lap këŋo icën in, bayi ko asoŷan këm xali sëk këŋo bënny ofëxw ocongosas gë bënax. Abaxo ñawëta na Aciw̃ and Kaxanu aŋ. Er baŋo ŷalend Kaxanu: baŋo gëmedf, baŋo goyat. Ado bakey bandëmar motiw̃ baxo siw̃ind. ³⁸ Gë mëŋ fed bani bëte gë Mari do gë Yosef ga xwëna këno lëmëta in. And wat këbi aŋ, ŷana ko këŋo ŷëkwand Kaxanu end lëmëta eŋ. Ata kwël na fo ŷana baxo këbi felërand end lëmëta eŋ bër bax ŷënind apexa and Yerusalem bën.

³⁹ And faŷ këni đek er ebax eni di aŋ, ang rek acariya and Axwën ak, Yosef gë Mari wăŷi këni gë lëmëta in gër ebar ed Galile, gër Nasaret angol andebën aŋ. ⁴⁰ Ata lëmëta in kwël ko firind do ko ŷëmënd gë orenik ol, do oyekax or Kaxanu ol hik gër ola orexëm.

End Yesu gër Aciw̃ and Kaxanu eŋ

⁴¹ Bëxarëk bër Yesu bën aye bani yend aniy kala yaŋ gër Yerusalem, gër ofëna or apexa.

⁴² And sêk këno Yesu bëniy epëxw gë bëki aŋ, sêfër këni gër ofëna gë bëxarëk bërexëm bën ang rëp bax ak. ⁴³ Awa ga xucak bakey band ofëna baŋ, bëxarëk bër Yesu bën këni wãÿind gër Nasaret nangërëxe mène anëka sebëgu këno gër Yerusalem. ⁴⁴ Er yëla bani ba gë bëcandaŵ bëŋ lëngwa këni. Ye këni ciš damana šalaraxën këno gër bërebën do gër bër hi bani enga. ⁴⁵ Ašalara yo ašalara, ano wat ex na. Ata wërëšëta këni xali gër Yerusalem. ⁴⁶ And fiat këni aŋ, šalarax këno bëte okey otas damana šananaxën këno lëf gër Aciŵ and Kaxanu ga yëpa ko mërëxand ir bëšalen bër Bëšëwif. Na babi baxëtërand do babi wëkarand. ⁴⁷ Dek bër baŋo wëlënd bën babi šaranënd ang baxo yakand gë orenik osëm er këno wëka yo. ⁴⁸ And wat këno aŋ, nëm gë sëm šaran këbi xali. Na wëka këno nëm: «Oko asëñiwën, inewã rixën këyëbo endako rako eŋ? Nëkođa wëno gë sorix dek bu babo gër ocal oday?» ⁴⁹ Ata Yesu yaka ko: «Inewã këne šalaxënënd? Wën an nang ex na nde mène aŋap ŋapëk me gi gër Aciŵ and Faba?» ⁵⁰ Barikan ga wël këni ang yaka baxo ak, abi pëni bana er baxo rend in. ⁵¹ Ata kwël wãÿi këni gë mëŋ ak gër Nasaret. Yesu mbaŋ fëb babi bëxarëk bërexëm bën. Do Mari mëŋ, dek beŋo baxo wëxëtand gër emëkw edexëm. ⁵² Ata Yesu kwël ko firind gë orenik ol, gë oyekax or Kaxanu ol do bela bën mbaŋ babi nënganënd endexëm eŋ.

End Şaş Batis eŋ

¹ Améd aŋo bêt baxo owun ol gër Rom Tiber Sesar, do sêk baŋo bënîy epêxw gë bënjo elod ga ŷëpa ko. Ata Poŋës Pilat ebax gofêrêner in gër ebar ed Yude do bër ebax aminëmëra bën wun bani: Erod Antipas, gër ebar ed Galile, Filip, gër ed Iture xali gër ed Tërakoni, do Lisañas, gër ed Abilen. ² Améd aŋo, An gë Kayif ebax bêsâdaxan bëlëngw bën gër Yerusalem. Améd aŋo fo bête ŷana baxo Şaş Batis, asëñiŵ ar Sakari an, epemëra ed eyeyan ed Kaxanu el gër ladawe.

³ Ata Şaş Batis motêfëra baxo sêfërand dek bëngol bënd ler ler gër yeb ir Yurêdeŋ bën do baxo femërand gër bela end xobuyi or enëngwët ed ola ol, ebi tebanaxën Kaxanu bamena bandebën baŋ. ⁴ Ata mën ebax ar ŷëgw baxo elod anëka fo alawënel Esayi mène ala kē yow na exo keyërand gër ladawe:

«Ñanin fëña ir Axwën in,
Debëtin opëña od ko xucaxën ok.

⁵ Amora and ex yo dek kē wëgaya,
Etënd ed ex yo, do apan and ex yo dek kē yëcar,
Fëña ir sëmbak alebëta kē lebëta,
Fëña ir sëngayak yo añaça kēni ñaca,

⁶ Eni nangëraxën dek bela bën
apexa and lawëneliw kēbo Kaxanu aŋ.»

⁷ Ata Şaş Batis mondako babi felënd bër bax yowënd ebi buyi bën: «Wën ata ang bandën fo siti kën de, noŷo wa fel kēŋun en kwëŷëta kiti ind Kaxanu ind kē yowënd in? ⁸ Diyindën de benjekax ex watixën mène anëngwët dën

nëngwët kën ola orewën ol. Bari këren yëland na mëne gayik Abëraxam ex axarëk arewën an kën fexaxën. Kaxanu axor ko xor exo nëngwët oxaÿ oŋo dëŋ ex gi obaš or Abëraxam. ⁹ Ado gogo nde wëd ko ecëngwa el exo taŵ gë odëmbët ak batëx band ax dëwënd na odëwërëwën ojekax baŋ. Ata mondako këbi wedit bër bayik ax nëngwëtënd na ola orebën bën do ebi dap gër xodux.» ¹⁰ Ata amëxwër aŋ wëka këno Šaŋ Batis: «Ineŵa ŷapan këŋo Kaxanu mi dind biyi?» ¹¹ Yaka këbi: «Ar gë bacud baki an, cetëleŋo amat ar ax cot ex na an, do ar gë eyamb yamb an, dilexo mondako fo.» ¹² Yow këni bête bësëf bër šagale ebi buyi, wëka këno: «Asëyali, ineŵa ŷapan këŋo Kaxanu mi dind biyi?» ¹³ Yaka këbi: «Kanayindën šagale in cey ang ŷapëk ak, këren mëkand na nëmëc.» ¹⁴ Yow këni bête ocoroda, wëka këno: «Do biyi cëŋ, ine ŷapan këŋo Kaxanu mi dind?» Yaka këbi: «Ala kërëno nëgwëšanënd na mama eno kandëraxën. Bayindëleŋun acosa andewën aŋ fo.» ¹⁵ Ata angwën aŋo dëŋ bano šëninđ de bulunda ir Isërayel in ar këbi fexën an aŵëkar bani wëkarënd ba ax gi ex na Šaŋ Batis ex Afexën an. ¹⁶ Šaŋ Batis yaka këbi bën dek: «Wëno gë men këmun buyind, barikan në eyow exo ar xuca ke panga an. Ado wëno dëŋ axe ñap ex na mo tëka do me pëtëra ogux od baped bandexëm ok. Mëŋ ex ar këŋun buyi gë Angoc Amënëk do gë xodux an. ¹⁷ Apalaša lëkaya ko exo mënëanaxën ebar edexëm el, eyamb el exo mëla gër acac andexëm, do enenar eŋ exo dap

gër xodux or ax domind na gë edomi.» ¹⁸ Ata Şaş Batis mondako babi felërand Atëfëtan aŋ Bëyisërayel bën. Bëte bendanjëm babi sëndënd do baxo rend eni këñënara.

¹⁹ Erod ir wun bax gër ebar ed Galile watar bani na gë Erojad, asoxari ar abinëm an. Ata Şaş Batis këŋo nöpënd në end eŋo do gë dek beñëŋënax bend wata baxo beŋ. ²⁰ Barikan Erod ijo wëndëra ko kaş-kaş ga sëra baŋo Şaş Batis do wëla këŋo gër epëra.

End xobuyi or Yesu eŋ

²¹ Amëd aŋo, dek Bëyisërayel bën bax yend gër Şaş Batis ebi buyi. Ata ga yow ko bëte Yesu, buyi këŋo mëŋ bëte. Yesu ga şëpëta ko, ko şalend, ata watik fol orën ol. ²² Angoc Amënek aŋ fedaw ko gër ndexëm ang edëxwëte epeşax fo. Ata wëliwëk oniŋ yaŋ gër orën: «Wëj ex Asëñiŋwën ar pëlot gër yomb iram an. Wëno bon ke balënd endey eŋ!»

End andëwëra and bëxarëk bër Yesu eŋ

²³ Yesu bëniy ofëxw osas ebaŋo nand ŋana ko andiyen andexëm na. Er bani yëland bela bën mëne Yosef, asëñiŋw ar Eli an, ebax sëm. ²⁴ Eli ijo ebax asëñiŋw ar Matat, do Matat asëñiŋw ar Lewi. Lewi ebax asëñiŋw ar Melëki, do Melëki asëñiŋw ar Yanay. Yanay ebax asëñiŋw ar Yosef. ²⁵ Yosef ebax asëñiŋw ar Matacas, do Matacas asëñiŋw ar Amos. Amos ebax asëñiŋw ar Nahum, do Nahum asëñiŋw ar Esëli, do Esëli asëñiŋw ar Nagahi. ²⁶ Nagahi ebax asëñiŋw ar Mahat, do Mahat asëñiŋw ar Matacas. Matacas ebax asëñiŋw ar Semehin, do Semehin asëñiŋw ar Yose. Yose

ebax asëñiŵ ar Yoda. ²⁷ Yoda ebax asëñiŵ ar Yohanan, do Yohanan asëñiŵ ar Resa. Resa ebax asëñiŵ ar Sorobabel, do Sorobabel asëñiŵ ar Êshalëcel. Êshalëcel ebax asëñiŵ ar Neri. ²⁸ Neri ebax asëñiŵ ar Melëki, do Melëki asëñiŵ ar Adi. Adi ebax asëñiŵ ar Kosam, do Kosam asëñiŵ ar Elëmadam. Elëmadam ebax asëñiŵ ar Er. ²⁹ Er ebax asëñiŵ ar Yesu do Yesu ebax asëñiŵ ar Eliyaser. Eliyaser ebax asëñiŵ ar Yorim, do Yorim asëñiŵ ar Matat. Matat ebax asëñiŵ ar Lewi. ³⁰ Lewi ebax asëñiŵ ar Simewoŋ do Simewoŋ asëñiŵ ar Yuda. Yuda ebax asëñiŵ ar Yosef, do Yosef ebax asëñiŵ ar Yonam. Yonam ebax asëñiŵ Eliyakim. ³¹ Eliyakim ebax asëñiŵ ar Meleya, do Meleya asëñiŵ ar Menan. Menan ebax asëñiŵ Matata, do Matata asëñiŵ ar Nataŋ. Nataŋ ebax asëñiŵ ar Dafid, ³² do Dafid asëñiŵ Esayi. Esayi ebax asëñiŵ ar Yobed, do Yobed asëñiŵ ar Bohes. Bohes ebax asëñiŵ ar Sala, do Sala asëñiŵ ar Nahason. ³³ Nahason ebax asëñiŵ ar Aminadab, do Aminadab asëñiŵ ar Adëmin. Adëmin ebax asëñiŵ ar Arëni, do Arëni asëñiŵ ar Esëroŋ. Esëroŋ ebax asëñiŵ ar Peres, do Peres asëñiŵ ar Yuda. ³⁴ Yuda ebax asëñiŵ ar Yakob, do Yakob asëñiŵ Isak. Isak ebax asëñiŵ ar Abëraxam, do Abëraxam asëñiŵ ar Tera. Tera ebax asëñiŵ ar Naxor. ³⁵ Naxor ebax asëñiŵ ar Serug, do Serug asëñiŵ ar Rehu. Rehu ebax asëñiŵ ar Peleg, do Peleg asëñiŵ ar Eber. Eber ebax asëñiŵ ar Êsela. ³⁶ Êsela ebax asëñiŵ ar Kayënam, do Kayënam asëñiŵ ar Arëfaxad. Arëfaxad ebax asëñiŵ ar Êsem, do Êsem asëñiŵ ar Nowe. Nowe ebax asëñiŵ ar Lemek. ³⁷ Lemek ebax asëñiŵ ar Matusalem, do

Musalem asëñiŵ ar Enok. Enok ebax asëñiŵ ar Yered, do Yered asëñiŵ ar Malelel. Malelel ebax asëñiŵ ar Kenam. ³⁸ Kenam ebax asëñiŵ Enoŝ, do Enoŝ asëñiŵ ar Set. Set ebax asëñiŵ ar Adam, do Adam asëñiŵ ar Kaxanu.

4

End Šabucara do gë Yesu eŋ

¹ Yesu, ga ŷëmëgu ko gë Angoc Amënëk aŋ gër yeŋ ir Yurëdeŋ, ko yend gër ladawe gër ed baŋo wëland Angoc Amënëk aŋ. ² Ata šabucara in xacërara këŋo eŋo yifa në ŋakey ofëxw onax. ŷoweŷ axo yamb bana Yesu ŋakey baŋo dek. And xucak aŋ, xor këŋo eŋo eŋ. ³ Aŋo sëka këŋo šabucara in, re ko: «Angëmëne Asëñiŵ ar Kaxanu ey, nëngwëtël ekaŷ elo ex gi ecemar.» ⁴ Yaka ko Yesu: «Ga ŷëgw këni: “Ala an axo dīyand na gë eyamb yamb fo✧.”»

⁵ Šabucara in wëla këŋo në er yaŋ, do wësin këŋo aŷand dek owun or gër ebar oŋ, ⁶ do fel këŋo: «Ayël këmi yël owun or owar oŋo ol, gë enjaran endebën ak dek, gayik wëno fëxwën këne do ar ŷandi ke yo këmo yël. ⁷ Awa angëmëne aŷa wä këy ey poxi gër lëngw iram, wëj kë xwën dek ako.» ⁸ Yaka këŋo bëte Yesu: «Ga ŷëgw këni: “Axwën Kaxanu gabat ex mopëb do gër lëngw irexëm fo ŷapëk epoxi ed cale el!✧”»

⁹ Šabucara in wëla këŋo bëte Yesu gër Yerusalem. Ga xwët këŋo yaŋ gër ejur ed Aciŵ and Kaxanu, re ko: «Angëmëne Asëñiŵ ar

✧ 4:4 4.4 Andocane 8.3 ✧ 4:8 4.8 Andocane 6.13

Kaxanu ey, đapayal. Ax gi ex na nde aÿëgw ÿëgw këni: ¹⁰ “Kaxanu afel këbi fel omeleka odexëm ok eni nëkona do eni kaka, ¹¹ gë otaxan odebën ok këdi këy lapa në ekaÿ☆.”» ¹² Yaka këņo bête Yesu: «Ga ÿëgw këni bête: “Axo gi ex na mondi atëy Kaxanu, Axwën arey an☆.”» ¹³ Ata na šabucara in ga xacërara këņo mondako eņo yifa Yesu, nacëta këņo do ko šëninđ amëđ acëxe.

End Yesu gër ebar ed Galile eņ

¹⁴ Ga xucak eņo, Yesu wãÿi ko gë panga ind Angoc Amënek in, ata wëlik oŵac orexëm ol đek ebar ed Galile el. ¹⁵ Aņo ŷana ko këbi sëyalirand gër đaciŵ đacaleya đandebën do bela bën đek baņo šëkwënd.

¹⁶ Ata akey amat, Yesu đaka ko gër ingol ind Nasaret, gër ed raf ko. Do ang wër baņo ak, ye ko gër aciŵ acaleya, yatir akey and eteyëta; ata fel këno exo kani ebi pënën. ¹⁷ Fëxwën këno akayëta and alaŵënel Esayi aņ, and lëkwët ko aņ ko fënënd gër ed rek:

¹⁸ «Gë Angoc and Axwën aņ ŷëm këme gayik mëņ sana ke mëni nangën Atëfëtan aņ bëxaÿëanaxik bën.

Mëņ lawënegu ke mëni pelëra mëne:
bër ex okadëp bën asebet kënebi sebet;
bëšiwëk bën awatëra këni watëra;
bër kënebi wënarand bën aracët këbi racët.

¹⁹ Mëņ lawënegu ke me pemëra mëne dohijo ŷanak oyekax or Axwën olo☆.»

☆ **4:11** 4.11 Calemoñëw 91.11-12   ☆ **4:12** 4.12 Andocane 6.16

☆ **4:19** 4.19 Esayi 61.1-2

²⁰ Ga ĥata ko opĕn ok, lĕkw ko akayĕta aŋ, wāŝ kĕŋo awĕxĕta an, do ŷĕpa ko. Ata aciw̃ acaleya aŋ dek faḅ kĕno mĕŋ fo. ²¹ Aŋo re ko: «Oñĕgw Omĕnĕk od fĕnĕn kĕmun oko, doro dĕŋ ĥatak.» ²² Bĕn dek bax reyand end osede orexĕm eŋ ga kĕni wĕl benjekax bend baxo yeyanĕnd beŋ. Awĕkar bani wĕkarĕnd: «Ax gi ex na nde asĕniw̃ ar Yoŷef an ex?» ²³ Barikan Yesu re ko: «Dal ex mĕne wĕn axwitan kĕne xwitan eyeyan ed orenik ed rek: “Wĕj axora an pakĕnayayind gĕ andey” Bĕte afel kĕne fel me di becarax gĕr angol and raf kĕme ro ang wĕl kĕn kĕme rind gĕr Kafarĕnawum ak.» ²⁴ Ata re ko bĕte: «Dal in kĕmun felĕnd, alawĕnel ar Kaxanu an, gĕr ed rĕw̃ kĕno fo ḅayik ano pĕbĕnd na. ²⁵ Dal in kĕmun felĕnd, amĕd and ebaxo Eli alawĕnel ar Kaxanu gĕr ebar ed Isĕrayel aŋ, ḅon ŷĕmb bani bĕsoxari bĕsebĕta sebĕta bĕn. Ga rik bĕniy bĕtas gĕ opacaw̃ ocongibat tĕḅ ax tĕḅ ex na, ata wĕcan kĕbi enjo eŋ. ²⁶ Barikan, Kaxanu seḅ kĕbi dek bĕsoxari bĕjo, lawĕn kĕŋo Eli nĕ asoxari ar lĕg bax gĕr Sarepĕta, gĕr ebar ed Sidon. ²⁷ Bĕte angwĕn and ebaxo Elise alawĕnel ar Kaxanu gĕr ebar ed Isĕrayel aŋ, mbaŋ ebani bela bĕr gĕ ameŷ bĕn. Barikan Namaŋ gabat fakĕn baŋo, xarak gĕr ebar ed Siri xaniw̃ baxo.» ²⁸ Ga wĕl kĕni eyeyan elo, dek aciw̃ acaleya aŋ logĕn kĕbi. ²⁹ Xani kĕni gwaŋ, do ŷonjorĕra kĕno Yesu fac-fac. Nĕcĕt kĕno angol and Nasaret aŋ xali gĕr engew̃ eno pimĕx. ³⁰ Barikan, and ĥateli kĕno aŋ, Yesu xwĕŝa ko. Ata ang fur bano ak, ḅorĕta kĕni, xuca ko mĕrĕxand do kwĕl ye ko.

End ar gë bëyël eŋ

³¹ Yesu šela ko gër Kafarënowum, angol acëxe and gër ebar ed Galile. Ata yatir akey and eteyëta këbi sëyalirand bëte bela bën. ³² Gër owëkw babi lëkënd osëyali orexëm ol gayik gë panga baxo yeyanënd. ³³ Yatijo ar gë bangoc bañëñenax yow bax na gër aciw̃ acaleya. Sam ga wat këno Yesu, bangoc bañëñenax baŋ xeŷ këni: ³⁴ «Xey Yesu Ibënasaret, inew̃a yir këbo? Ba eyëbo nemin nde yow këy? Aye nang këmi mène wëj ex Aw̃ënëk ar Kaxanu an!» ³⁵ Ata Yesu xeŷenaxën këbi bangoc baŋ: «Cësinayin, ado canin gër ala ajo!» Ata bangoc bañëñenax baŋ reba këno ala ajo mërëxand ir amëxwër do kwël šan këni, bari ano tembaŷën bana. ³⁶ Ata aciw̃ acaleya aŋ dek šarandëra këbi xali xurik, do këni w̃ëkarënd: «Endey end fex ngwa ex eŋo? Gë or gapak, do gë panga këbi felënd bangoc bañëñenax baŋ eni di er ko re in, do kwël këni šanënd.» ³⁷ Ata bela bën dek këni xanarërand end Yesu eŋ dek ebar ed Galile el.

End epakën ed bëšëxwëra eŋ

³⁸ Ga šan ko na gër aciw̃ acaleya, Yesu ye ko gër Simonj Piyer bën. Sëk këno aŷaraw isoxari ar Simonj Piyer ga šëxw këno. Wëka këno ataŋ Yesu eŋo pakën. ³⁹ Ga rëngw ko Yesu gër ed laki baxo, xeŷenaxën ko acëxwël aŋ. Ataŋ fak ko do kwël xani ko ebi dëba. ⁴⁰ Ga šëlak eñan eŋ, wëlaraw kënëbi na gër Yesu dek bëšëxwëra bën, do ošëxwëra or ex yo afak bani fakënd and këbi hëmba aŋ. ⁴¹ Bëte bëyël bax šanënd na gër bela do bani xeŷënd: «Wëj ex Asëniw̃ ar Kaxanu an.»

Barikan Yesu axeŷenaxën babi xeŷenaxënënd do ababi seb na eni yeyan gayik anang nang bani mēne mēŋ ex Afexën an.

⁴² And wecak aŋ, Yesu ŝan ko do nacēta ko nē er tēb. Ata ga barērēgu kēni bela bēn bamēxwēr, bamēxwēr, kēno ŝalarand xali ŝanan kēno. Er ŷandi babi eno dēkaya na kēdi ko ye ebi teb. ⁴³ Barikan mēŋ yaka kēbi: «Aŷap ŷapēk me yend bēte mēni nangēndērax Atēfētan and owun or Kaxanu aŋ gēr bangol bacēxe gayik eŋo lawēnaxēnēgu ke Faba.» ⁴⁴ Mondako baxo femērand Atēfētan aŋ gēr baciŵ bacaleya band Bēyude.

5

End bēsēfan bēnax bēŷanar eŋ

¹ Akey amat, Yesu babi sēyalirand amēxwēr aŋ ler gēr anjer and Genesaret. Bela bēn ga xeta kēno gēr obaxēt or eyeyan ed Kaxanu, kēni fimērērand. ² Ata Yesu wat ko bēkulun bēki gēr bēŋa. Ecede feda bani bēsēpēt bēr oxan bēn do bani wēsētērand owēn orebēn oŋ. ³ Ga fēra ko polo gēr ikulun ind xwēn baxo Simoŋ, xara kēŋo exo nacēta tēkēr ebar el, gand etiŵax. Ata ŷēpa ko, do kēbi sēyalind amēxwēr aŋ. ⁴ And ħata ko aŋ, fel kēŋo Simoŋ: «Mēlal ikulun in gēr etiŵax en dāp owēn oŋ ata kēnēbi sēra oxan ol.» ⁵ Yaka ko Simoŋ: «Asēyali, biyi wec lapēra kēmi, ŷowēŷ amo cēpēt ex na. Barikan gayik wēj rek alap kēmi lap owēn oŋ.» ⁶ Ata ga lap kēni, sēra kēnēbi oxan ol xali kē ħesind owēn orebēn oŋ. ⁷ Lambaca kēnēbi bēcandaŵ bēndebēn bēŋ eni

yow enëbi dëca gë ikuluṅ icëxe iṅ. Oxan ol fëxw këni gër bëkuluṅ bëki xali kë rëmbënd men oṅ. ⁸ Ata Simonṅ Piyer ga wat ko eṅo, šëpëta ko. Ga foxi ko gër lëngw ir Yesu, re ko: «Axwën, inewã sëkaxënëgu këye wëno aŵendëran ajo?» ⁹ Anjiṅ aṅ lëk babi Simonṅ gë bošandaŵ ga wat këni ang yëmb bani oxan or sëra kënebi ak. ¹⁰ Mondako fo bax end Šak do gë Šaṅ eṅ, bosëñiŵ bor Sebede bën, bër bar bani andiyen amat gë Simonṅ Piyer bën. Ata Yesu fel këṅo Simonṅ Piyer: «Kërey yëdara na, gërëgako aḃar ar bela këy hi!» ¹¹ Ata ga šëpët këni bëkuluṅ bëṅ gër ebar, sebëra këni na dëk gër bëṅa, do kwël sëf këno Yesu.

End ar gë ameyṅ eṅ

¹² Akey amat, Yesu bax yend në angol. Ata fed këni gë ala ar gë ameyṅ. Ala ajo foxi ko gër lëngw irexëm, šale ko mondako: «Axwën, ga yāndi yāndi ki axor këy xor eye mënën me pak.» ¹³ Ata Yesu ga yën ko ataxan aṅ, hëmba këṅo, re ko: «Awa aṅyandi wa yāndi ke, mënël!» Ataṅ šan këṅo ameyṅ aṅ. ¹⁴ Yesu xëṅa këṅo mondako: «Ala këreyëṅo pel na dë eṅo. Barikan yel exi nëkon ašadaxan an. Bëte diyid šadaxa ir ewunëtan in ang rek acariya and Moyis ak, eni nangëraxën bela bën osede orey ol.» ¹⁵ Ata oŵac or Yesu ol wëlik kaš-kaš, do bela bën bamëxwër bamëxwër bani barërend: bëjo bër obaxët, bëjo bësëxwëra bër kë šaland eni pak. ¹⁶ Barikan Yesu mënṅ ed timëriṅ el baxo nacëtand exo calex.

End aseṅik eṅ

17 Akey amat, Yesu babi sëyalirand bela. Gër bër baŋo baxëtënd, ofariseŋ do gë bëšalen yëpara bax na. Bër obaxët bën ðek, er xaniraw bani: bëjo gër bëngol bënd gër ebar ed Galile, bëjo gër bënd Yude, xali gër Yerusalem. Gë panga ind Axwën Kaxanu iŋ babi fakëndërand.

18 Ata ñatëgu këni na bela bër wëlaw këŋo aseÿik në angaw. Er bani šaland eno ðën lëf gër aciw and hi baxo Yesu, do eno kwëtina gër lëngw irexëm.

19 Ga šënd këni bela bën gër ebët, wëlan këbi ang këno lën ak gër ed hi ko Yesu. Ata sënga këni yaŋ gër ejur ed aciw, do yëla këno gë angaw ak aseÿik an, mërëxand ir amëxwër, gër lëngw ir Yesu.

20 Ga wat ko Yesu ang xwëta këno bela bëjo ak, fel këŋo aseÿik an: «Wëno anëka seban këmi bamena bandey baŋ.»

21 Bëšalen bën do gë ofariseŋ ok ga wël këno, këni nekënëkarënd: «Noÿo ngwa hi ko ar këŋo širënd Kaxanu ajo? Noÿo xorëk eteban ed beñëŋënax el ang ax gi ex na Kaxanu gabat?»

22 Ga nang ko Yesu ang bani yëland bëšalen do gë ofariseŋ ak, wëka këbi: «Ineŵa kën yëlaraxënënd mondako gër owëkw orewën?»

23 Ineŵa saxëk, me de: “Anëka seban këmi bamena bandey baŋ nde”, ba me de: “Kanil ey yexëra nde?”

24 Awa, en nangaxën mëne wëno Asëñiŵ ar ala an ašot šot këme or gapak or eteban ed beñëŋënax ol gër ebar ro, këmo felaxënënd aseÿik ajo: “Kanil ey með angaw andey aŋ, ey maÿi!”

25 Ata na dëŋ aseÿik an xani ko xwiriš, lëkw ko ebën ed lakixën baxo el. Ga ko wäÿi, këŋo šëkwaxënd Kaxanu tar fëña in.

26 Bela bër ebax na bën ðek, ga xap këbi anjiÿ aŋ, këno šëkwand Kaxanu këni rend: «Awa biyi

ecede këne watënde becaraxik bendako rako bej dorol!»

End Yesu do gë Lewi eŋ

²⁷ Ga xucak eŋo, Yesu ŝan ko na gër ed ebaxo, ata wat këŋo asëf ar ŝagale, ar bano wacënd Lewi, ga yëpa ko lëf gër aciw and bësëf bër ŝagale. Ata fel këŋo: «Wëj, tëfëguye!»

²⁸ Lewi xani ko, seb ko dek na, do kwël sëf këŋo. ²⁹ Lewi rin këŋo Yesu ofëna osëm gër iciw indexëm. Bësëf bër ŝagale bëranjëm do gë bela bësëxe yowëraw këni do yëpara këni gë Yesu gër eyambëran. ³⁰ Ata ofariseŋ ok do gë bësälän bërebën bën ga yow këni gë oxoÿ fo na, kënebi hëbandërand bësëfan bër Yesu bën: «Wën inewä kën yambëraxënënd do kën ŝebëraxënënd gë bësëf bër ŝagale bën do gë bëwendëran bën?» ³¹ Yakaw këbi Yesu: «Bësëxwëra bën kë yend gër axora, ax gi ex na bëbëngw bën. ³² Wëno bëwendëran yow këme mëni pel eni nëngwët ola orebën ol, ax gi ex na bër ŝenene.»

End etiwi eŋ

³³ Ofariseŋ ok do gë bësälän bën re këni: «Bësëfan bër Ŝaŋ Batis bën do gë bërebi bën laŋ këni siwënd bëte ašale këni ŝalend. Barikan bësëfan bërey bën nambëran do gë ošëb fo xwënda këni.» ³⁴ Yesu yaka këbi: «Wën axor nde kën xor enëbi tiwën odawo od ŝambenjar ir kë yërënd ok yatir ekana? ³⁵ Ayow kë yow bakey band këni ŝapër baŋ, amëd aŋo këni siwi.» ³⁶ Ata re ko bëte Yesu gë apënëtal: «Ala ax ŋesand na anjëm angašax exo kadaxën na akarëk këdi

kë ħesi kaš-kaš aŋ. Ado anjëm angašax aŋ ax ñapënd na ekađ ed në akarëk el. ³⁷ Bëte ala ax cëlënd na ngoy ingaf në bamote bakarëk. Angëmëne ala exo di mondako, ngoy ingaf iŋ afëtin kë fëtin bamote baŋ and kë ŷënënd aŋ, ata ex dexira, do bamote baŋ ex nëxenara. ³⁸ Në bamote bangašax ŷapëk mocël ngoy ingaf iŋ. ³⁹ Ala aŋo ñëwan na ngoy ingaf iŋ and ko sëyi iñënëk aŋ. Ata ko re: “Iñënëk iŋ nëngak”.»

6

End akey and eteyëta eŋ

¹ Yesu gë bësëfan bërëxëm bën bax xucand në ocënga yatir akey and eteyëta. Ata bësëfan bën këni wïšand banjëra baŋ, këni boxoxind do këni yakënd. ² Ofariseŋ odëmar wëka kënëbi: «Inëwa kën rixënënd er bayik ax ñap ex na yatir akey and eteyëta in?» ³ Yakaw këbi Yesu: «Wën an pën ex na nde er ri baxo Dafid in and šopar babi enjo mën gë bër enga endexëm aŋ? ⁴ Ax gi ex na nde alilën lilën baxo lëf gër Aciw and Kaxanu, wëdëgu ko mburu ind abi ñap bana eni yamb iŋ, šet këbi do yamb këni bën đek xarak bësadaxan bën fo ŷap babi eyamb el?» ⁵ Re ko bëte Yesu: «Awa nangiŋ mënë wëno Asëniw ar ala an ex axwën ar akey and eteyëta an.»

End ar gë ataxan ateŷik eŋ

⁶ Hatëguk bëte akey and eteyëta acëxe, Yesu ye ko gër aciw acaleya, këbi sëyalirand end Kaxanu eŋ. Ar gë ataxan and liw atëŷik yow bax na. ⁷ Ata bësälen bën do gë ofariseŋ ok

këno sitinalind Yesu ba afakën këŋo fakën ala ajo gë akey and eteyëta aŋ eni cotaxën end këno nagaŝanaxën. ⁸ Gogo nde ga wata ko Yesu ang bani yëland ak. Fel këŋo ar gë ataxan ateyïk an: «Wëj kaniw ey kwëŝa mërëxand ro!» Ata xwiriŝ ala ajo, xwëŝa ko. ⁹ Ata re ko Yesu: «Baxëtin mun mëka. Ineŵa ÿapëk yatir akey and eteyëta? Edi ed enjekax nde, ba edi ed eñëŋenax nde? Epexën ed ala nde, ba eďawŵ ed ala nde?» ¹⁰ And nëkon këbi jey aŋ, fel këŋo ar gë ataxan ateyïk an: «Yënël ataxan aŋ!» Ga yën ko, fakëk ataxan aŋ ataŋ. ¹¹ Ga xoÿ këni na bëŝalen bën do gë ofarisenŋ ok, këni xanarënd ang këno ri Yesu ak.

End bësëfan epëxw gë bëxi eŋ

¹² Bakey baŋo, Yesu ye ko yaŋ në etënd eŋo calex Kaxanu, ata ŝale ko wec. ¹³ Gëbër, wăc këbi bësëfan bërëxëm bën, do yata këbi epëxw gë bëxi eni gi oparëxanda odexëm. ¹⁴ Bër yata babi bën ebani: Simoŋ ir nëngwët baŋo Piyer, do gë abinëm Andëre. Ŝak do gë Ŝaŋ, Filip do gë Barëtelemi. ¹⁵ Maco do gë Toma. Ŝak, asëñiŵ ar Alëfe, do gë Simoŋ, aŵer an. ¹⁶ Yud asëñiŵ ar Ŝak, do gë Yuda Isëkariyot ar lëxw baŋo Yesu an.

¹⁷ Ata Yesu sëfër këni acëla-ŝëla gë bën xali në eŋar, gër ed barërëgu bani amëxwër atëm and bësëfan bërëxëm do gë amëxwër and bër xaniraw bax gër ebar ed Yude, gër angol and Yerusalem, xali gër bëŋa ir angwëngw, ler gër owar or Tir do gë Sidonŋ. Er yowëraw bani gër Yesu: bëjo bër obaxët, do bëjo bësëxwëra bër bax ŝaland eni pak. ¹⁸ Afak bani fakënd bëte

bër bax sorond në end bangoc bañëjënax band lil babi bën. ¹⁹ Amëxwër aŋ dek bani şaland eno kwixwëta Yesu gayik panga bax şanënd gër ndexëm do babi fakënënd.

²⁰ Yesu ga faß këbi bësëfan bërëxëm bën, re ko:

«Nëngandërayindëlejün wën bër sitarak gër onden bën,
gayikwa wën xwënëk owun or Kaxanu ol.

²¹ Nëngandërayindëlejün wën bër këjün yambënënd gërëgako enjo bën, gayikwa aŵed kën wëd.

Nëngandërayindëlejün wën bër kë sesërand gërëgako bën, gayikwa gër onënga kën hi.

²² Nëngandërayindëlejün ado enun şus bela bën, ado enun ŋŵayërand aŋ, ado enun cirërand aŋ, ado enun beşërand në end oŵac orewën or këni yëland oÿëjënax ex, në end ga xwëta këne wëno Asëñiŵ ar ala an.

²³ «Nëngandërayindëlejün and kënun rixërand Bëşëwif aŋ, mandërayindën onënga ol gayik amaşën atëm kën sëkëx yaŋ gër orën. Enimin bëxarëk bërebën bën mondako banëbi rixërand bëlaŵënel bër Kaxanu bën.

²⁴ Wën bër gë napul bën, aŋun ye ex na!

Gayik anëka şot kën apexa andewën aŋ, do and gër ebar ro fo ex!

²⁵ Wën bër wëdek gërëgako bën, aŋun ye ex na gayik axor këjün xor enjo eŋ!

Wën bër kë lepërand gërëgako bën, aŋun ye ex na, gayik ang bër oÿaŵ fo kën ŷana en denitarand!

26 Angëmëne bër şus ke bën kënun şëkwënd,
 aņun ye ex na!
 Gayik bëxarëk bërëbën bën mondako banëbi
 şëkwënd bëlaŵënel bënëgwëş bën!»

End bërangoŷëra eņ

27 «Barikan baxëtin mun pel wën bër ke
 sëfënd bën: ņanindënëbi bër xoŷër kęņun
 bën, dinindënëbi enjekax bër şus kęņun
 bën. 28 Calenindënëbi bër kęņun xarend
 bën, calenindënëbi bër kęņun şirërand bën.
 29 Angëmëne ala exi cën gër aņam and liŵ,
 bexënëlo and şame aņ. Angëmëne ala exi kan
 acud anëngwën aņ, tebënëlo gë atëm ak. 30 Ar ki
 xarand yo, yëlëlo, do and ko ŵed ala er xwën kęy
 aņ, kërey kana na. 31 Ang kęņun ŷandind enun
 dinënd bëla ak, wën bëte dinindëbi mondako
 fo. 32 Angëmëne eņun balënd end bër këbi
 balënd endewën bën fo, enjekax end fe kënun
 wateli bëla bën? Ax gi ex na nde bëŵëndëran
 bën dęņ mondako wata këni? 33 Angëmëne
 enëbi dinënd enjekax bër kęņun rinënd enjekax
 bën fo, enjekax end fe wa kënun wateli bëla
 bën? Ax gi ex na nde bëŵëndëran bën dęņ
 mondako wata këni? 34 Do angëmëne enëbi
 ñomëxënd bër kën yëland aŵaşën kënun ŵaşën
 bën fo, enjekax or fe kënun wateli bëla bën?
 Ax gi ex na nde bëŵëndëran bën aŷomëxër
 këni ŷomëxërend bën bëte do këni ŵaşërend
 cey gë cey? 35 Barikan balindëleņun end
 bërangoŷëra andewën eņ, dinindënëbi enjekax.
 Ñomëxindënëbi bër an yëland na aŵaşën kënun
 ŵaşën bën. Angëmëne mondako kën rind, bëla

bën ata këni nang mëne wën obaš or Kaxanu, hi kën, mëñ ar hik yañ añ. Bon kë xəbën amašën andewën añ, gayikako ata kën wëndër gë Arhik-yañ an. Mëñ këbi rinënd enjekax eñ bela dek, ado eni gi bër ano cëkwa na, ado eni gi bëxeŷax. ³⁶ Ang nënga ko Faba Kaxanu ak, giyin wën bëte mondako fo.»

End kiti eñ

³⁷ «Ax gi ex na mokiti bela bën këdi këñun xiti Kaxanu wën bëte. Ax gi ex na monëp bela bën këdi këñun nëp wën bëte. Tebanindënëbi eñun tebanaxën. ³⁸ Yëlërayindënëbi bela bën enun yëlëraxënënd wën bëte. Gër amote and kën baxarand kënun šëlën: dëb, mocëši, do monexira. Gayikwa gë acariya and kënebi sëyinënd bela añ fo këñun wšašen wën bëte.»

³⁹ Ata Yesu fel këbi bëte apënëtal año: «Ašiwëk axor nde ko xor eño das ašiwëk ašandaŵ? Ax gi ex na nde bën tak kë lati polo në ambëxw?

⁴⁰ Asëfan an año kucand na onangëran ol sëyali arexëm an, barikan ar faŷëk etëya an gwër fo hi këni gë asëyali arexëm an. ⁴¹ Ineŵa këy nëkonënd atëxësëx and lëña këño abinëx añ, do këy nemënd mëne wëj yer xëcar in lëña ki? ⁴² Mondake wa këy xorënd eyo pel abinëx: “Nëmël mi dëxëtën atëxësëx añ gër angës”, xarak wëj yer yëcar in lëña ki? Wëj aŷëñëx ar kë labayand hi këy, dëxëtël wa pere yëcar ir lëña ki in ey wataxën aye atëxësëx and gër angës and abinëx añ.

⁴³ «Atëx anjekax ax gind na gë odëwëreŵen oñëñëx. Do atëx añëñëx ax gind na gë

odëwërëwën ojekax. ⁴⁴ Atëx and ex yo, gër odëwërëwën odexëm kë hind monang. Ax gi ex na nde ondan oŋ ani kwëcand na në apeb? Bëte reseŋ in ani kwëcand na në atëx and gë odëmbën? ⁴⁵ Ala ar ye këŋo onden an, emëkw edexëm el yek. Do ar yëŋën këŋo onden an, emëkw edexëm el yëŋënëk. Gër etëy ko nëcëtënd ala an er lëbëk gër emëkw in.»

End amatinali and baciw̃ baki eŋ

⁴⁶ «Inëwa këne w̃acëraxënënd “Axwën”, “Axwën”, xarak an dind na er këmun felënd in? ⁴⁷ Ar kë yow yo exo baxët eyeyan edam do exo dind ang re këme ak, afel këmun fel gë ar wëndër këni an. ⁴⁸ Gë ar bayëk aciw̃ wëndër këni: ga nac ko pere gër aparëfac xali siw̃ëk, xwët ko oxaỹ orëda oŋ. Ata and yowëk tëb aŋ, oỹëm ol yowëk, men oŋ šëñëk aciw̃ aŋo, bari ax kor ex na ex ñam, gayik šenene bay ko. ⁴⁹ Barikan ar kë baxët yo eyeyan edam do axo dind na ang re këme ak, er këni wëndër gë ala ar bayëk aciw̃ andexëm gër ebar nacërëxe pere gër ed ko xwët oxaỹ orëda fo. Ata and yowëk tëb aŋ, oỹëm ol šëñëk aciw̃ aŋo: ataŋ wëcëk do yëcarëk ðek.»

7

End xadëp ir emun end ocoroda eŋ

¹ Yesu ga ñata ko bënd babi sëyalirand bulunda ir baŋo baxët beŋ, w̃aỹi ko gër Kafarënewum. ² Emun end ocoroda šot baŋo na xadëp ir šëxwëra bax mbaŋ, exo koti fo bayi bax, xarak mëŋ momal baŋo balënd endexëm

en. ³ Emun eno ga wël ko mēne Yesu ñatëguk, lawñen këbi bëxarëk bër Bëšëwif bën eno karaw exo yow eno pakën xadëp irexëm in. ⁴ Bëxarëk bër Bëšëwif bën ga ñat këni këno xarand Yesu mondako: «Ajo aÿap ÿapëk eyo din er wëka ko in! ⁵ Ar ñanëk enëng endebi exo, mëñ bayën këbo aciw̃ acaleya añ.» ⁶ Ata Yesu sëfër këni kwël gë bën. Dam eni ñat gër iciw̃, emun end ocoroða en lawñen këbi odawo odexëm eno kaca Yesu do eno pel: «Axwën, ine ngwa këy yowaxënëgund gë andey, axuri kë xuri ang këye fëb ak, ga lil lilëgu këy gër yangana iram ro. ⁷ Mëñ bayik axe mëndan ex na me yeli gë andam gër ed hi këy. Barikan, yeyanël tunj emat ata ko fak ariyenin aram an! ⁸ Gayikwa wëno dëñ aŵa wã këme or gapak or bëlëngw bëram ol. Wëno bëte alëngw ar ocoroða hi këme do bën ari këni rind er këmëni felënd in. And këmo fel şoroða ibat: “Yel!” ata exo ye, bëte and këmo wac isëxe añ: “Yow!” Exo yow. And këmo fel ariyenin aram añ: “Dil ejo!” Exo di.» ⁹ And wël ko Yesu eyeyan elo añ, nëngan këño end emun end ocoroða en. Ga şena ko gand amëxwër, re ko: «Ga re këme gër wën Bëyisërayel elod amo wat ex na ar xwëta ke mondako!» ¹⁰ Bër lawñëngu babi emun end ocoroða bën ga baka këni gër iciw̃, sëkëx këno ariyenin an ga fak ko şenene.

End ekanin ed ašësëk en

¹¹ Ga xeyëk, Yesu ko yend në angol and bani wacënd Nayin. Sëfër këni gë bësëfan bërexëm bën, do gë amëxwër atëm. ¹² And bani lil gër angol añ, fed këni gë enga end bela ga lëbi këño

ašesëk ond gër edap oŋ. Ašesëk ajo, itox imat ind asoxari asebeta sebëta ebaxo. Ata bër lëg bax gër angol aŋo bën mbaŋ yëmb bani ga këno laŋëta. ¹³ Axwën Yesu and wat këŋo asoxari ajo aŋ, xaŷënan këŋo xali. Ata re ko: «Cësinal!» ¹⁴ And sëka ko aŋ, lëk ko epël el, ata xwëša këni bëlëbi bën. Aŋo re ko Yesu: «Ŝambenjar, ga re këme, kanil!» ¹⁵ Xani ko kwengweremët ašesëk an, do ko yeyandërand. Yesu wãš këŋo nëm. ¹⁶ Ata bela bën dek lëk këbi anjiŷ atëm. Ga këno šëkw Kaxanu këni rend: «Alawënel asëm šanayaxënëgu këbo. Kaxanu nëngaw këbo biyi bulunda irexëm in.» ¹⁷ Ata wëlik endey eŋo, gë angol gë angol, dek ebar ed Yude el xali yabët.

End bësëfan bër Ŝaŋ Batis eŋ

¹⁸ Ata Ŝaŋ Batis wël ko beŋo dek ga sëfëtandëra këno bësëfan bërëxëm bën. ¹⁹ Wac këbi bësëfan bëxi do lawën këbi gër Axwën Yesu eno mëkaw: «Wëj nde ex afexën ar kë yowënd an? Angëmëne ax gi ex na wëj, mo cëni nde ašëxen?» ²⁰ Ga űat këni gër Yesu re këni: «Ŝaŋ Batis lawënëgu këbo mi mëka ba wëj ex afexën ar kë yowënd an, do ang ax gi ex na wëj, mo cëni nde ašëxen?» ²¹ Ata amëd aŋo dëŋ baxo rind Yesu becarax beŋo: afakën bësëxwëra do gë bësëŷik bërãnjëm; anëcët bangoc baűëűënaŷ gër bela; ašiwët bëšiwëk bërãnjëm. ²² Yesu yaka këbi: «Gërëgako yeyin eno tëfëtaxënëx Ŝaŋ Batis bebër wateli këne bën, do gë bend wëleli këne beŋ. Pelëxëno mëne bëšiwëk bën në ewatëra exëni, bësëŷik bën në eyexëra exëni,

bër gë ameỹ bën në emën exëni, bapaxo ban në ewëlëra exëni. Pelëxëno bête mēne bēsēsək bën në ekani exëni gër ecēs do bēxaỹenaxik bën në nang exëni Atēfētan aŋ. ²³ Awa nëngandëralenjo ar bayik aŋo ɲepēgēnand na endam an.»

²⁴ Ga baka kēni bērolaw̃en or Șaŋ Batis bën, Yesu ko yeyanēnd en Șaŋ Batis eŋ mondako: «Ine ye ban en nēkonēgu gër ladawe? Andēs and kē lēfērērirand ekoc nde? ²⁵ Noŷo wa ye ban eno nēkonēgu? Ar ŷudarak mokēbēn gē banjēm banjekax nde? Ax gi ex na nde bër gē banjēm banjekax bën, bër betak bën, gër eyang ed emun hi kēni? ²⁶ Do noŷo wa ye ban eno nēkonēgu? Ax gi ex na nde alaw̃ēnel ar Kaxanu? Eyo ar watēgu kēno an, nēmēc alaw̃ēnel ar Kaxanu exo. ²⁷ Endexēm eŋ yēgw kēni gër akayēta and Kaxanu:

“Nēkod në edēngwalilemo arolaw̃en an
Exi ɲacan fēña in✧.”

²⁸ «Dal in kēmun felēnd, șēf gër bër rēw̃ kēnebi mondēw̃ bēsoxari, gabatak aŋo nēmbēta ex na or gapak ol Șaŋ Batis. Barikan ar xurik ex ba gër owun or Kaxanu an xuca kēŋo.»

²⁹ Ata gër bulunda ir baxēt baŋo, do gër bēsēf bër șagale șanaya bax end șenene end Kaxanu eŋ, mēŋ bani yexēnēnd gër ed exo Șaŋ Batis ebi buyix. ³⁰ Barikan ofariseŋ ok do gē bēsēyali bër acariya and Moyis bën, ga bani ɲēpēnd ebi buyi Șaŋ, yepēn kēni mondako ang ỹandi baŋo Kaxanu ebi pexēn ak.

✧ **7:27** 7.27 Malaxi 3.1

31 «Gë noŷo këmëni w̄atinali bela bër gë okey oko bën? Gë noŷo ngwa wëndër këni? 32 Gë obaš or ŷëpak në yangana fo wëndër këni. Ga barërëgu këni, imëxwër imat kënëbi rend imëxwër icandaŷ in: “Farixën këmün acëroti an, an mane na! ŷëwën këmün ojëkan od oŷaŷ, an tes ex na.” 33 Šaŷ Batis ga yow ko, abaxo yamb na ecemar, abaxo šëb na ngoy, barikan wën re këno: “Gë bëyël exo.” 34 And yow këme wëno Asëniŷ ar ala an, këme yambërand, këme šëbërand. Barikan këne rend: “Ala ajo ñambëran gë ošëb fo xwënda ko, lawo ir bësëf bër šagale do gë bëwendëran hi ko.” 35 Barikan gër bela bëjo kën nangaxën mëne er ŷandi këŷo Kaxanu in šenene ex gayik bën aŷa ŷa këni endam eŷ.»

End Yesu gër iciŷ ind fariseŷ eŷ

36 Fariseŷ ir bano w̄acënd Simoŷ in w̄ac baŷo Yesu exo ye eni yambëra gër ndëbën. Ata Yesu ŷat ko, do ŷëpa këni gër eyambëran. 37 Asoxari awendëran ebax na gër angol. Ga wël ko mëne Yesu yowëk na gër iciŷ ind fariseŷ, w̄ëlanëgu këŷo angiri në šëlakuŷ ir ekaŷ ed alëbatër. 38 Ga buka ko gand epoy ed Yesu, ler gër osapar, ko sesënd. Ongwën oŷ kē šarënd gër osapar or Yesu or baxo wëgarand oŷ, do ko fëxwëcërand gë omban ondëxëm oŷ. Axoš baxo xošënd bëte gë angiri in. 39 Ga wat ko eŷo, fariseŷ ir w̄ac baŷo Yesu in, ko yëlarand: «Kido ala ajo, alawënel ebaxo, anang nang doxo mëne asoxari ar këŷo lëkërand an awendëran hi ko.» 40 Yesu re ko: «Simoŷ, ŷëŷ ŷandi ke na mi mëka.» Yaka ko:

«Oko asëyali, mëkale!» ⁴¹ Re ko bëte Yesu: «Mondako ri bani bela bëxi ga ÿomëxa këni kodî. Aÿanar an wëd ko batama keme band kodî, axinëm an batama ofëxw oco. ⁴² Ga sëkwan këni bën tak bëxi eni maş in, ar ÿomëx babi an seban këbi. Awa gër bela bëxi bëjo, noÿo wa këjo ñan nëmëc ar ebax eno maş kodî an?» ⁴³ Yaka ko Simoñ: «Yëla këme ar seban këjo batama keme an.» Re ko bëte Yesu: «Ata şenene xiti këy!»

⁴⁴ And şena ko gand asoxari añ, re ko: «Simoñ, wat këyo nde asoxari ajo? Gë ongwën ondexëm oñ neb ko osapar oram oñ, do fëxwëc ko gë omban oñ. Bari wëj aye yële na men me nebara osapar oñ and lilëgu këme ro gër iciw̃ indey añ. ⁴⁵ Bëte and ñatëgu këme añ, aye kaca ex na eye mega. Barikan asoxari ajo, elod ga lilëgu këme axo teb ex na emegara ed osapar oram el. ⁴⁶ Ogu ay koş ex na gër gaf, barikan mëñ angiri xoş ke gër osapar oram. ⁴⁷ Ga re këme bamena bandanjëm seban këmo mëñ këjo balaxënënd mondako endam eñ. Barikan ar seban këmo bamena bapënëfëne an, təkër fo këjo bal endam eñ.» ⁴⁸ Yesu fel këjo bëte asoxari an: «Anëka seban këmi bamena bandey bañ.» ⁴⁹ Bër bani yambërand gë Yesu bën wël këni eyeyan elo do këni yëlarand: «Noÿo ngwa hi ko ar kë sebanënd beñëjënax ajo?» ⁵⁰ Barikan Yesu fel këjo asoxari an: «Ga xwëta këye, fëxaxën këy! Maÿil gë emëkw eyemax!»

8

End bësoxari bër enga end Yesu eñ

¹ Ga xucak eŋo, Yesu ko sēfērand gē angol gē angol, hik atēm, hik atil ko femērand do ko reyarand end Atēfētan and owun or Kaxanu eŋ. Enga emat hi bani gē bēsēfan epēxw gē bēxi bēn, ² gē bēsoxari bēr fakēn babi ga nēcēt kēbi bēyēl bēn do gē ocēxwēra ok. Asoxari aŋanar aŋ ebaxo: Mari ir bano wācēnd bēte Madēlen ata gēr ndexēm nēcēt babi Yesu bēyēl bēcōngēbēxi. ³ Asoxari axinēm an bano wācēnd Yowana, alindaŵ ar Cusa, awēxēta ar kodī ir Erod an. Asasēn an, bano wācēnd Sisan do gē bēsoxari bēranjēm bēr bax wēlagund bacota bandebēn eno dēcaraxēnēnd Yesu.

End apēnētal and ar oned eŋ

⁴ Ata amēxwēr atēm barērēgu kēni gēr ed hi baxo Yesu, ga xaniraw kēni gēr bangol bandanjēm. Ata Yesu fel kēbi apēnētal aŋo: ⁵ «Mondako ri baxo ar oned ga nēca ko gēr ošēnga. Ga ko fan eneda eŋ, mar lapak gēr fēña, bela bēn wēñēra kēni, do ošēl or gēr orēn ol hēl kēni dēk. ⁶ Bēte mar lapak gēr ebar ed gē aparēfac. And lēgēk aŋ ħaŷēk gayik obar ok ax ñēmb bana. ⁷ Bēte mar lapak gēr odēmbēn. And lēgēk aŋ, odēmbēn ok xēšak tēc. ⁸ Bēte mar lapak gēr ebar ejekax. And lēgēk aŋ, rafēk do rēwēk: anjēra amat keme.» Ga ħata ko Yesu apēnētal aŋo, re ko bēte: «Ax gi ex na nde dēk fo wēl kēn, awa!» ⁹ Ata wēka kēno bēsēfan bērexēm bēn ebi paŷēn apēnētal aŋo. ¹⁰ Yaka kēbi: «Wēn yēl kējun Kaxanu en nang beconēson bēnd owun orexēm beŋ. Barikan bēsēxe bēn gē bapēnētal kēni wēlēnd do ado

eni nëkonënd, ani watënd na, ado eni baxëtënd abi pënind na gë tēkēr ak. ¹¹ Awa baxëtın er wacayak apēnētal aņo in: enedā eņ, eyeyan ed Kaxanu el ex. ¹² Fēña ir gēr ed lapak enedā in ex bela bër kē wëlënd awël dēņ eyeyan ed Kaxanu el, bārikan šabucara in exo yow exo dēxēt gēr owēkw orebēn dek er wël kēni in kēdi kēni wā do eni pex. ¹³ Ebar ed gē aparēfac el ex bela bër sam eni wël eyeyan ed Kaxanu el eni kwētaya gē onēnga fo. Bari ani gi ex na gē odēmbēt, er kēni wānd amēd fo, do and kē ĥatēgu ocēmu aņ atañ kēbi šenand eni teb wap. ¹⁴ Enedā end lapak šit gēr odēmbēn eņ exēni bela bër kē wëlënd awël dēņ eyeyan ed Kaxanu bēn, bārikan eni teb ocēmu ok, ocal od napul ok, do gē benēngax bend gēr aniyan beņ ex kēša eyeyan elo. Ata er wël kēni in ex tēkwān enēngwēt ed ola orebēn el. ¹⁵ Enedā end lapak gēr ebar ejekax eņ exēni bela bër kē wëlënd eyeyan ed Kaxanu, gē onden, do gē emēkw ejekax bēn, eni kwētaya aye do eni balēkēnali šenene, eni dēkaya xali ebi nēngwētēn ola orebēn ol. Do and kē ĥatēgu ocēmu aņ, kemēnali.»

End amatinali and lambo eņ

¹⁶ «Ala ax pētēnënd na lambo do exo ŋoḥ, ba exo dīlali nē angaw. Barikan yaņ gēr akawāya ko xaw ebi ŋoḥaxēnënd bër kē lilënd bēn. ¹⁷ Mēņ ex, er šonayak ax bo na, er beņ ax bo na; dek kē xerēt angoben aņ. ¹⁸ Awa wēn titinayindēn ang kēn baxëtënd ak, gayikwa Kaxanu ayēl kēņo yēl ar šotēk an, bari ar ax cot ex na an, axan kēno xan er xaỹ kēņo in dēņ.»

End bobinëm bor Yesu do gë nëm eņ

¹⁹ Nëm gë bobinëm bor Yesu ħatëgu këni gër ed ħi baxo. Bari ani kor bana eno tēka nē end amëxwër and xeta baņo eņ. ²⁰ Ata fel këno: «Nëkodēbi fac norix gë bobinëx, aņandi ħandi këbi de en watër.» ²¹ Yaka ko Yesu: «Bër kë baxëtënd eyeyan ed Kaxanu do këni rind ang rek ak bën ex nēma iram do gë bēmaņe bëndam bēņ.»

End gër anjer eņ

²² Akey amat, Yesu gë bēsēfan bērexëm bën fēra këni nē ikuluņ, ata re ko Yesu: «Kegētane anjer aņ!» Ata këni xegētand. ²³ Ga këni xas, Yesu këņo rašënd. Hatëguk ekoc etëm do ikuluņ iņ kë rëmbayand xali šerëcerara këbi bēsēfan bën. ²⁴ Ata këno nëngëtënd Yesu: «Asëyali, asëyali, enemilene!» Ga nëngëta ko, Yesu xeņenaxën ko ekoc el do gë men ond bax xanind bomeņ bomeņ oņ, ata yeriri anjer aņ. ²⁵ Ata wēka këbi bēsēfan bën: «Ba wën xali gërëgako ane kwëta ex na nde?» Bën ga xap këbi anjiņ aņ, këbi šaranënd do këni wëkarënd: «Noņo ngwa ħi ko ala ajo? Ado ekoc el dëņ gë men oņ ari kë rind er ko re in.»

End ala ar bēyël bēranjëm eņ

²⁶ And xegëta këni anjer aņ, Yesu gë bēsēfan bērexëm bën ħat këni gër ebar ed Bēšerasa, ed fabër bax gë ed Galile el. ²⁷ And baxo šëpëtand Yesu aņ, asošan abat ko yowënd aped-fed ga xaniw ko gër angol. Ala ajo, bēyël bēranjëm lil baņo, elod anëka fo ħi baxo tēb gë eman eņ, do gër šanapëra rëfa baxo, axo bo bana

në iciw̃. ²⁸ And sēkar kēni gē Yesu aŋ, ala ajo ħer ko, lapaya ko gēr osapar do ko rend: «Ineŵa yir kēbo Yesu, wēj Asēñiŵ ar Kaxanu an, mēŋ Ar-hik-yaŋ gēr orēn an? Axara xara kēmi kēreyēbo narēn na!» ²⁹ Yesu are babi rend bangoc bañēŋēnax baŋ eni can gēr ala ajo ado ga xēda bano elod anēka fo. Laŋ mopokēra bano fokērand gē gweyele-gweyele gēr otaxan do gēr osapar. Barikan dēng-dēng baxo xotērand do bēyēl bēn eno cēñēta gēr apuŷ. ³⁰ Ata Yesu wēka kēŋo: «Ake kēni w̃acēnd?» Yaka ko: «Benga sir-sir kēne w̃acēnd.» Gayikwa, bēyēl bēranjēm lil bax gēr ala ajo mēŋ w̃acayaxēn baxo mondako. ³¹ Ata bēyēl bēn kēno xarand Yesu kērebi cēñēta na gēr ambēxw and siw̃ēk gē etēl kēm. ³² Ler gēr ed ebani na, bambēxwēbēxw bandanjēm banēbi xadacērand na kap gēr etēnd. Ata bēyēl bēn kēno xarand Yesu: «Kēla, cēñētalēbo mēni dīl bambēxwēbēxw baŋo!» Ata w̃a ko Yesu. ³³ Bēyēl bēn ga ŝan kēni na gēr ala ajo, lil kēnēbi bambēxwēbēxw baŋ. Ata ang hi bani gēr ed kwēre kwēre ak, lapaya kēni gēr anjer do noŷeli kēbi dek kece in. ³⁴ Bēxadac bēn ga wat kēni eŋo, ŝapērera kēni bēr, do sēfētērax kēni endey eŋo gēr angol do gēr ocēnga. ³⁵ Ata bēla bēn ŝandēra kēni do ye kēni gēr onang, gēr ed hi baxo Yesu. Ga ħat kēni, sēk kēno asoŝan ar lil bano bēyēl an moñēpa, ga ŝudara ko do bakar kēŋo aye onden oŋ. Ata yēdara kēni. ³⁶ Bēr wat bax endey eŋo bēn, fel kēnēbi mondake fak ko ar gē bēyēl an. ³⁷ Ata amēxwēr and dek Bēŝerasa aŋ, wēka kēno Yesu exo can ebar edebēn el, gayikwa dek ebani anjiŷ aŋ.

Yesu fëra ko gër ikuluŋ do kwël këni wãÿind gë bësëfan bërexëm bën. ³⁸ Ata asoſan ar lil bano bëyël an xemëna ko këŋo xarand Yesu exo ma exo gi ar enga endexëm. Barikan Yesu hëp ko do yaka këŋo: ³⁹ «Maÿil gër ekun edey eyëbi tēfētandërax dek er rin ki Kaxanu in.» Ga wãÿi ko ala ajo, ko sēfētëraxënd dek angol aŋ er rin këŋo Yesu in.

End endënaŵ do gë end asoxari eŋ

⁴⁰ And bakaw ko Yesu ekeg elo aŋ, amëxwër atëm xaca këno gayikwa bën dek baŋo šëninđ. ⁴¹ Ata hātëgu ko asoſan ar bano wãcënd Yayëros. Mëŋ alëngw ar aciŵ acaleya hi baxo. Ga lapaya ko gër osapar or Yesu, këŋo xarand exo ma eni tēfër gër ndefën. ⁴² Endënaŵ emat end šot baŋo eŋ šëxwëra bax mbaŋ xarak ecede baŋo sēkënd bëniy epëxw gë bëki. And bani yend aŋ, amëxwër aŋ këno fimelirand Yesu xali šëndën këno.

⁴³ Do asoxari ebaxëna šit gër amëxwër, ar baŋo yexayaxënënd oſat elod bëniy epëxw gë bëki. Napul irexëm in faÿ baxo dek gër bëxora, bari gabatak aŋo pakën bana. ⁴⁴ Na nēfënëfa ko xali gër epoy ed Yesu, do xwixwëta ko ambana and acud andexëm aŋ. Ata xëdo këŋo oſat oŋ kwël na fo. ⁴⁵ Aŋo re ko Yesu: «Noÿo wa xwixwëta ke?» Ga këni yax dek bela bën, Piyer re ko: «Oko Asëyali, amëxwër aŋ ga xeta këni do këni fimelirand!» ⁴⁶ Barikan Yesu yaka ko: «Ala xwixwëta ke na mëŋ nangaxën këme mëne panga indam šanëk na.» ⁴⁷ Asoxari an wata ko mëne anëka dëŋ fëlët këŋo Yesu, sëka këŋo gë

anjiŷ fo. Lapaya ko gër osapar orexëm, reya ko xali këno wëlënd dek bulunda in në end ine xwixwëtaxën baŋo Yesu do ang fak ko ataŋ ataŋ ak. ⁴⁸ Barikan Yesu fel këŋo: «Abiwën, ga xwëta këye fakaxën këy! Maŷil gë emëkw eyemax!»

⁴⁹ Ga ko yeyan mondako Yesu, ñatëgu ko ala ga hiw ko gër iciw ind alëngw ar aciw acaleya, ata re ko: «Awa anëka xor këŋo endënaŷ endey eŋ, ine këyo soroli mama Asëyali an.» ⁵⁰ Barikan Yesu ga wël ko eŋo, fel këŋo alëngw ar aciw acaleya an: «Kwëtale afak ko fak, kërey yëdara na.» ⁵¹ And ñiat këni gër iciw aŋ, Yesu, gabatak axo ma bana eni dïl gë mëŋ lëf gër ed ebaxo endënaŷ ang ax gi ex na Piyer, gë Şaŋ, gë Şak, gë sëm do gë nëm ir endënaŷ. ⁵² Bela bër yow bax na bën dek bax sesërand do bano ŷaŷërand endënaŷ eŋ. Ata re ko Yesu: «Këren tes na, axo cës ex na, araş fo raş këŋo.» ⁵³ Ata bër wël bax bën këno yepënënd ga nang këni mëne endënaŷ eŋ aşës dëŋ şës ko. ⁵⁴ Yesu lëk këŋo gër ataxan do xeŷ ko: «Abiwën, kanil!» ⁵⁵ Ga bakar këŋo onjën oŋ, ataŋ xani ko kwengweremët. Yesu re ko eno yël eyamb yamb. ⁵⁶ Bëxarëk bër endënaŷ bën şaran këbi xali. Barikan Yesu fel këbi eni cësinali eŋo do ala këreno pel na.

9

End epemëra ed bësëfan epëxw gë bëxi eŋ

¹ Akey amat, Yesu wăc këbi bësëfan epëxw gë bëxi bën do yël këbi panga in do gë or gapak or enëbi ŋŷayaxënënd dek bëyël bën do enëbi pakëanaxënënd bela bën oşëxwëra or ex

yo. ² Lawñen këbi eni pemërand end owun or Kaxanu eñ do enëbi pakënënd bësëxwëra bën. ³ Ata re ko: «Gër ed kën ye yo, ÿoweÿ këren mëlalind na: ax gi ex na ošet, ax gi ex na ambaß, ax gi ex na şêlafana, ax gi ex na kodi. Bëte këren mëlalind na ala kala bacuđ baki. ⁴ Gër iciw ind kën ñat do enun kwëtaya yo, bayiyindën na xali yatir kën xuca. ⁵ Gër ed këni ñëp enun kwëtaya, pëxwëcayindën obar od lëka këñun gër osapar ok en kucaxën, ata kë hi osede or këbi şëndënëđ bela bëjo.» ⁶ Ga ye këni bësëfan bën, këni femëraxënd Atëfëtan añ, gë angol gë angol, do kënebi fakënëxënd bësëxwëra bën gër ed këni ye yo.

End Erod eñ

⁷ Erod ir wun bax gër ebar ed Galile, awël baxo wëlënd dek bebër bani rind Yesu gë bësëfan bërëxëm bën. Ata wëlandëra këño gayik bela bën are bani rend mëne Şañ Batis xaniwëk gër ecës, ⁸ bëjo mëne alawñen Eli bakawëk. Bëjo bëte mëne alawñenel abat ang ebani akarëk ak, xaniwëk gër ecës. ⁹ Barikan Erod re ko: «Wëno ga fodëtën këño wa gaf in Şañ Batis. Do noÿo cëñ ex ar kë rind bend këme wëlënd beño an?» Ata ko şaland eño wat Yesu.

End eñëmbën ed mburu eñ

¹⁰ Oparëxanda od ye bax ok ga bakaraw këni gër Yesu, sëfëtandëra këno dek bebër riw bani bën. Ata wëla këbi në er këni hix bën fo, ler në ingol ind bani wacënd Betësayida. ¹¹ Barikan bela bën ga nangëra këni, sëf kënebi bamëxwër

bamëxwër. Yesu ga xaca këbi, këbi felërand end owun or Kaxanu eŋ do këbi fakënënd bër bax şaland eni pak bën.

¹² Apenëka aŋ, bësëfan epëxw gë bëxi bën xeta këno Yesu do re këni: «Pelalëbi tan bela bën eni capërëra gër bëngol do gër ocënga od ler ler ro eni calarax në er këni laki do er këni yamb gayik ro gër ed hi këne apuÿ ex.» ¹³ Yesu yaka këbi: «Yëlinëbi wën dëŋ er këni yamb in!» Re këni bëte: «Biyi bamburu banjo gë oxan oxi fo şot këmëni! Angëmëne cëŋ aye këne yeye ene yëcuye er këni yamb dek bulunda ijo in.»

¹⁴ Xarak er hi bani bësöşan bën fo në owëli oco. Ata Yesu fel bësëfan bërëxëm bën: «Pelinëbi eni nëpara imëxwër kala bela ofëxw oco.» ¹⁵ Ga ri këni mondako bësëfan bën, bela bën yëpara këni dek. ¹⁶ Yesu wëd ko ŋat bamburu banjo baŋ do gë oxan oxi ol, ga xeŋa ko orën ol, şëkwa këŋo Kaxanu end eyamb yamb eŋ. Hëmbëndër ko bamburu baŋ do yël këbi bësëfan bën enëbi cetëra amëxwër aŋ. ¹⁷ Na yambëra këni xali wëd këni bën dek. Bësëfan bën wëdara këni bacaxaken band bayitara babi baŋ, bakange epëxw gë baki.

End osede or Piyer eŋ

¹⁸ Akey amat, Yesu ga ko şalera nacët ako, bësëfan bërëxëm sëf këno. And ħata ko cale aŋ, wëka këbi: «Noÿo hi këme wëno? Ine wëleli kënëbi bela bën?» ¹⁹ Yaka këno: «Bërëmar are këni rend mëne wëj ex Şaŋ Batis! Bëjo, wëj ex Eli, bëjo bëte alawënel ar Kaxanu ar yow bax akarëk aŋ do xaniw ko gër ecës hi këy.»

²⁰ Wëka këbi bëte: «Do wën cëŋ, noÿo kën rend

hi këme?» Yaka ko Piyer: «Wěj ex Afexën ar lawñeneliw këbo Kaxanu an!»

²¹ Ata Yesu ga xëña këbi, re ko mëne ala këreno pel na eno. ²² Baš ko mëne mëñ Asëñiŵ ar ala an, asoro ko soro mbañ, eno cus bëxarëk bër Bëšëwif bën, gë bëshadaxan bëlëngw bën do gë bëshalen bën xali eno daw. Barikan exo kani gër ecës yatir akey atasën. ²³ Fel këbi bëte bën ðek: «Angëmëne ala eno ýandi exe tëf, tebëlexo ebal ed gaf irexëm fo el. Gilexo key yo key aŵelëk ar exo toro në end oŵac oram do exe tëf. ²⁴ Ar këño bal yo end enjëw endexëm fo, anemin ko nemin. Barikan, ar kë nemin enjëw endexëm në end oŵac oram an, afexën ko fexën. ²⁵ Do inëŵa këño feca ar kë šotëra ðek bebër gër ngwën ro an, xarak anambëra nambëra ko, do enjëw endexëm en ex nemi? ²⁶ Enimin, ar këño šëfënan yo endam, do exo nöp er re këme in, wëno Asëñiŵ ar ala an mondako fo ke šëfënanëd endexëm en yatir këme bakaw gë enjaran endam en, gë end Faba Kaxanu en, do gë end omeleka omënëk en. ²⁷ Dal in këmün felënd, wën bër hik ro bëjo, bërëmar ani cësëra na watërëxe owun or Kaxanu ol.»

End enëngwëtara ed Yesu en

²⁸ Ata xucak bakey banjongëbatas ga felëra këbi beño, Yesu wac këbi Piyer, gë šak, do gë šaň eno ðaňëta yaň gër etënd exo calex. ²⁹ And baxo šalend aň, dëxas irexëm in nëngwëtak. Banjëm bandexëm baň fešëk xali kë ýegënd jing-jing. ³⁰ Ata šanayaw këni bela bëxi, do këni yeyandërand gë Yesu: Moyis do gë Eli ebax ³¹ gër

enjaran do këni xanarënd gë Yesu end ecës ed baŋo ŋatënëgund gër Yerusalem eŋ. ³² Amëd aŋo Piyer gë boŋandaŋ dëk ebani akwëd aŋ. Bari abi daŋ bana ga ŋanayawëk enjaran end Yesu eŋ xali wat kënëbi bela bëxi bër bërëxandi baŋo bën. ³³ Ga këni felar Yesu gë bela bëxi bëjo, Piyer re ko: «Asëyali, bon yek ene bayiye ro! Dine baner batas, amat andey, aŋo and Moyis do aŋo and Eli.» Piyer axo nang bana er baxo rend in. ³⁴ Ga ko yeyan mondako, fedawëk aŋar do lab këbi kwëc. Ata bësëfan bësas bën dëk ebani anjiŋ aŋ ga labeli këbi aŋar aŋ. ³⁵ Gër aŋar aŋo wëlik oniŋ: «Ajo ex Asëniŋwën ar yata këmo an, baxëtindëno!» ³⁶ And sësinaŋ oniŋ aŋ, Yesu bayi ko gabat. Ata bësëfan bën sësinali këni endey eŋo do gabatak ano pel bana baŋeŋ band bëtëraw bax baŋ.

End lëmëta ir gë bëyël eŋ

³⁷ Ga xeyëk, Yesu gë Piyer, gë ŋak, do gë ŋaŋ këni ŋëländ etënd el, ata amëxwër atëm and bela xaca kënëbi. ³⁸ Gër amëxwër aŋo, xeyëgu ko ala: «E, Asëyali, kaŋënanëlexi lëmëta iram in, mën fo ŋot këmo. ³⁹ Angoc aŋëŋënaŋ lil këŋo. And ko ŋangëna aŋ, lëmëta in exo ŋer xali, exo wëc, exo ŋatëndërend oŋënga oŋ gë ocupërëŋup ok gër etëŋ. And këŋo narëndëra mondako aŋ, mbaŋ kë nëkand eŋo kocaxën. ⁴⁰ Axara xara këmëni bësëfan bërey bën eno ŋway angoc aŋëŋënaŋ aŋo, bari ano kor ex na.» ⁴¹ Ata re ko Yesu: «Ata wën anjex and bela bër gë oŋëpëgënan hi këndë. Xali niŋe fa këme bayi gë wën? Xali niŋe fa këmun buŋan? Mëlawëyo ro asëniŋ!» ⁴² Lëmëta

in ga këŋo sêka Yesu, ayël an šangën këŋo. Reba këŋo šet, do ko xënëcëtarand gër ebar. Barikan Yesu xeÿënaxën këŋo angoc aňëŋënax aň, fakën këŋo lëmëta in, do w̄aš këŋo sëm. ⁴³ Dek bër hi bax na bën šaran këbi ga wat këni mène panga ind Kaxanu iň itëm ex.

Nand babi šarandëra end ri baxo Yesu mon-dako na, mëŋ fel këbi bësëfan bërëxëm bën: ⁴⁴ «Wën cëŋ baxëtin aye er këmün felënd gërëgako in: Wëno Asëñiw̄ ar ala an, alëxw këne lëxw gër otaxan od bela.» ⁴⁵ Bari bësëfan bën abi pëni bana eyeyan elo; end šonayak ebax gër orenik orebën mëŋ sëkwanaxën bani ebi pëni, do bani yëdand eno mëka ebi paÿën.

End asëfan alëngw eň

⁴⁶ Ata bësëfan bën këni šampërend end ba noÿo ŷap këŋo exo gi alëngw gër enga endebën eň. ⁴⁷ Ga nang ko Yesu ang bani yëland gër oŵëkw orebën ak, felaw këŋo itox do xwët këŋo ler gër ndexëm. ⁴⁸ Ata re ko: «Ar këŋo xwëtaya yo itox ang iňo ro ak, në end oŵac oram, wëno dëŋ xwëtaya ke. Do ar ke xwëtaya yo, anëka xwëtaya këŋo ar lawënëgu ke an. Enimin, ar w̄ak exo bana gër enga endewën an, ex alëngw an.»

⁴⁹ Ata re ko Šaň: «Asëyali, ga watëgu këmo biyi ala ar këbi w̄ayënd bëyël gër bela gë oŵac oreŷ ol. Afel fel këmo exo teb gayik axi tëfënd na ang biyi ak.» ⁵⁰ Yaka ko Yesu: «Këreno pel na exo teb gayik ar šayik aňun merelind na an, arewën hi ko.»

End gër ingol ind Bësamari eň

⁵¹ Ga kë saxëgu bakey band ebox exo dëxëta gër ngwën ro ban, Yesu faÿ ko gër emëkw exo ye yaŋ gër Yerusalem. ⁵² Ata lëngwali këbi bërolaŵën. Ga ye këni, fiat këni në ingol ind gër ebar ed Samari eno këñënanarëx. ⁵³ Bari bër gër ingol bën hëp këni eno kaca Yesu gayik gër Yerusalem baxo yend. ⁵⁴ Ga wat këni eŋo, bësëfan Šak do gë Šaŋ re këni: «Axwën, ŷandi ki nde mi mac xodux or gër orën ol ebi cor bela bëjo?» ⁵⁵ Yesu, ga fab këbi, këbi rexërand. ⁵⁶ Ata Yesu gë bësëfan bën xuca këni në ingol icëxe.

End etëf ed Yesu eŋ

⁵⁷ And hi bani gër fëña aŋ, abat re ko: «Yesu, wëno gër ed këy ye yo asëf këmi sëf.» ⁵⁸ Ata Yesu yaka këŋo: «Ojakëra ok gë oŵaÿi exëni bëte ošël or gër orën ol gë oyël exëni, bari wëno Aseñiŵ ar ala an, ado gë aňombe ak axe gi ex na.» ⁵⁹ Fel këŋo bëte ala ašëxe: «Wëj tëfëguye wëno.» Yaka ko: «Axwën tebanële me ye pere mo mëxwëtar faba iram.» ⁶⁰ Re ko Yesu: «Tëbëlëbi bësësëk bën eni mëxwëtar. Barikan wëj yel ey tëfëtërax end owun or Kaxanu eŋ.» ⁶¹ Re ko ala ašëxe: «Axwën, gër ed këy ye yo wëno asëf këmi sëf, barikan tebële mëni pelaw pere gër ndëbi.» ⁶² Yaka ko Yesu: «Ar kë ŷanënd gë šariŋ yo do, exo nëkonand gand epoy, axo gi ex na ar šenene gër owun or Kaxanu.»

10

End bësëfan ofëxw ocongoxi gë bëxi eŋ

¹ Ga xucak eno, Axwën an sana këbi bëte bela ofëxw ocongoxi gë bëxi bësëxe do lawën këbi eni ye bëxi bëxi dek bangol ban do dek ed ebax exo ye mëñ el. ² Eni yexën fel këbi: «Ekana ed beneda el anëka hatëk mban ex andiyen an, bari ani nemb ex na bërندیен бën. Awa karayino Axwën ošënga an ebi panaw bëte bërندیен бësëxe. ³ Yeyin, në edawën emun ang opey od sit gër ojëlemu fo. ⁴ Yoweñ këren mëlalind na: ax gi ex na kodi gër bëmboto, ax gi ex na ambañ, ax gi ex na baped. Bëte kërenëbi cëmand na bër kën fedënd gër fëña bën. ⁵ Gër iciw ind kën hat yo deyindën pere: “Cotin obetak or wëlanëgu këmun ol!” ⁶ Angëmëne ala exëna ar gë obetak, mëñ kë sot obetak olo! Angëmëne ala ax gi ex na, enun bayi. ⁷ Bayiyindën gër iciw ino na; yambindën do cebindën er kënun yël in. Arandiyen an alëba këno lëband. Këren dëfarand na de gë iciw gë iciw. ⁸ Gër angol and kën hat yo do bela bën enun kwëtaya, yambindën er kënun yël in. ⁹ Pakëmindënëbi bësëxwëra bën do pelindënëbi bela bën mëne owun or Kaxanu ol hatënëgu këbi. ¹⁰ Barikan gër angol and kën hat do bela bën eni nöp enun kwëtaya, yeyin gër bakwëndaya bandebën, en de: ¹¹ “Obar od angol andewën od lëkak gër osapar orebi on këmi fëxwëcand. Nangin mëne owun or Kaxanu ol wëlaw bami nës gër ndewën ro.” ¹² Ga re këme yatir kiti, bër lëg bax gër Sodom bën këbi sax gë bela bër angol ano bën✧».

End bangol band Koraseŋ do gë Betësayida eŋ

¹³ «Eñëŋenax etëm këŋun wëcan wën bela bër lëgëk gër bëngol bënd Koraseŋ do gë Betësayida bën! Kido becarax bend ri këme gër ndewën beŋ wat bani bela bër gër owar or Tir do gë Sidon bën, anëka fo nëngwët doni ola orebën ol do eni denitara në end beñëŋenax bendebën mocuda ojabote do moñëpa gër eyëwën. ¹⁴ Mëŋ ex yatir kiti, bela bër lëg bax gër owar or Tir do gë Sidon bën abi copa na ang këŋun sôpa wën ak. ¹⁵ Do wën bela bër gër angol and Kafarënowum bën, ako nde yëla kën yaŋ gër orën këŋun fela Kaxanu? Bëtëdëŋ, gëd gër wur ir bësësëk këŋun lat. ¹⁶ Ar këŋun baxët an wëno baxët ke do ar këŋun beş an wëno beş ke. Ar ke beş an, në ebeş eŋo ar lawënëgu ke an.»

¹⁷ Bësëfan ofëxw ocongoxi gë bëxi bër lawën babi Yesu bën bakaraw këni gë onënga fo do këni rend: «Axwën, ado bëyël bën dëŋ ari bani rind er këmëni fel gër oŵac orey in.» ¹⁸ Yesu yaka këbi: «Awat bamo watënd Sindan ga ko latiw elod gër orën ang ebingara fo. ¹⁹ Ayël yël këmun panga in enëbi bëñaxënënd bandën baŋ, oxwël ol, do gë dëk panga ind arangoyëra in, do eñëŋenax aŋun gi na. ²⁰ Barikan nëngandëraleŋun end ga yëgw ko Kaxanu omac odewën ok yaŋ gër orën eŋ, bari kërex gi na gayik bëyël kë rind er kën re in.»

²¹ Amëd aŋo, Yesu yëm ko gë onënga or yël baŋo Angoc Amënëk ol, ata ko rend: «Aşëkwa këmi şëkwand Faba, wëj Axwën ar orën gë ebar an gayik aşon şon këyëbi beŋo bërenik bën,

bër gë onden bën, do nangën këyëbi bërëtoc bën. Eyo, Faba mondako ebax anjêlan andey aņ. ²² Faba sebën ke đek beỹ bën, do ang nang ke wëno Asëñiŵ ak, ala axe nang ex na mondako. Bëte ang nang këmo wëno Asëñiŵ ak, ala aņo nang ex na mondako. Wëno do gë ar ýandi ke mo nangën an fo, nang këmo.» ²³ Ga šena ko gand bësëfan, fel këbi: «Nëngandëraleņun wën bër kë watënd er kën watënd in! ²⁴ Ga re këme, bëlaŵënel bëranjëm do gë bemun bëdanjëm ýandi babi eni wat er kën watënd in, bari ani wat ex na. Aýandi ýandi babi eni wël er kën wëlënd in, bari ani wël ex na.»

End apënëtal and Asamari eņ

²⁵ Ata yow ko na ašalen eņo di atëy. Wëka këņo: «Asëyali, inewã këme ri me cotaxën aniyān and din aņ?» ²⁶ Yesu yaka këņo: «Ine ýëgw këni gër acariya? Wëj ine fën këy?» ²⁷ Yaka ko ašalen an: «Ŧanëlo Kaxanu, Axwën arey an, gë yomb irey ak đek, gë anjêlan andey ak đek, gë panga indey ak đek, gë aniyān andey ak đek. Do bëte balindëlexi end ašandax eņ, ang ki balënd end gaf irey ak.» ²⁸ Re ko Yesu: «Ata šenene yaka këy! Diyind mondako ata këy šot aniyān and din aņ.» ²⁹ Barikan ašalen an ga ýandi këņo exo masinaya mēne ar šenene hi ko, wëka këņo Yesu: «Do noỹo wa ex ašandaŵën an?» ³⁰ Ata Yesu yaka këņo: «Mondako bax end asošan ar xani bax gër Yerusalem do ko yend gër Yeriko. Hat ko në er xaš bani bërek bëxeýax gër fëña. Ga radën këno, sëra këno, xandëra këno đek oýënga oņ. And xëm këno xali bel ko aņ,

seb këno bēdfēcēt gēr ebar, nē emēkw na fo do kwēl ye këni. ³¹ Nangērēxe enjo, ašadaxan abat ko yend bēte fēña ir ond gēr Yeriko in. Ga šanan këño ala ajo, beš këño kwēl gē enēkona kēm. ³² Hatēgu ko bēte na arandēwēra and Lewi. Ga wat këño ala ajo, mēñ bēte beš këño gē enēkona kēm. ³³ Barikan and ħatēgu ko Asamari na gēr ed hi baxo ala ajo añ, wat këño bēdfēcēt gēr ebar. Ata xayēnan këño. ³⁴ Ga sēka këño, fēxwēcēra këño gē ngoy ed sembaŷēra ko el. Bēte nēmēra këño gē ogu, fēlëndēran këño. Fela këño, xwēt këño yañ gēr fali irexēm, do kwēl wēla këño gēr iciw̄ ind bēliyer enjo korax. ³⁵ Ga xeyēk, Asamari an yēpēt ko batama baki band kodī yēl këño axwēn iciw̄ ind bēliyer an do re ko: “Koranēle ala ajo. Angēmēne kodī ir yēl këmi in ax gi ex na gwac, gwēre mi ŋatati yatir kēme bakaw.”» ³⁶ Yesu ga ħata ko apēnētal año, wēka këño ašalen an: «Gēr bela bēsas bēr sēk baño ala ajo, ar fe wa hik ašandaŷ arexēm an?» ³⁷ Yaka ko ašalen an: «Ar xayēnan baño an.» Ata re ko Yesu: «Awa wēj bēte yel ey dixënd mondako.»

End Marēt do gē Mari enj

³⁸ Ga këni ye Yesu gē bēsēfan bērexēm bēn, ħat këni nē ingol. Ga xaca këbi asoxari ar bano wācënd Marēt, wēla këbi gēr ndebēn. ³⁹ Marēt gē iminēm itoxari ebaxo do bano wācënd Mari. Mari ŷēpa ko gēr osapar or Axwēn do këño baxētënd. ⁴⁰ Ata Marēt mēñ ko xēlënd gabat gēr atoxari. And sēka ko gēr Yesu añ, re ko: «Axwēn, aŷapan nde ŷapan ki ga seb ke Mari gabat gēr atoxari? Pelēlo wa exe dēca.» ⁴¹ Yaka këño

Axwën an: «Marët, Marët, wëj er këy rendërand do këy xëlënd gër edi ed bësëranjëm. ⁴² Xarak emat ÿapëk exi balënd gër aniyan. Eño sana ko Mari do ala ax gi ex na ar këño xan.»

11

End Cale enj

¹ Akey amat, Yesu bax şalerand gër ed ebani gë bësëfan bërëxëm bën. And ñata ko aņ, asëfan abat wëka këño: «Axwën, tëyalilëbo wa cale in ang sëyali këbi Şaņ Batis bësëfan bërëxëm ak.»

² Ata re ko Yesu:

«And kën şalend aņ, deyindën:

“Faba, nangëralexëni dek mëne oŵac orey ol
oŵënëk ex
yowëlex owun orey ol!

³ Yëlindëbo key yo key er këmi yamb in!

⁴ Tëfanindëbo bamena bandebi baņ,
Ang këmëni sebanënd ak biyi bëte bela bër këbo
wënanënd bën.

Këreyëbo tebeli na eñëñëx enj.”»

⁵ Yesu baş ko bëte: «Cale in er wëndërëk gë endey end ala ar yek gëmëd gër lawo irexëm eño kara: “Lawo, yëluye wa bamburu batas. ⁶ Lawo iram ñatëguk gër ndebi, do amo cotën ex na er ko yamb in.” ⁷ Angëmëne lëf gër ed laki ko yakaw ko lawo irexëm mon-dako: “Wëj, këreyëbo nëngëtëra na de, ebët el anëka fëra këmi, wëno gë obaş oram ol anëka lakira këmi, ame kor na me kani mi yël bamburu.” ⁸ Ga re këme, ala ajo axani ko xani eño yël er këño xarand lawo irexëm in. Ga këño lëbëlëba ko xanixën eño yël

dek ßebër këŋo xarand ßën, ßari ax gi ex na de gayik lawo irexëm exo. ⁹ Do wëno mëŋ këme rexënënd: “Karayindëno Kaxanu eŋun yëlëraxën, calayindën en cotaxën, tëmbindën enun përetënaxën ebët el.” ¹⁰ Gayikwa ar kë xarand an, ayël këno yëlënd; ar kë şaland an, aşot ko şotënd, do ar kë sëmënd an, afëretën këno fëretënënd ebët el. ¹¹ Ang hi kën ro ako, sëm ir itox nde exëna ir këŋo yël andën asëñiŵ, xarak ekan xara këŋo? ¹² Ba eŋo yël ekwël, xarak eñeŋen xara këŋo? ¹³ Angëmëne ang xwëj kën yo, anang nang kën eyël ed er yek obaş orewën el, kaş ex ngwa Kaxanu, mëŋ ar hik yaŋ gër orën an, ayël këbi yël Angoc Amënëk aŋ ßër këŋo xarand ßën.»

¹⁴ Ata Yesu këŋo necëtënd angoc añëŋënax në amuma. And şan ko angoc añëŋënax aŋ, ala an ŷana ko ko yeyandërand şenene. Ata bela ßën ang ebani amëxwër ak şarandëra këbi. ¹⁵ Barikan ßëremar këni rend: «Wëni ba ax gi ex na nde gë panga ind Ÿëngëtir iŋ, emun end bëyël eŋ këbi necëtënd bëyël ßën!» ¹⁶ Bëte bëşëxen këni şaland eno di atëy. Wëka këno ebi din ecarax eni nanganaxën mëne gër orën xaniw ko. ¹⁷ Ga nang ko Yesu ang bani yëland ak, re ko: «Angëmëne bela ßër owun obat ebi kucarënd, owun olo alati kë lati, do bëciŵ ßëŋ ex yëcar imat imat. ¹⁸ Angëmëne Sindan ebi merelind ßër ex gër owun orexëm ßën, mondake ke ßayi owun orexëm ol gayikako kën rend mëne gë panga ind Ÿëngëtir iŋ këmëni necëtënd bëyël ßën? ¹⁹ Angëmëne wëno gë panga ind Ÿëngëtir

in kēmēni nēcētēnd bēyēl bēn do obaš orewēn ol cēŋ, gē panga ind noŋo kēnēbi nēcētēnd? Mēŋ rexēn kēme obaš orewēn ol fo kēŋun xiti! 20 Barikan angēmēne gē panga ind Kaxanu in kēmēni nēcētēnd bēyēl bēn, awa wēn anēka ĥatēnēgu kēŋun owun or Kaxanu ol. 21 And ko nēkonand ala ar gē ojaŵ aŋ yangana irexēm gē oŷēnga or emer aŋ, bebēr šotēra ko bēn abayi kēŋo bayi. 22 Barikan, angēmēne ala ar xuca kēŋo ojaŵ exo yow do eŋo kor, ata kēŋo xwēca dek oŷēnga or emer or xwēta ko eŋ, do ebi yēlēra bēla bēn bebēr xan kēŋo bēn. 23 Ar ami bar ex na an, ar angōŷēra andam ex. Do ar bayik axe dēcand na ebar an, nē eyēc exo.»

End angoc añēŋēnax eŋ

24 «And ko šan angoc añēŋēnax nē ala aŋ, gēr ed timēriŋ ko yend exo calarax ateyētaya. Angēmēne axo cot ex na, ata exo yēlara: “Bakaleme tan gēr iciŵ indam, gēr ed šanēgu kēme!” 25 And ko ĥat aŋ exo tēk wacaca, ga fat kēni do ŷaŋēn kēni. 26 Ata ebi yen bangoc banjongēbaki bacēxe band xuca kēŋo oxeŷ, eni dīl, do eni dēg lēf gēr ala ajo. Awa ala ajo exo torond nēmēc ang baxo sorond añanar ak.»

27 Ga ko yeyan mondako Yesu, asoxari abat gēr amēxwēr, bacan kēŋo: «Nēngandēraleŋo asoxari ar rēŵ ki do yerin ki an!» 28 Yaka kēŋo Yesu: «Ey dedo wa, nēngandēralebi bēr kē baxētēnd eyeyan ed Kaxanu do kēni rind er rek bēn!»

End amatinali acaraxik eŋ

²⁹ Amëd aŋo bani yëmbërëgund kaš-kaš bela bën do këno xetand Yesu. Ata na yana ko ko rend: «Bela bër gë okey oko bën bëyëŋënax exëni do këne wëkand ecarax. Ecarax end rin baŋo Kaxanu Yonas eŋ fo këni wat, ax gi ex na ecëxen. ³⁰ Ang hi baxo Yonas amatinali gër Bëninif ak, mondako fo këme hi wëno Asëñiŵ ar ala an amatinali gër bela bër gë okey oko. ³¹ Emun etoxari end gër ebar ed Saba eŋ, axani ko xaniŋ yatir këbi xiti Kaxanu bela bër gë okey oko bën. Anëp këbi nëpëŋf gayik mëŋ në ebar ed caw xaniw baxo yow ko gër Yerusalem eŋo mëkara Salomon, emun end gë orenik osëm eŋ. Xarak wëno Asëñiŵ ar ala an wa xuca këŋo Salomon. ³² Bëninif bën axani këni xaniŋ, yatir kiti, enëbi nëp bër gë okey oko bën gayik bën anëngwët nëngwët bani ola orebën ol ga wël këni epemëra ed Yonas el. Xarak wëno Asëñiŵ ar ala an xuca këŋo Yonas.»

Amatinali and lambo aŋ

³³ «Ala ax pëtënënd na lambo do exo kwët në er beŋ ba exo ŋob gë enëp. Bariŋan yaŋ gër akawaya ko xaw ebi ŋobaxënënd bër kë lilënd bën. ³⁴ Bangës bandey baŋ ex lambo ir eman in. Angëmëne bamëngw bayik ðek eman kë xërikëra. Bari angëmëne ax bëngw ex na, ðek eman kë hi gër ecamëdan. ³⁵ Awa titinal këdi kë nëngwëta angoben andey aŋ ecamëdan. ³⁶ Angëmëne ðek eman endey eŋ xërikërak xali gë bebët ibatak ax gi ex na gër ecamëdan, ðek kë xërikëra ang kë xërikërand sam exi ŋoband lambo ak.»

End Ofarisenj do gë bëshalen enj

³⁷ Nand baxo yeyan Yesu mondako na, farisenj ibat xara këno exo ma eni yambërax gër ndebën. Ga ñat këni, yëpa këni gër añambëraya. ³⁸ Ata farisenj in şaran këno mbañ ga wat ko mëne Yesu axo nebara bana ang rëp bax ak d'amana eni yambëraxën. ³⁹ Ata Axwën Yesu re ko: «Wën ofarisenj ok, ed fac-fac el kën wënênayand ang ar kë nebënd odëyamb ed fac-fac el fo, xarak ed lëf-lëf el d'ek buyarëk. Lëf gër owëkw orewën ñamba ind bela, do gë oxey fo xëñëk. ⁴⁰ Ata wën ofarisenj ok and an yëlarand na dëñ ex d'e! Ax gi ex na nde Kaxanu ri këno ala an gë eman do gë emëkw? ⁴¹ Yëlërayindënëbi bëxayëanaxik bën gë emëkw epeşax, ata fo kën hi bëwënëk. ⁴² Bari añun ye ex na wën ofarisenj ok! Awaş këno waşënd Kaxanu dim ir esëngëng in, ir egwërend in, gë ir d'ek bebëlëg bebër ex në andëda bën, do kën langanganënd or şenene ol do gë añana and Kaxanu an! Beño don rind nëmëc, kwëyarëxe bebër bayik bën. ⁴³ Añun ye ex na wën ofarisenj ok gayik bon ñan kën eñëpa ed gër ed kënun wat bela d'ek el, lëf gër baciw bacaleya. Bëte bon ñan kën enun cëmarand gër bapedëraya. ⁴⁴ Wën añun ye ex na gayik ang bañeg band lëmayak, do këni wëñërand bela nangërexe fo hi kën!»

⁴⁵ Ata aşalen yeyaneli këno Yesu: «Asëyali, ang këy yeyanënd ako, biyi bëshalen bën këyëbo şirënd bëte.» ⁴⁶ Ata yaka këno Yesu: «Wën bëshalen bën bëte, añun ye ex na gayik ang kënëbi sëyalind bela ak mbañ sibëk, xarak wën gë təkër ak an tëyind na en tëf er kën rend

in. ⁴⁷ Wën anjun ye ex na gayik wën kē bayënd bañeg band bëlaŵënel bër Kaxanu bañ xarak bëxarëk bërewën bën dëñ laŵ kēbi! ⁴⁸ Awa wën ex otede od bëxarëk bërewën ok. Ga kën bayënd ako bañeg bañ, ahan han kën bebër ri kēni bën. Bën laŵ kënëbi bëlaŵënel bën, wën kën bayënd bañeg bandebën bañ! ⁴⁹ Mëñ rexën ko Kaxanu gë orenik orexëm ol: “Alaŵëneli këmēni laŵëneli bëlaŵënel bëram bën do gë oparëxanda odam ok. Barikan mar enēbi daŵ, mar enēbi dixëra, ⁵⁰ mëñ kēmēni xitixën bela bër gë okey oko bën, do mēni mëka end oſat or dek bëlaŵënel bër laŵëra kënëbi bëxarëk bërebën eñ, elod ga ŷanak ngwën in. ⁵¹ End oſat or Abel eñ kēmēni ŷana emēka el do me ŋata end oſat or Sakari eñ, mëñ ar laŵ këno gër yangana ir Aciŵ and Kaxanu an, fëco angëb fëco ebët. Aŵëka kēmēni wëka beño bela bër gë okey oko bën.” ⁵² Etēm hi këñun wën bëſalen bën! Acoketaya and onangëran añ rëxët kën. Wën dëñ an dīlënd na, bëte bër ŷandi kēbi eni dīl bën, anēbi tebënd na eni dīl.»

⁵³ And ſan ko Yesu na gër iciŵ ind fariseñ añ, bëſalen bën do gë ofariseñ ok ga xoŷën këno xali, ŷana kēni këno wëkarand bendanjëm.

⁵⁴ Mama bano wëkarand mondako exo yakaxën gë etëŷ edexëm el dëñ end këno bonaxën eñ.

12

End bëconëſon eñ

¹ Ga xucak eño, bela bën barërëgu kēni owëli owëli gër Yesu xali hi kēni amëxwër atēm, do kēni wëñelirënd. Ata kēbi felënd pere bëſëfan

bërexëm bën mondako: «Kwëÿëtayin lewir ir ofarisenj in, gayikwa bën bëÿëñenax bër kë labayand hi këni. ² Asorora fo këni sororand, gayik er këni šonënd in ax bo na, do end beñ ax bo na. ³ Mëñ ex, end kën yeyan gëmëd eñ, goyat këni wëlëra; end kën nekënëkar lëf gër banakaya band lëngwe eñ, yañ gër oyur këni femëra. ⁴ Wën odawo ok këmün felënd: Kërenëbi camënd na bër kë lawënd eman fo bën. ⁵ Afel këmün fel ar ÿapëk eno camënd an. Camino ar sam eño dāw̃ ala an, exo cot or gapak or exo dāp enjēw̃ eñ gër xodfux. Awa ajo ex ar ÿapëk eno camënd an. ⁶ Ax gi ex na nde afan kënëbi fanënd bëndër bënjo batama baki? Bari Kaxanu inder gimatak año kwëyand na. ⁷ Ado aye nang ko Kaxanu bemban benjégwe hik gër ogaf odewën. Mëñ ex, këren yëdarand na. Asëfan abat aram xurik ex këbën gë bëndër bëndanjëm.»

End eyeyandëran ed sam-sam eñ

⁸ «Ga re këme, ar kë reyand yo poyoma mëne aram hi ko, wëno Asëñiŵ̃ ar ala an mondako fo këme ÿana me deyand endexëm eñ gër omeleka od Kaxanu. ⁹ Barikan, ar ke yaxëta poyoma an, mondako fo këmo yaxëta gër omeleka od Kaxanu. ¹⁰ Do ar ke yeyanan yo aÿëñën, wëno Asëñiŵ̃ ar ala an, Kaxanu aseban këño seban. Barikan, ar këño šir Angoc Amënëk an, etëban axo cot na. ¹¹ And kënün ÿana enun mëlarand kiti ed baciŵ̃ bacaleya band bëšëwif añ, do gër bër gapak, kërenün yëbünd na end mondake

kën yakad eñ. ¹² Angoc Amënëk añ kënjun felëd amëd año dëñ ang kën yakad ak.»

End apënëtal and ar gë napul eñ

¹³ Gër amëxwër, ala yeyaneli baño na Yesu, re ko: «Asëyali pelëlo abaÿe exe cet er sebëtan kënëbo bëxarëk in.» ¹⁴ Yesu yaka këño: «Noÿo ri ke wëno axiti arewën, ba arëc arewën?» ¹⁵ Na ex fel këbi ðek ang ebani ak: «Eñan ed kodî el ax ye ex na, gër ga ex yo kwëÿëtayin! Ala an, ang këño yera yo ax gi ex na napul in kë lëkaya aniyan andexëm añ.» ¹⁶ Ata šom ko gë apënëtal año: «Mondako ri baxo ar gë napul an. Ga ÿandëra ko, šot ko xali eyamb el. ¹⁷ Wëlan këño ang ko wëxëta ak. Ga laki ko gëmëd, ko yëlarand: “Mondake këme ri eyamb elo? Në ine këme wëxëta? ¹⁸ Yo! Anëka nang këme ang këme ri ak. Owur oñ këme yam me bay or nëmëc oño ex këñaxën ðek eyamb edam el do gë napul iram in. ¹⁹ And këme ri mondako añ do mo pel enjëw endam eñ: dodo wëno anëka yera ke! Napul iram in mbañ ex, bëniy bëndanjëm ke nëka. Gogo ošëb do gë ayamb alaki fo bayi ke!” ²⁰ Na rew ko Kaxanu: “Ata wëj and ay yëlarand na dëñ ex ðe! Gëmëd go dëñ këme xana enjëw endey! Do er wëxëta këy ijo noÿo wa kë xwën?” ²¹ Mondako këño hi ar xwëndak ebar ed napul fo an xarak año balënd na end Kaxanu eñ.» ²² Ata Yesu fel këbi bëte bëšëfan bën: «Mëñ këme rexënënd, këren dendërand na end aniyan andewën eñ, end er kën yamb eñ, ba end er kën šudfa eñ. ²³ Ax gi ex na nde aniyan and ala añ xëbënëk nëmëc gë eyamb yamb in,

do eman eŋ nēmēc banjēm baŋ? ²⁴ Ax gi ex na nde anang nang kēnēbi banjērak baŋ: ani ñandērand na, ani kanarand na. Ani gi ex na gē owur, ani gi ex na gē bacac. Barikan, Kaxanu alēba kēbi lēband. Xarak, wēn xucak ex kēbēn gē ošēl ol. ²⁵ Gako wēn ang hi kēn ako, noŋo wa kē xor exo baša bakey gēr aniyān andexēm gē odendēran? ²⁶ Gayikako an kor na en cakēn bakey bandewēn baŋ, ine kēn rendēraxēnēnd end bēbēr bayik eŋ? ²⁷ Kwitayin ang kē hind opētēfēt od ondēs ak, ax diyenind na, ax banēnd na bacole. Barikan mbaŋ kē yend owat ol. Ado Salomonŋ dēŋ, gē dēk enjaran endexēm ak, mēŋ emun end gē napul isēm eŋ, abaxo ye na gwēr fo gē ondēs oŋo. ²⁸ Wēn ata ekwēta etil šot kēn dē! Angēmēne Kaxanu mondako ko fēyēpēyēnd ondēs ond lēgēk dorō gēr apuŋ oŋ, xarak ecan gēr xodux kēni lap, kaš fo kēŋun fēyēpēyē wēn bēte! ²⁹ Do wēn, kēreŋun bund na ocal od er kēn yamb, ba er kēn šēb. Kēren torond na mama gēr banjēlan. ³⁰ Enimin, bēbijo dēk, bela bēr benēng becēxe bēn kēbi balēnd ocal ok. Anang nang ko Sorix irewēn Kaxanu mēne aŋap ŋapēk en cot bēbijo. ³¹ Kemēnayindēn ocal od owun or Kaxanu ok, ata kēŋun sēnd bēbijo dēk. ³² Wēn bēr ex imēxwēr ind sēf ke bēn, kēren yēdarand na. Wēn yata kēŋun Faba gēr owun orexēm. ³³ Panin bacota bandewēn baŋ do kodī in enēbi yēlēra bēxaŋyēnaxik. Cēlayayin nē er bayik ax ŋesi na. Napul irewēn in gil ex ir yaŋ gēr orēn gēr ed ax kwēt na: fēn gēr ed arek ax gi ex na, oyame ani gi ex na. ³⁴ Gayikwa gēr ed ex

napul irewën kë hind bëte anjëlan andewën aņ. ³⁵ Giyindën din bëwëlek, kapayindën enar eņ, do odambo odewën ok bayilex ga kë lëkënd. ³⁶ Giyin ang bëriyenin bër šëni këņo axwën arebi an ga ye baxo ekana. And ko ĥatëgu aņ, eno përetëanaxën sam exo tëmbëgu gër ebët. ³⁷ Nëngandërayindëlebi bëriyenin bëjo, bër këbi sëk ga šëni këno moņëpa bën! Dal in këmun felënd, axwën an dëņ kë nëmbara banjëm band andiyen, ebi pel eni ñëpara gër ed këni yambëra, do ebi dëbara. ³⁸ Angëmëne exo ñatëgu emëf ekarëk el, ba oxeya ol do ebi tëk dašërexe, mbaņ këbi nëngandëra bëriyenin bëjo. ³⁹ Aye fëni këņun, ar nangëk amëd and ko yow arek aņ, aferëna ko ferëna, aņo teb na exo dıl gër iciw̃ indexëm. ⁴⁰ Wën bëte, këñënarayindën key yo key gayik ata këme ĥatëgu wëno Asëñiw̃ ar ala an amëd and an yëla bana na aņ.»

End apënëtal and bëriyenin eņ

⁴¹ Na wëka ko Piyer: «Axwën, biyi nde këyëbo rend gë apënëtal aņo, ba bela dek nde?» ⁴² Yaka ko Axwën an: «Axwën an anëngandëra këņo nëngandëra end awëxëta ar napul ar gë onden eņ. Ga xwëta këņo këņo sebënanaxën eyamb yamb in ebi yëlënd bërexëm bën in nand kë ñapënd na. ⁴³ Aye këņo nëngandërad ariyenin ar këņo sëk axwën arexëm an ga ko ri er sebënan baņo in. ⁴⁴ Dal in këmun felënd, ata këņo xwëtënan dek napul irexëm in. ⁴⁵ Barikan angëmëne xadëp ijo exo dend: “Axwën aram an cëņ axo bo ex na ngëņ exo ñatëgu”, do exo

kwända ekem ed okadëp ocandaŵ otoŝan ok do gë okadëp otoxari ok, do exo kwända bëte oŝeb, gë ñambëran. ⁴⁶ Ata ko ŵayiw axwën ar xadëp an yatir bayik axo yëla bana do në améd and axo nang ex na. Aŝewëra këŋo ŝewëra do eŋo narëndëra xali ang kënebi narënënd bër gë oŋëpëgënan ak. ⁴⁷ Xadëp ir kë nang aye er ñan ko axwën arexëm in do exo dind mama dëŋ xali eŋo pënga, bacewën bandanjëm ko ŝot. ⁴⁸ Bari xadëp ir bayik ax nang ex na an do exo dind bebër ax ñap ex na bën, axwën aŋ təkër fo këŋo ŝew. Ar sebënan këno mbaŋ an mbaŋ këno wëka exo deya ba mondake ri ko. Do ar xwëta këno mbaŋ do fëxwën këno bebëranjëm an gë pit fo këno nëyali.»

End acapëra and në end Yesu eŋ

⁴⁹ Yesu, ga ñata ko eŋo, re ko bëte: «Angodux yow këme me pëtën gër ebar, ako yandi ke ex dëkëdo anëka. ⁵⁰ Xobuyi or këme buyi ol, toro ind këme soro in ex. Barikan, monëkan nëkan ke ex ŋatëgu! ⁵¹ Ako nde yëla kën mëne eni cot bela bën angwëlëra aŋ yowaxënëgu këme gër ebar ro? Bëtëdëŋ, ga re këme, axucarëra wa këbi yana ebi kucarërand në end oŵac oram! ⁵² Mëŋ ex, në ekun ed bela bëco axucar këbi xucar: bësas enëbi kel bëxi, do bëxi enëbi mereli bësas. ⁵³ Bëte në ekun ebat, sëm in ebi kucar gë asëniŵ, do nëm in gë abiŵ. Bëte nëm ir eñër in ebi kucar gë asoxari ar asëniŵ an.»

⁵⁴ Yesu fel këbi bëte amëxwër aŋ: «And kën wat aŋar ga xaniwëk acëla-eñan, ataŋ kën rend: “Në eyow ex tëb in.” Ata ex ŋat go. ⁵⁵ Do and kë

xaniw ekoc ambëtëb aŋ, are kën rend: “Ayëka kē yëka.” Ata ex ŋat go. ⁵⁶ Wën bëyëŋënax bër kē labayand hi kën, mondake kën xorënd en nang bebër kën watënd gër orën do gër ebar bën, do kën səkwanënd eŋun pëni bebër ko rind Kaxanu bakey baŋo bën? ⁵⁷ Do ine kën səkwanaxënënd eŋun pëni er yäpëk en dind in? ⁵⁸ And kējun xucar gë ala do en yend gër kiti aŋ, kemënal en ketën gër fëña fo. Ketënin dāmana en ŋat kēdi kēbi fel axiti an eni mēla gër alëngw ar bënëkona exi përax. ⁵⁹ Ga re kēme, ay can na nēcētērëxe dëk kodī irey in xali gër biye ifelatar.»

13

End enëngwët ed ola eŋ

¹ Amëd aŋo, bela yow bax na fel kēno Yesu end Bëgalile bër laŋw babi Pilat eŋ. Er fel bano mēne kwël gër ed ri kēni šadaxa fo bar ko Pilat ošat orebën oŋ gë or oyel orebën oŋ. ² Ata Yesu yaka kēbi: «Ako nde yëla kën bër ħaš kënëbi bëjo xurik ex gi bēwendëran gër dëk ebar ed Bëgalile el? ³ Bëtëdëŋ! Angëmëne an nëngwët ex na ola orewën ol, wën dëk mondako fo kën nemi.» ⁴ Wëka kēbi bëte: «Ayëla nde yëla kën mēne bela epëxw gë bënjongëbësas bër nemik ga wëcan kēbi baciŋw batëndëndër band gër Silowe baŋ, xurik eni mendëra gë dëk Bëyerusalem bën?» ⁵ Yaka ko mëŋ fo: «Bëtëdëŋ! Angëmëne an nëngwët ex na ola orewën ol, wën dëk mondako fo kën nemi.»

End apënëtal andan eŋ

⁶ Yesu fel këbi bëte apënëtal aŋo: «Mondako ri baxo ala ga rëd ko andan gër andëda and reseŋ andexëm. And niyitak aŋ, yow ko exo kwëca ondan oŋ, sëk ko ax dëw ex na. Yow ko bëte iniy ikënëŋ sëk ko mondako fo. ⁷ Ga bakaw ko iniy itasën iŋ sëk ko mëne andan aŋ ax dëw ex na. Ata fel këŋo ašën ar andëda an: “Elod bëniy bëtas këme yowënd gër ekwëca ed fig bari ame təkënd na ga rëwëk. Nòšël tan, ebar fo kë nexënënd.”» ⁸ Ata yaka këŋo: «Axwën, and doyijo aŋ, tebël! Wëno, anac këme nac jey do me di ndëbur iŋ. ⁹ Bamat šana arëw kë rëw. Angëmëne ax dëw ex na, gwëre ey ŋošëd.»

End asoxari aseŷik eŋ

¹⁰ Yatir akey and eteyëta ed Bëšëwif, Yesu babi sëyalind në aciw acaleya. ¹¹ Yatijo asoxari ar seŷin bano bëyël elod bëniy epëxw gë bënjongëbëtas yow baxëna na. Arëngwën rëngwën bano, do abaxo xor na gë təkër ak exo dëngwëta. ¹² Yesu, ga wat këŋo asoxari ajo, re ko: «Wëj, doru këy fak!» ¹³ Na ex hëmba, ataŋ asoxari an rëngwëta ko, do këŋo šëkwand Kaxanu. ¹⁴ Ata xoŷ ko alëngw ar aciw acaleya an gayik Yesu afakën fakën këŋo ašëxwëra an yatir akey and eteyëta. Fel këbi amëxwër aŋ: «Bakey banjongamat ex band andiyen baŋ, yowëndën enun pakën bakey baŋo, bari ax gi ex na gë akey and eteyëta!» ¹⁵ Axwën Yesu yaka ko: «Wën bëyëŋënaŋ bër kë labayand hi kën! Ax gi ex na nde ala kala, yatir akey and eteyëta, afët këŋo fëtënd engaš endexëm eŋ, ba falì irexëm in eŋo mèla gër aňambëraya, do gër ed ko šëb men?»

16 Asoxari ajo, ar andëwëra and Abëraxam ex do Sindan fok baŋo mondëngw elod bënny epëxw gë bënjongëbëtas. Mondake wa bayik anun ñapan ex na mopët yatir akey and eteyëta?» 17 Ga ko yeyan mondako Yesu, šëfënanëra këbi dek bër šus baŋo bën. Barikan, bëranjëm nëngandëra babi gër amëxwër ga këni wat dek benjekax bend baxo rind beŋ.

End apënëtal and atëx and mutarëd eŋ

18 Yesu re ko bëte: «Gë ine wëndërek owun or Kaxanu ol? Gë ine këme wätinali? 19 Watin gër wëndërek in: ang enjëlir end mutarëd end ned ko ala në andëdä andexëm fo ex. Ga lëgëk, rafëk, ata ošël or gër orën ol yëlëra këni gër benini.» 20 Šom ko bëte: «Gë ine këme wätinali bëte owun or Kaxanu ol? 21 Watin gër wëndërek in: ang lewir ir nëgali ko asoxari gë pix ga sëyi ko okilo otas fo; and wëtëk aŋ fufëk dëm.»

End ebët ed mërey eŋ

22 Yesu, ga ko ye ond gër Yerusalem oŋ ko xucand bangol baŋ: baŋo batil, baŋo batëm, do këbi sëyalirand. 23 Ata wëka ko ala: «Axwën, mbaŋ nde exëni bër kë fex bën?» Yaka ko Yesu: 24 «Kemënayin en dël gër ebët ed mërey. Ga re këme, bëranjëm këbi xacërad eni dël bari ani korëd na. 25 And ko xani axwën iciw an do exo përa ebët aŋ xarak wën fac bayi kën, ata kën yana en tëmbënd do eno macënd: “Axwën! Axwën, përetënëlebo!” Ata këŋun yakaw mëŋ: “Wën nobën ex wa? Wëno amun nang ex na de?” 26 Do wën en dend: “Kwital wa, gë biyi ga bane yambërande do bane šebërande

andamat, gër opëña od angol andebi do bayëbo sëyalirand.”²⁷ Ata enun yakaw bëte: “Ga re këme, ame nang ex na ba feye xaniw kën. Ado pacanaxëne wën dek bëwendëran bëjo.”²⁸ Awa and kënëbi ýana enëbi watënd bëxarëk bërewën aņ: Abëraxam, gë Isak, gë Yakob do gë dek bëlaŵënel bër Kaxanu bën lëf gër orën, xarak wën fac lap kënun, ata kën ýana en tesënd do en űatayand ebasa el.²⁹ Bër kë lil gër orën bën, er këni yowëraw: bëjo apën-eñan, bëjo acëla-eñan, bëjo ambëng, do bëjo ambëtëb. Bën kë hi gër ñambëran.³⁰ Awa mëņ ex bëmban bën kë hi bëlëngw do bëlëngw bën bëmban.»

End Yerusalem eņ

³¹ Amëd aņo Ofarisen sëka baņo Yesu, do fel këno: «Erod në ecala exi! Angëmëne ay gër ex na, alaŵ ki laŵ!»³² Yesu yaka ko: «Yeyin eno pelëx yakëra ijo, doro gë ecan në enëcët emëni bëyël bën gër bela, do në epakën emëni bëšëxwëra bën, nambik këme ñata dek.³³ Awa doro gë ecan ýapëk me kuca, nambik me űat gër Yerusalem gayik ax mënd ex na alaŵënel ar Kaxanu exo cës në angol acëxe.»³⁴ Ata Yesu ko ýaŵënd angol and Yerusalem aņ: «E Yerusalem, wëj këbi laŵënd bëlaŵënel bën do wëj këbi fëtërand gë oxaŵ xali eni cës bër ki laŵëneligund Kaxanu bën. Wëno aŵandi baxe ýandi mëni bar obaš orej ol ang këbi barënd ecare obaš orexëm dila gër obafe odexëm ak. Bari wën an aņun ñandi ex na.³⁵ Awa Kaxanu aŵaņëta ko ýaņëta angol andewën aņ. Ga re

kême, ane wat na xali yatir kën red: “Dodo betalexo ar kë yowënd gë oŵac or Axwën an!”»

14

End ašëxwëra eŋ

¹ Akey and eteyëta ed Bëšëwif ebax, Yesu ye ko nê iciw̄ ind alëngw ar ofarisenŋ eni yambërax. Bër ebax na bën këno nëkonand aye Yesu. ² Ašëxwëra hi bax na gër iciw̄ iŋo, ata këno sitinalind ba afakën këŋo fakën. ³ Ata Yesu wëka këbi bësëyali bëšalen bën do gë ofarisenŋ ok: «Mondake rek acariya andebi aŋ end akey and eteyëta eŋ? Aŷap nde ŷapëk epakën ed ašëxwëra el?» ⁴ Ata bën xor këni. Yesu mënŋ, hëmba këŋo ašëxwëra an, fakën këŋo do fel këŋo exo maŷi. ⁵ Aŋo wëka këbi bëte: «Ang hi kën ro ako, noŷo këŋo seb cëpëtërëxe ataŋ asëñiŷ ba engaš endexëm and ko lati polo nê andu yatir akey and eteyëta aŋ?» ⁶ Kaš-kaš wëlan babi ang këni yaka ak.

End ñambëran eŋ

⁷ Ata Yesu fel këbi apënëtal bër wac banëbi ñambëran bën ga këni xašër eno ketëna axwën ofëna an. Re ko: ⁸ «And ki wac ala ñambëran aŋ, këreyëŋo ketëna na këdi ko hiatëgu ar xuca ki or gapak. ⁹ Mbaŋ ki šëfënan and këy xani ey ñëpax gër šaŋ aŋ. ¹⁰ Barikan, and këni wac nê ñambëran aŋ, yel ey ñëpa gër šaŋ. And ko hiatëgu axwën ofëna aŋ, ata ki fel: “E lawo, tëkanaw ro!” Mondako ki rafën ogës od dek bela bër xetëra kën gër eyambëran bën. ¹¹ Mënŋ ex ar kë wäsinayand mëne ar gapak hi ko an,

mëŋ fo këŋo ŝëfënan. Ar ßayik ax dafënan na an, Kaxanu këŋo rafën.» ¹² Yesu, ga ßata ko eŋo fel këŋo axwën ofëna an: «And këyëbi wac ßela en yambëra ecemar ed goyat ba ed genëka aŋ, këreyëbi macënd na odawo oday, ba ßobinëx, ba ßër nëŋ irey, ba ßër gë napul, ba ßëraketa andey gayik ßën axor këni xor eni maŝën. ¹³ Barikan, macindëbi ßëxaŷëanaxik, ßëseŷik, ßëŝiwëk. ¹⁴ Aye ki nëŋandëra gayik ßën ani cot na er këni wäŝën in. Kaxanu ki wäŝënëd yatir këni xani gër ecës ßër ŝenene ßën.»

End apënëtal and ñambëran itëm eŋ

¹⁵ Ga ßaxët këno Yesu ga ko yeyan mondako, rew ko ala: «Nëŋandëraleŋo ar kë hixeli gër ñambëran ind gër owun or Kaxanu an.» ¹⁶ Yesu yaka këŋo: «Mondako ri baxo ala ga wac këbi bëranjëm ñambëran. ¹⁷ And feyëtëra këni aŋ, lawën këŋo ariyenin abat gër ßër wacëgu baßi ebi pelëx: “Yowën ngwa, anëka feyëtëra këni.” ¹⁸ Barikan, abat abat këni reyand okaya ga xey këbi eni yaka. Aŷanar an re ko: “Wëno oŝënga yëc këme na do afo me ye me nëkonëgu. Axara xara këmi pelëxëyo axwën arey aŋ exe teban.” ¹⁹ Axinëm an re ko: “Oxey epëxw or ŷaneŷ yëc këmëni do afo mëni tëyi ekap el. Axara xara këmi pelëxëyo axwën arey aŋ exe teban.” ²⁰ Re ko ßëte aŝëxen: “Wëno cëŋ ecede fo ŷër këme, mëŋ ßayik ame kam na me yeli.” ²¹ Ga ßaka ko ariyenin an, felëx këŋo ßek ßeŋo axwën ofëna an. Ata mëŋ xoŷ ko xali, do re ko: “Awa kucal ataŋ eyëbi macëraw

bela bën gër bakwëndaya do gër ocanditëra. Macuyëbi ado eni gi bëxaÿënaxik, bërëgobo, bëseÿik, bëşiwëk.”²² Ga bakaw ko ariyenin an, re ko: “Axwën anëka wăcëraw këmëni ang re bay ak, barikan yer bayik bañëpara bañ.”²³ Ata axwën ofëna an fel këjo bëte ariyenin an: “Tëfël opëña ok, do tar okece ok, nëÿaliwëyëbi bela bën eni yow xali eni pëxw gër iciw indam ro.”²⁴ Ga re këme, bër felawëk bëjo gabatak ax tÿyi na ecemar edam el.”»

End etëf ed Yesu eñ

²⁵ Amëxwër atëm baño sëfand Yesu. Ata şena ko fel këbi: ²⁶ «Ar ke sëf wëno an, balindëleño endam eñ nëmëc: gë end nëm gë sëm eñ, gë end alindawë eñ, gë obaş orexëm eñ do gë end bobinëm eñ. Balindëleño bëte endam eñ nëmëc gë end anıyan andexëm eñ dëñ. Año fo ko hixën enim asëfan aram. ²⁷ Ar këjo xey yo toro do gë ecës në end oŵac oram, axo kor na exo gi asëfan aram. ²⁸ Ang hi kën ro ako, ar këjo ŷandi exo bay baciwë batëndëndër an pere ko ŷëpa exo pën kodi in, exo nangaxën ba añataxën ko ñataxën obay ol. ²⁹ Angëmëne exo ñana obay ol do exo di mondako dëñ orëda oñ, do exo takëndër, alëş këno ŷana eno dëşënd bela bën. ³⁰ Are këno ŷana eno dend: “Ala ajo anëka sëkwan ko ngëñ obay ol, axo kor ex na exo ñata.”»³¹ Yesu re ko bëte: «Emun end kë yend eño mereli ecandawë eñ, anëkon ko nëkon ba awënd wëndëk gë ocoroda owëli epëxw odexëm ok eni cëxwar gë ar gë owëli alapem an. ³² Angëmëne año mëndan ex na, caw fo ko bayiw arangoÿëra

an ebi dawñen bela eno mèka mondake këni ri angwëlëra aŋ. ³³ Mëŋ ex, ar ax teb ex na dek er šot ko exe tēfaxën an, axo kor na exo gi enim asēfan aram.»

End ongal eŋ

³⁴ «Ongal oŋ er šenene ex, barikan and kë xac aŋ eɗap fo kë bayind? ³⁵ Ongal okacax oŋ ofëcak ax gi ex na gër ebar, bëte ax gi ex na ndëbur, alap fo ex. Awa ar gë anëf an baxëtëlexo.»

15

End apënëtal and ifeỹ eŋ

¹ Akey amat, dek bësëf bër šagale bën, gë bëwëndëran bën sëka këno Yesu eno baxët. ² Ata Ofariseŋ ok do gë bëshalen bën ga këno rena, këni rend: «Ajo er wata ko ebar ed bëwëndëran eni yambëra gë bën.» ³ Ga wata ko Yesu, fel këbi apënëtal aŋo. ⁴ «Ang hi kën ro ako, ala ebi cot opeỹ këme do eŋo nem ibat. Abi teb na nde ofëxw ocongonax gë ocongonax ok gër apuỹ eŋo calaxën ir nem këŋo in? ⁵ And këŋo wat aŋ, ata këŋo weniw gë onënga fo. ⁶ Do and ko ñat gër iciw̃ aŋ, ebi macëraw bëcandaw̃ bën do gë bëraketa bën, exo de: “Ene mëkëñaraye w̃ac këmun, ifeỹ ir nem bamo in wat këmo!” ⁷ Awa ga re këme, mondako fo këbi nëngandërand nëmëc Kaxanu gë bër hi këni gër orën bën end awendëran aɓat ar nëngwëtëk ola orexëm eŋ gë end bela ofëxw ocongonax gë bëcongëbënax bër šenene, bër bayik abi bal ex na eni nëngwët ola orebën bën.»

End apënëtal and asoxari ar nemëk kodfi eŋ

⁸ «Angëmëne asoxari exo cot batama epëxw band kodî do exo d̄apëta amat lëf gër anakaya, ax gi ex na nde ata ko fëtën lambo exo pat aye iciw̄ in̄ gër ocal? ⁹ And ko wat aṅ, aṽac këbi ṽac b̄ecandaṽ b̄eṅ do b̄esoxari b̄eraketa b̄ën, ebi pel: “Ene m̄ek̄ënaraye ṽac k̄emun, atama and kodî and nem bame aṅ wat k̄eme.” ¹⁰ Awa ga re k̄eme mondako këbi n̄engand̄erand omeleka ok gër l̄engw ir Kaxanu and ko n̄engwët aṽend̄eran abat ola orex̄em aṅ, do exo teb̄ beṅeṅenax bend baxo rind beṅ.»

End ap̄en̄etal and itox ind namb̄erak eṅ

¹¹ Ata re ko b̄ëte Yesu: «Mondako ri baxo ala ar ḡë ocambenjar oki. ¹² Akey amat, ŝambenjar ibeja in fel k̄eṅo s̄em: “Faba, ȳëlële tan ōset oram ol gër napul ir k̄emi b̄etelid̄ in.” Ata s̄em ŝet̄end̄er këbi. ¹³ Ga xeȳerak, ŝambenjar ibeja in n̄emb ko d̄ek er ŝot baxo in ḡë kodî, do ye ko kw̄el n̄ë ebar ed caw, gër ed n̄exend̄erax baxo napul irex̄em in ḡë eñac. ¹⁴ And nex̄en ko d̄ek aṅ, b̄ayi ko taxan. Ata f̄ët̄ek enjo gër ebar elo. ¹⁵ Enjo eṅ ga xumak, lil ko oxadaç or b̄amb̄ëxwëb̄ëxw. ¹⁶ Band̄emar d̄ek baṅo ṽand̄ind exo yamb er ban̄ëbi xob̄en̄end̄ b̄amb̄ëxwëb̄ëxw in, b̄ari ala abaṅo ȳël na. ¹⁷ Am̄ed aṅo f̄eris k̄eṅo onden oṅ, ata ṽana ko ko ȳëlarand: “Aseb̄ fo k̄eni seb̄end̄ ecemar el b̄erand̄iyen b̄ën gër ndebi. Do w̄ëno k̄eme rind me c̄ës enjo eṅ ro. ¹⁸ Maṽileme sax̄ek. And k̄eme ñat aṅ me de: E faba, aṽenan ṽenan k̄emo Kaxanu do aṽenan ṽenan k̄emi w̄ëj b̄ëte. Ado w̄ëno ame bo ex na itox indey! K̄ëreye

macënd na asëñiwën! ¹⁹ Gileme arandiyen andey fo.” ²⁰ Ga yëlara ko na mondako, xani ko do kwël wāyi ko. Caw fo bayiw baxo ga watëgu këno sëm. Ga xayënan këno, xacëra këno gë ongër fo, wëga këno bëxib gër egëla. ²¹ Ata re ko asëñiw: “E faba, awenan wënan këmo Kaxanu do awenan wënan këmi wëj bëte. Ado wëno ame bo ex na itox indey! Këreye macënd na asëñiwën!” ²² Barikan, sëm fel këbi bëriyenin bën: “Maraliwën acud and gë oñanən an. Dënino anëna an gër imasa, do pedino baped ban gër osapar. ²³ Yebëguno engaš ekwëlëxwël en, enëno ñaše. Doro ofëna osëm këmo rin asëñiwën. ²⁴ Yowën, er yëla bame anemi nemi ko barikan wāyiw ko abëngw. Anem nem bamo barikan anëka wat këmo.” Ata yowëraw këni bela bën gër ofëna. ²⁵ Xarak šambenjar ixarëk in gër ošënga hi baxo. And baxo wāyi gër iciw genëka an, wël ko anon an; bela ga këni wandëra gër yangana. ²⁶ Ata wac këno ariyenin abat eno mëka ba ine ex gër iciw. ²⁷ Yaka ko: “Abinëx wāyiwëk do gayik abëngw fo fiatëgu ko, sorix ñašën këno engaš ekwëlëxwël en.” ²⁸ Mën ga xoŷ ko na, ñisa ko kwël, hëp ko exo dil gër iciw. Ata sëm šan ko eno karaw. ²⁹ Ga këno yifara exo fiat gër iciw, yaka këno: “Wëno bëniy bëdanjëm këmi riyeninënd ang xadëp fo, elod ame nëp ex na bapela bandey ban, bari elod aye yël ex na imeci ind këmo yak wëno gë bëcandawën bëndam bën! ³⁰ Barikan and fiatëgu ko asëñix an, ñašën këyo yer engaš en, xarak mën yambëk napul irey in gë bësoxari bëšëxwëpëtaxik.” ³¹ Ata re

ko sëm: “Oko asëñiŵën, wěj elod aye teb ex na do eram in er ey ex! ³² Natëgu gër ofëna or rin këmo abinëx ir yëla bame anemi nemi ko ßarikan ŵaŷiw ko abëngw, anem nem bamo anëka wat këmo!”»

16

End apënëtal and aŵëxëta ar kodï eŋ

¹ Yesu fel këbi bëte bësefan bën apënëtal aŋo: «Mondako ri baxo ala ar šot baŋo aŵëxëta ar napul irexëm. Ga wata këno mëne aŵëxëta ar napul an në enëxen exo napul in, fut këno gër axwën arexëm. ² Axwën an ga ŵac këŋo aŵëxëta ar napul an do ŵëka këŋo: “Ine këme wëlënd? Deyal ang ŵëlaya këy napul iram ak? Yeye exe nëkone gayik ay ßayi na aŵëxëta ar napul iram!” ³ Damana exo tebaxën andiyen, aŵëxëta ar napul an re ko: “Mondake këme ri gayikako axwën aram an në ekan exe andiyen and emëlaya ed napul aŋ? Ýaneŷ in axe yël ex na do okar ok ašëfën ex.” ⁴ Ata re ko: “Yo anëka nang këme ang re këme ak ene dëcaxënënd ßela bën ecan ecan and këme seß andiyen and emëlaya ed napul aŋ.” ⁵ Ata ŵac këbi abat abat bër ýomëxara bax bën. Wëka këŋo aŷanar an: “Wěj, yëgwe ýomëxa bayo axwën aram an?” ⁶ Yaka ko: “Bapeya keme ßand ugu ond olif.” Aŵëxëta ar napul an re ko: “Awa kanal ikayëta in, gërëgako bapeya ofëxw oco fo këy ŵaš.” ⁷ Wëka këŋo axinëm an: “Wěj cëŋ yëgwe ýomëxa bay?” Yaka ko: “Ojabote keme od bële.” Fel këŋo: “Kanal

ikayëta in, gërëgako ojabote ofëxw ocongosas këy wãâs." Hata këbi ðek mondako. ⁸ Ata axwën an šëkwa këno awëxëta ar napul asëmbak ajo.» Ata re ko bëte Yesu: «Mondako këni rind bela bër këbi balënd end aniyan and gë okey oko fo bën. Bën kë xëñënan end ecan ecan eñ nëmëc gë bër ex gër angoben bën. ⁹ Mëñ këme rexënënd calayindënëbi odawo gë napul isëmbak in, ata kën barëxëf gë bën gër aniyan and din yañ gër orën. ¹⁰ Ar hik mokwëta gë beb bebësil an mondako fo këno bal bebër xëbënëk. Ar sëmbak gër bebër bayik ax ñëmb ex na an mondako fo ko sëmbe gër beb bëranjëm. ¹¹ Awa angëmëne an gi ex na bër mokwëta gë napul isëmbak ir gër ngwën ro in, noño këñun sebënan napul ir ðal in? ¹² Awa angëmëne an gi ex na bër mokwëta gër er xwën ko ala ašëxe in, noño këñun xwëtënan enjekax end ðal eñ? ¹³ Ariyenin gabatak axo kor na exo gi xadëp ir bëxwën bëxi. Enimin, afo eño ñan abat do eño cus ajo an. Afo eni wëlër gë abat do ebi koÿër gë ajo. Mëñ ex, an kor na enëbi bara Kaxanu gë kodî in.» ¹⁴ Ata Ofariseñ ok, ga hi bani bëñhan bër kodî, këno lëšënd Yesu ga wël këni ðek er baxo rend in gayik bën end kodî xurixën babi. ¹⁵ Ga wata këbi Yesu, re ko: «Ata wën dëñ ex ðe bër kë wãsinayand ang bër šenene fo gër ogës od bela. Barikan, Kaxanu ðek ko watënd owëkw orewën oñ. Er këbi xëbënanënd bela in ejo ecusëšus ex gër Kaxanu. ¹⁶ Xali and yow ko Šañ Batis añ, er ebax acariya and Moyis añ do gë eyeyan ed bëlañwënel el, gërëgako, owun or Kaxanu ol këni

femërand ang Atëfëtan fo, ala kala në enëyëtëra exo exo dflaxën. ¹⁷ Xarak er saxëk ex dëxëta ebar el gë orën ol gë ex pëxwëcaya inëgw imat gër acariya and Kaxanu.

¹⁸ «Asošan ar këno fela yo alindaw̃ do eno ñër ašëxen, në emenan eno ayanar an gayik orekar këni rind gë axinëm an. Do asošan ar këno yër yo asoxari ar fela këno icën indexëm, orekar këni rind gë asoxari ajo.»

End Lasar do gë ar gë napul en

¹⁹ Ata re ko bëte Yesu: «Mondako ri baxo ar gë napul. Mën banjëm banjekax bambarax, gë banjëm band xaf-xaf band xemënëk acanji fo baxo šudfarand. Do key yo key ñambëran fo bax gër iciw̃ indexëm. ²⁰ Axayënaxik ar bano w̃acënd Lasar bax renarand na gër ebët ed iciw̃ ind ar gë napul. Okejën fo baxo đek eman en. ²¹ Ako baño yandind exo međara gër ed baxo yambërand ar gë napul an. Ado ođañët fo baño sëkand eno đayëndëra okejën ok. ²² Akey amat, axayënaxik ajo šës ko, w̃ëla këno omeleka ok gër ed hi ko Abëraxam. W̃ëla këno omeleka ok. Šës ko bëte ar gë napul an do w̃ëxëta këno. ²³ Ata hix këni bën tak gër wur ir bëšëšëk: axayënaxik an gër ed ko Abëraxam do ar gë napul an gër ed ex toro. Ga xeja ko, wat këno caw Abëraxam ga bexena këno Lasar. ²⁴ Ata w̃ac ko: “E šaca Abëraxam, kayënanëlexi wa wëno! Pelëlo Lasar exo ñëmb ebasa el gër men do exo yow exe tabinan gër aniw̃. Mbañ këme sorond gër xodfux ro.” ²⁵ Yaka ko Abëraxam: “Šaca, kwital wa ang beta bay gër aniyan andey ak, xarak Lasar mën

asoro baxo sorond. Gërégako mën̄ anëka yera këño xarak wěj nē toro ey. ²⁶ Adofa ambëxw atiŵax fani këbo na wën gē biyi. Biyi ro ar ŷandi këño exo yeli an axo kor na bēte wën fën ala ax kor na exo yow ro.” ²⁷ Ga wël ko eño, wëka ko bēte ar gē napul an: “Këla šaca Abëraxam, gayik mondako ex, dawënelo ngwa Lasar gër ndefi. ²⁸ Bëmaŷe bënjo sebëtagu këmëni. Mëlanëlebi osede orexëm ol, këdi këni yow bën bēte ro gër wur ir toro!” ²⁹ Abëraxam yaka ko: “Oko ašot ga šot këñëbi wa Moyis do gē bëlaŵënel bën, baxëtindëlenëbi.” ³⁰ Ar gē napul an re ko bēte: “Ali ašabak eño Šaca Abëraxam! Angëmëne ar nemik sëkëx këbi año fo këni wã eni nëngwët ola orebën ol.” ³¹ Na re ko Abëraxam: “Angëmëne ani tëf ex na er re këni Moyis do gē bëlaŵënel in, ani gi na ani ma na, ado exo kanido ala gër ecës do ebi təkëx, ani ma na.”»

17

End eteban eñ

¹ Ga xucak eño, Yesu fel këbi bësëfan bërëxëm bën: «Gër aniyān, afo ex gi bebër kē lënanënd eñëñëñax. Bari año ye ex na ar këbi lënanënd eñëñëñax bela an! ² Er sax doño eno kapeli gē angaŷ and këni hoxixënënd eyamb do eno dāp gër ngu, gē eño dënan eñëñëñax eñ ašëfan aram. ³ Diyindën gē onden oñ! Angëmëne abinëx wëndërak na, pelëralo. Angëmëne anëngwët nëngwët ko ola orexëm ol, tebanëlo. ⁴ Ado exi menan banjongëbaki gër amëdëna do exo yeli banjongëbaki exi mëka eyo teban, tebanido.»

End ekwëta ed Kaxanu eñ

⁵ Oparëxanda od Axwën ok xara këno: «Bašënëlëbo wa ekwëta ed Kaxanu el.» ⁶ Axwën Yesu yaka ko: «Ado ex bado yo ekwëta edewën el gwër gë enjëlir end mutarëd, axor xor don en de: “Wëj atëx aņo, bicayal fa ey dëdayax gër ngu.” Ata ridox ang re kën ak. ⁷ Angëmëne ang hi kën ro ak, ala eņo cot xadëp gër ošënga, ba gër oxadac or oyel, do exo ŋatëgu genëka, afel nde këņo fel exo ñëpa ataņ gër eyambëran? ⁸ Pere këņo fel xadëp irexëm in: “Nëmbaral fa eye cemëranaxën, xali me yambëra do me cebëra. And këme wëd aņ, wëj bëte, axor këy xor ey yambëra do ey cebëra”. ⁹ Xadëp ijo, aņo cëkwa na gayik er fel baņo in fo ri ko. ¹⁰ Mondako fo ex endewën eñ. And kën ri dëk er fel këņun Axwën in, deyindën: “Er ŷapëk mi di in ri kën ang okadëp fo”.»

End bër gë amey eñ

¹¹ Ond gër Yerusalem oņ bayi baxo ga ko ye Yesu. Ata ko xucand fëco ebar ed Samari fëco ed Galile. ¹² Ga ko ñat në angol, xacëra këno bela epëxw bër gë amey. Caw fo bayi bani ga këni re: ¹³ «Axwën Yesu, Axwën Yesu, kayënanëlexi biyi!» ¹⁴ Sam ga wat këbi, fel këbi: «Yeyin enun nëkonëx bëšadaxan bën.» Ata ga këni ye, šan këbi amey aņ do wën këni. ¹⁵ Ga fak këni na bën dëk, abat ko xeyënd ga këņo šëkwa Kaxanu do wërëšëta ko gër Yesu. ¹⁶ Ga ñat ko, foxi ko, rëngw ko eyiŷ el nëš gër ebar, gër osapar or Yesu do këņo šëkwand. Asamari ebax. ¹⁷ Ata re ko Yesu: «Ax gi ex na nde bela epëxw bën dëk fakën

kēmēni? Do feye cēŋ exēni bēcongēbēnax bēn?
 18 Ar gēr ebar ed Samari ajo fo nde xwitak exo
 bakaw eŋo cēkwa Kaxanu?» 19 Na fel kēŋo ar
 bakaw bax an: «Poxital ey maŷi, ga xwēta kēyo
 Kaxanu fakaxēn kēy!»

End Owun or Kaxanu eŋ

20 Ofariseŋ ok wēka baŋo Yesu ebi pel ba nand
 feye kē yow owun or Kaxanu ol. Ata yaka kēbi:
 «Ala ax wata na nand kē yow owun or Kaxanu
 na. 21 Mēŋ ex, ala ax de na: “Ro ex” ba “Fēn
 ex” enimin owun or Kaxanu ol lēf gēr oŷēkw
 orewēn ex.» 22 Ata fel kēbi bēte bēsēfan bēn:
 «Nē eyow ex bakey band kēŋun ŷandid ene wat
 wēno Asēniŷ ar ala baŋ, bari ane watēd na.
 23 Ata kēnun ŷana enun pelēnd mēne Asēniŷ ar
 ala an ro exo ba fēn exo. Kēren kašērēd na gēr
 ed kēnun fēnētan. 24 Enimin, ang kē wingarand
 cidēt orēn ak xali eni watēra bela bēn, mondako
 fo kē hid yatir kēme bakaw wēno Asēniŷ ar
 ala an. 25 Barikan pere fo kēme soro mbaŋ do
 ene cus bela bēr gē okey oko bēn. 26 Ang hi
 baŋi bela bēn angwēn and ebaxo Nowe ak kēbi
 hi yatir kēme bakaw wēno Asēniŷ ar ala an.
 27 Er xwēnda bani bela bēn: űambēran, ošēb,
 eñērēr, eñērēndēr, xali lil ko Nowe gēr Akuluŋ.
 Fēnga kēbi tēb itēm, ŷēmēk ebar el do men oŋ
 nemindēra kēbi bēn dek. 28 Bēte ang hi baŋi
 bela bēn angwēn and ebaxo ar bano űacēnd
 Lot ak kēbi hi. Er xwēnda bani űambēran,
 ošēb, opane, ŷaneŷ, ebay ed baciŷ. 29 Barikan,
 yatir hēr ko Lot angol and Sodom aŋ, mungu fēt
 bax gēr orēn do sēbandēra kēbi xodux, laŷēra

këbi bën dek. ³⁰ Mondako fo kë hid yatir këme şanayaw wëno Asëñiŵ ar ala an. ³¹ Yatijo, ar ex yaŋ në ejur ed këbe an xarak oÿënga orexëm oŋ lëf ex, kërexo pedanëd na exo gëraxën. Bëte ar ex gër apuÿ an kërexo maÿid na, gërexëdëlexo. ³² Kwitayindën end alindaŵ ar Lot eŋ. ³³ Ar kë şala exo pexën enjëŵ endexëm an fo, anemin ko nemin. Do ar kë ŵa exo nemin an, afexën ko fexën. ³⁴ Ga re këme, yatir këme ñatëgu gëmëd ijo fo kë hi mondako: bëla bëxi bër kë laki në angawñ amat, abat mo mëla, ajo mo teb. ³⁵ Gër ed këni sëŋërand bësoxari bëxi: abat mo mëla, ajo mo teb. ³⁶ [Gër ed këni ŷandërand bësoşan bëxi: abat mo mëla, ajo mo teb.»] ³⁷ Ata bësëfan bën ŵëka këno Yesu: «Do Axwën, feye wa kë ñatëgu eŋo?» Yaka këbi: «Gër ed ex eman embërek, fën këni barërend oyafe ol.»

18

End cale eŋ

¹ Axwën Yesu këbi sëyalind mëne ax gi ex na motëkwëra cale iŋ. Ata fel këbi apënëtal aŋo. ² Re ko: «Mondako ri baxo axiti ar hi bax në angol. Mëŋ abaŋo yëda na Kaxanu, bëte end ala abaŋo bal na. ³ Bëte, asoxari asebëta sebëta hi bax na gër angol aŋo, ar bax yend key yo key eŋo pel: “Kitilëbo gë arangoÿëra andam an.” ⁴ Axiti an laŋ baxo ñëpënd eŋo yakali, bari asoxari an aŋo cena bana. Ata akey amat, axiti an ga lëbëlëba këŋo, yëlara ko: “Wëno amo yëdand na Kaxanu, bëte end ala axe balënd na. ⁵ Barikan, anëka lëbëlëba ke end asoxari ajo eŋ.

Exe teboxën afo mēni kiti gē ar xucar kēbi an.»
⁶ Ga ñata ko apēnētal aṅ, Axwën an ōsom ko:
 «Wat kën nde mēne axiti asēmbak ajo ayakali
 yakali baṅo asoxari an? ⁷ Do Kaxanu abi yakali
 na nde bër yata kēbi bën? And kēno yāna eno
 calend ciš wec aṅ, abi yakali na nde sam eṅo
 ṅatan? ⁸ Ga re kēme, ataṅ ataṅ kēbi yakali or
 ōsenene or kēni wēkand ol. Barikan, and kēme
 bakaw wēno Asēñiw ar ala aṅ, asēkati nde kēme
 sēkati ekwēta ed Kaxanu el gēr ebar ro?»

End apēnētal and bër cale eṅ

⁹ Bērēmar bax yēland bën bër ōsenene hi
 kēni do banēbi yafēnd bošandaṅ, Yesu fel kēbi
 apēnētal aṅo. ¹⁰ Re ko: «Mondako ri bani bela
 bēxi ga ye kēni eni calex gēr Aciw and Kaxanu:
 fariseṅ do gē asēf ar ōsagale. ¹¹ Fariseṅ in yāna
 ko ko ōsalend mokwēša: “Kaxanu aye ri kēy
 gayik wēno ame gi ex na asēmbak ang exēni
 bela bēranjēm. Ame dekand na, amēni yifand
 na bela, ame dind na orekar, ado ame gi ex
 na ang asēf ar ōsagale ajo. ¹² Wēno, baki kēme
 siwīnd gēr loxo do dek er ōtot kēme yo aṅed
 kēme wēdēnd dim in.” ¹³ Amēd aṅo fo bēte
 baxo ōsalend nacēt ako asēf ar ōsagale an. Ado
 abaxo yēxw na exo dēnēta do exo keṅa orēn ol.
 Emēkw el baxo xēmēnd do ko rend: “E Kaxanu,
 kañēnanēlexi wēno aṅwēdēran ajo!”» ¹⁴ Yesu, ga
 ñata ko apēnētal aṅ, ōsom ko: «Ga re kēme, asēf
 ar ōsagale an wāyik gēr ndebën ar ōsenene, xarak
 ax gi ex na fariseṅ in. Gayikwa ar kē rafēnand
 yo, Kaxanu alat kēṅo lat, barikan ar kē banand
 an arafēn kēṅo rafēn.»

End obaŝ eŋ

¹⁵ Bela babi wëlaw obaŝ gër Yesu gë bëndoyer ak ebi calen mokwëtan otaxan ok. Barikan, bësëfan bën ga wat kënëbi bëjo xeÿënaxën kënëbi. ¹⁶ Ata wăc këbi Yesu do re ko: «Tebëgunëbi obaŝ ol eni yow gër ndam. Kërenëbi ŋwăÿ na gayik bër ex ang bën ak bën kë xwën owun or Kaxanu ol. ¹⁷ Dal in këmün felënd, afo ar wăk end Kaxanu ang itox an fo kë lil gër owun olo.»

End ar gë napul eŋ

¹⁸ Ata alëngw ar Bëšëwif wëka këŋo Yesu: «Asëyali, wëj ar šenene an, ine ŷapëk me di me cotaxën aniyan and din aŋ?» ¹⁹ Yesu yaka këŋo: «Ineŵa këye wăcaxënënd ar šenene? Ar šenene ax gi ex na, ang ax gi ex na Kaxanu. ²⁰ Wëj anang nang këy bapela band Moyis baŋo: “kërey dind na orekar, ala këreyo dăwëd na, kërey dekanđ na, kërey nëgwëšënd na, pëbindëbi norix gë sorix.”» ²¹ Ata re ko ala ajo: «Elod itox sëf këme đek bapela baŋo.» ²² Ga wël ko eŋo Yesu re ko: «Emat bayik ey di bëte. Panël đek acota andey aŋ, eyëbi yëlëra kodi in bëxaÿënaxik bën, ata këy šot napul yaŋ gër orën. And këy ri mondako aŋ yowëd eye tëf.» ²³ And wël ko eyeyan elo an, alëngw ar Bëšëwif an hi ko ŷëmërot, gayikwa ar gë napul isëm hi baxo. ²⁴ Yesu, ga wat këŋo ŷëmërot, re ko: «Bon këbi yëka bër gë napul bën eni dılaxën gër owun or Kaxanu! ²⁵ Gelemba saxëk exo kuca në imëd ind icëkwër gë exo dıl ar gë napul gër owun or Kaxanu.» ²⁶ Ata bër baŋo baxëtënd, re këni: «Do noÿo ngwa kë fex?»

27 Yaka ko Yesu: «Er ax mënd ex na gër bela in, gër Kaxanu awënd wëndëk.» 28 Na rew ko Piyer: «Do biyi wa ga sebëraw këmi ako dek mi tēfaxën?» 29 Yaka këno: «Dal in këmun felënd, ar kë sebëra dek në end owun or Kaxanu eņ: iciw, alindaw, obaș, bobinëm, nëm gë sëm, afex ko fex. 30 Gërëgako dëņ ko șotëra nëmëc bebër sebëraw ko bën, do ecan ecan, anıyan and din aņ.»

End ecës ed Yesu eņ

31 Ga xucak eņo, Yesu wac këbi bësëfan epëxw gë bëxi bën do fel këbi: «Awa, në yene de yaņ gër Yerusalem. Nangin mēne dek er ebax exe gi wëno Asëniw ar ala in, aņata kë ĩata, ang yëgw këni bëlawënel bër Kaxanu ak. 32 Gayikwa alëxw këne lëxw gër bër ax gi ex na Bëșewif, ene dëșëra, ene dixëra do ene tēpandëra. 33 And këne xëmër aņ ene daw. Barikan, axani këme xani gër ecës yatir akey atasën.» 34 Ga baxët këno Yesu, bësëfan bën abi pëni bana gë tēkër ak er re ko in, eņo abi paÿën bana.

End așiwëk eņ

35 Yesu ga ko ĩat gër angol and Yeriko, sëk këno așiwëk ga yëpa ko okararan ler gër fëna. 36 Așiwëk an wël këbi bela ga këni xuca, ata wëka ko ba ine ex. 37 Yaka këno: «Yesu İbënasaret kë xucand.» 38 Na wacar ko: «Yesu, Yesu, Asëniw ar Dafid, kaÿënanëlexi wa wëno!» 39 Bër sëfër bani gë Yesu bën këno xeÿëanaxënd: «Wëj, cësinal fa!» Barikan mëņ aņo baș ko okeÿ oņ: «Asëniw ar Dafid, Asëniw ar Dafid, kaÿënanëlexi wa wëno!» 40 Ga xwëșa ko Yesu, re ko eno

mëlanëgu ašiwëk an. And ñateliw këno aņ, wëka këņo: ⁴¹ «Wëj, inewãa ýandi ki mi din?» Yaka ko: «Axwën me ciwëta ýandi ke!» ⁴² Ata re ko bëte Yesu: «Ciwëtal, ga xwëta këye ako!» ⁴³ Ataņ ataņ watëra ko, këņo šëkwand Kaxanu do kwël sëfa këņo Yesu. Bulunda in ðek ga wat këni eņo, këno šëkwand bëte Kaxanu.

19

End Saše eņ

¹ Ata Yesu ko xucand angol and Yeriko aņ. ² Ala baxëna ar bano wãcënd Saše gër angol aņo. Mëņ hi bax alëngw ar bëšëf bër šagale an, do hi baxo ar gë napul isëm. ³ Gayikako mëņ mbaņ rom baxo, wata ko mëne ax mënd bana eņo wat Yesu šit gër engã xarak bon bal baņo eņo nang. ⁴ Ata hër ko eņo kašëx yaņ në anak gayik Yesu fëña ijo sëf baxo. ⁵ And ñat ko Yesu ðila gër atëx aņ, xeņa ko do wãc këņo: «Saše, maral ey pedaw doro gër ndewën këme ñat.» ⁶ Ata Saše, joc gër ebar do kwël sëfër këni gë Yesu gë onënga fo. ⁷ Dek bër ebax na bën këni rendërand: «Yama gër iciwë ind awendëran ajo nde ko yend?» ⁸ And ñat këni aņ, Saše xwëša ko, šena ko gand Yesu, do re ko: «Awël nde Axwën, ja mërëxand këmëni yëlëra kodi iram in bëxaýëanaxik bën. Awa, ar yamba këmo yo bakëlëbëd banax këmo wãšën.» ⁹ Yaka ko Yesu: «Awa doro fex kën wëj gë ekun edey el. Wën bëte bërändëwëra and Abëraxam hi kën. ¹⁰ Ocal od bër nemëk fëña ir Kaxanu ok yow këme wëno Ašëniwë ar ala an, mëni pëxëanaxën.»

End apënëtal and emun eņ

¹¹ Ga këno ßaxët ßër hi bax na ßën, Yesu reya ko apënëtal aŋo, gayik anëka hi bani ßam gër Yerusalem do ßela ßën bani yëland mëne yatijo dëŋ kë ŝanaya owun or Kaxanu ol. ¹² Ata re ko Yesu: «Mondako bax end ar rëw̃ bano në ekun ed ßër gapak ga ye ko në ebar ed caw eno maŝëgu owun ol. ¹³ Wac këbi ßela epëxw gër ßëriyenin ßërexëm do yël këbi ala kala kaŋe ir ßon eni cënan ßamana exo ßakaw. ¹⁴ Barikan ßër angol amat gë mëŋ ßën aŝus ŝus bano. Ata law̃ën kënebi ßela eno pelëx abi ñandi ex na exo mun gër ebar edeßën. ¹⁵ And w̃aŝëgu këno owun aŋ, w̃aŷiw ko. Wac këbi ßëriyenin ßër yël baßi kaŋe ßën eni nëkon ala kala ba yëgwe ŝënan ko. ¹⁶ Ata sëka ko aŷanar an re ko: “Axwën, wëno kaŋe ir yël baye in ßakëlëbëd epëxw ŝënan këme.” ¹⁷ Ata yaka këŋo: “Yo ŝenene ex, wëj ariyenin ayekax hi këy. Tëkër fo bax er sebënan bami in, do ga lëkayali këy ako aye, ar mokwëta hi këy. Wëj owun or ßangol epëxw këy xwën.” ¹⁸ Sëka ko axinëm an, re ko: “Axwën, wëno kaŋe ir yël baye in ßakëlëbëd ßanjo ŝënan këme.” ¹⁹ Ata yaka këŋo: “Yo wëj kë xwën owun or ßangol ßanjo.” ²⁰ Sëkaw ko ngwa, asasën an, re ko: “Axwën, kanal kaŋe irey in, gë anjëm fel bame me mëxwëtaxën. ²¹ Ayëda yëda bame oxem oreŷ ol. Wëj er ßayik ay kwën ex na in ayata këy yatand, do gër ed ßayik ay tëw̃ ex na axana këy xanand yëỹ.” ²² Yaka këŋo: “Ata gë er re këy in fo këmi nëp, wëj xadëp ixwëlaraxik ijo! Ga nang bay ako mëne ala axemax hi këme, mëne er ßayik ame kwën ex na in awëd këme wëdënd er ßayik ame kwët ex

na, axana këme xanand eneda end bayik ame ned bana eņ? ²³ Ineŵa bayik ay mēla bana kaņe iram in gēr bër šēnanēdox mēņ xanati dome gē ŷēŷ?” ²⁴ Ata fel këbi bër hi bax na bën: “Kanino fa kaņe ir lēkaya ko in, eno yěl ar šēnanēk bakēlēbēd epēxw an.” ²⁵ Ata re këni bējo: “Ok, axwēn, mēņ anēka ga šot ko wa mbaņ kaņe in!” ²⁶ Yaka këbi: “Ga re këme ar šot an, abaš këno baš, bari ar ax cot ex na an, axan këno xan er xaŷ kēņo in dēņ. ²⁷ Gērēgako, tērāwēnēbi bērangoyēra andam bën, bër xey babi me mun bën. Našinėbi gēr ed ŷēpa këme ro dēņ!”» ²⁸ Ga ĥata ko apēnētal aņ, Yesu lēngw ko ond yaņ gēr Yerusalem oņ.

²⁹ Bēngol bēnd bani wācēnd Betēfage do gē Betani ebaxēna ler gēr Yerusalem, gand etēnd ed gē bañarēka. Ga ko ĥat Yesu, lawēn këbi bēsēfan bēxi. ³⁰ Re ko: «Yeyin gēr ingol ind gēr lēngw. And kēn ĥat aņ, ata këno sēk mokap ipali ind elod ala aņo ñēpaxēn ex na. Pētino eno mēlaw. ³¹ Angēmēne ala wēka kēņun ba ine këno fētāxēnēnd, deydēn mēne Axwēn Yesu rek momēlan.» ³² Bēr lawēn babi bën ye këni do sēkēx këni ang fel babi Yesu ak. ³³ Ga këno fēt ipali eņ, bēxwēn bën re këni: «Wēn, ineŵa këno fētāxēnēnd ipali iņ?» ³⁴ Yaka këni: «Axwēn Yesu rek momēlan!» ³⁵ Na wēlan këno ipali iņ labēra këno gē banjēm bandebēn baņ. Yesu ŷēpa ko yaņ. ³⁶ Ga ko ye bela bën këni rendērand banjēm bandebēn baņ tar fēña in. ³⁷ Ga këni šēla etēnd ed gē bañarēka el, këni sēkand angol and Yerusalem aņ. Bēsēfan bën do gē bela bër hi bax

na bën këno šëkwand Kaxanu šor, gë onënga fo ga bani xwita dek becarax bend wateli bano Yesu beņ. ³⁸ Ata këni rend:

«Yo anëka ñatëgu ko emun eņ,
Betalexo ar yowënd gër oʋac or Axwën Kaxanu
an!

Elod yaņ gër orën wëlanëgu këbo aketëxeta aņ.
Do gë enjaran end Kaxanu eņ.»

³⁹ Ata ofariseņ od wateli bax ok këno rend Yesu:
«Asëyali, kexëlëbi bësëfan bërey bën!» ⁴⁰ Yesu
yaka këbi: «Ga re këme, bën eni šësinand yo,
oxaỹ oņ kë ýana ex keyënd!»

End Yesu gër Yerusalem eņ

⁴¹ Yesu ga ko ñat gër Yerusalem wat ko angol
aņ; ata ýana ko ko ýawënd. ⁴² Er baxo rend: «E
wën Bëyerusalem bën, en nangëdo er wëlanëgu
këmun in, en nangëdo wa mëne obetak ex. Bari
gërëgako an kor na eņun pëni. ⁴³ Gayikwa
në eyow ex bakey band kënun xul ang okece
fo bërangoýëra andewën bën, do an korëd na
enëbi cana. ⁴⁴ Wën Bëyerusalem bën, dek
kënun lawëra. Amen and gë oxaỹ anjëlëtërëx
ax bayi na, dek këni yëcëra. Beņo dek këņun
ñatënëgu gayikako an wata ex na amëd and
nëngaw këņun Kaxanu eņun dëca aņ.»

End Yesu gër Aciŵ and Kaxanu eņ

⁴⁵ Ga ñat ko Yesu gër Yerusalem, lil ko gër
yangana ir Aciŵ and Kaxanu. Ga sëk këbi bela
bër bax fanëndërand na bën, wãỹ këbi do ko
rend: ⁴⁶ «Wën ba an wëlënd na nde er re ko
Kaxanu gër akayëta andexëm in: “Aciŵ andam
aņ and cale ex. Do wën nëngwët kën emaỹi

ed bërek.”» ⁴⁷ Mondako babi sëyalirand bela bën key yo key gër yangana ir Aciw̃ and Kaxanu. Do bëşadaxan bëlëngw bën, gë bëşalen bën, gë bëxarëk bër Bëşëwif bën aşala bani şaland osit or eno dawaxën. ⁴⁸ Bari ani nang bana mondake këno ri gayik bulunda in dek babi haxënënd gër obaxët.

20

End or gapak or Yesu enj

¹ Akey amat, Yesu këbi sëyalind bulunda in do këbi nangënënd Atëfëtan aŋ, gër Aciw̃ and Kaxanu. Ata hatëgu këni bëşadaxan bëlëngw, gë bëşalen do gë bëxarëk bër Bëşëwif. ² Wëka këno: «Pelëlëbo fa ba gë or gapak or fe këyëbi sëyalixënënd bela bën? Deyal ba nobën yël ki or gapak olo?» ³ Yesu yaka këbi: «Wëno bëte emat fo këmun wëka. ⁴ Peline ba noŋo yël baŋo Şaŋ Batis or gapak or babi buyixënënd bela ol? Ba Kaxanu nde ba bela bën nde?» ⁵ Barikan bën, nekënëkar këni: «And këne yakaye mëne Kaxanu lawënëgu baŋo aŋ, ata ko re ine cëŋ bayik anëŋo kwëta exe na? ⁶ Bëte and këne yakaye mëne bela bën lawënëgu baŋo aŋ, ata bulunda in dek kënebo fëtëra xali enëbo daw gayik awa wa këni mëne Şaŋ Batis alawënel ar Kaxanu exo.» ⁷ Awa yaka këno mëne ani nang ex na ba feye xaniw bax or gapak or Şaŋ Batis ol. ⁸ Ata Yesu re ko: «Wëno bëte amun pel na gë or gapak or fe këme rixënënd beŋo.»

End apënëtal and bëŋan bëxeŋax aŋ

⁹ Ata ŷana ko bēte Yesu kēbi felēnd bulunda in apēnētal aņo: «Mondako ri baxo ar gē andēda and reseņ. Ga xani ko dāmana, sebēnan kēbi bēyan eno cetērēnd reseņ in and kē sēg aņ. Ata kwēl ye ko nē er caw do nēkaw ko xali. ¹⁰ Ga sēgēk reseņ in, lawēn kēņo ariyenin abat gēr bēyan eno yēlēgu ošet orexēm ol gēr er rēwēk gēr andēda and reseņ. Barikan bēn sēra kēno, fēmēra kēno do šēñēta kēno taxan. ¹¹ Axwēn andēda an lawēn kēņo bēte ariyenin ašēxe. Ga ģat ko, širēra kēno gē otebēn sebēn kēm, fēmēra kēno do wāy kēno taxan. ¹² Lawēn kēņo bēte asasēn. Sembaŷēndēra kēno do wāy kēno mēņ bēte. ¹³ Ata re ko axwēn andēda and reseņ an: “E, do wēno mondake kēme ri? Asēñiwēn ir pēlot gēr yomb iram an fo kēmo lawēn. Bamat bēyan bēn afēb kēno fēb mēņ.” Ata lawēn kēņo, ye ko. ¹⁴ Sam ga watēgu kēno, bēyan bēn xetan kēbi: “Ajo ex de ar kē bēteli andēda an, dāwēnēņone ebo bayixēn.” ¹⁵ Ga ģatēgu ko na, wēlēn kēno, lap kēno yabēt kece in do lawēx kēno.» Ga ģata ko Yesu apēnētal aņo, wēka kēbi: «Mondake wa yēla kēn kēbi ri axwēn andēda and reseņ an bēyan bējo? ¹⁶ Ax gi ex na nde ata ko yow ebi dāwēra do ebi tebēnan andēda and reseņ aņ bēyan bēsēxe?» Ata bēr hi bax na bēn ga wēl kēno, re kēni: «Kar kar, kērex gi na mondako de!» ¹⁷ Yesu fab kēbi do wēka kēbi: «Gēr akayēta and Kaxanu, afēni nde fēni kēņun oņēgw od rek:

“Ekaŷ ed ŷus bani bēbay el,

Hik ekēla ed gēr ebaŷ ed aciŷ el?

18 Ar kē wēc gēr ekaŷ elo an, exo gēbira. Do ar kēŋo wēcān an eŋo tēka bēlēbēl.”»

19 Ga ħata ko Yesu eŋo, bēšadaxan bēlēngw bēn do gē bēšalen bēn ŷandi kēbi eno tēra kwēl na fo, barikan bulunda in banēbi yēdand. Aye fēni babi mēne bēn dēŋ babi rend gē apēnētal aŋo.

End šagale eŋ

20 Bēšadaxan bēlēngw bēn do gē bēšalen bēn ŷana kēni ocal od osit or eŋo bonaxēn Yesu ok. Sana kēnēbi bela eno tēfērand ang bērēwāk endexēm fo, eno wēlelixēn er kēno lēxwaxēn gēr alēngw, gēr or gapak or gofērēner. 21 Ga sēka kēno Yesu, re kēni: «Asēyali, anang nang kēmi mēne šenene fo kēyēbi sēyalind bela bēn. Ado ala ayo yēdand na, axi kolanēnd na eyo pel dāl in ar er yo. Šenene fo kēy sēyalind er re ko Kaxanu in. 22 Biyi, Sesar, emun etēm end gēr Rom eŋ kēmo yēlēnd niy yo niy šagale in. Pelēlēbo tan ba aŷap nde ŷapēk? Ba mi medēnd nde ba mi teḅ nde?» 23 Ga wata ko Yesu osit orebēn ol, yaka kēbi: «Mēlanēgune tan atama and kofī.» 24 Ga fēxwēn kēno, wēka kēbi: «Dēxas ir noŷo wa ex gēr atama aŋo?» Yaka kēni: «Ir Emun etēm end gēr Rom ex!» «Do oŷac ol cēŋ?» Yaka kēni: «Or Sesar.» 25 Ata re ko Yesu: «Awa mašino Sesar er xwēn ko in, do Kaxanu er erexēm in!» 26 Ata bēn ħaxēn kēbi na poyoma. Mo caran dēŋ šaran babi ang yaka baxo ak.

End Yesu do gē ekani ed gēr ecēs eŋ

27 Osaduseŋ ok bax rend mēne ekani ed gēr ecēs ax gi ex na. Akey amat, yow kēni mar gēr

Yesu. Wëka këno: ²⁸ «Asëyali, Moyis ga yëgwën këbo mène and ko sës asošan do eno tebëta alindaw̃ gë itox këm, abinëm këno bëteli. Obaš or kënebi rëw̃ ol, ar sësëk an këbi xwën. ²⁹ Awa biyi yeỹ wëlan këbo na. Ocambenjar ocongoki ebax aminëmëra. Iyanar in yër ko, sës ko gë obaš këm. ³⁰ Ata bëteli këno ixinëm in asoxari an. ³¹ Mondako sësëra këni bën bëcongëbëxi bën ðek ado gabatak aṇo cotën ex na itox. ³² Ata sës ko bëte asoxari an. ³³ Gërëgako, yatir ekani ed bësësëk, alindaw̃ ar noyo wa ko hi gayikako bën ðek bëcongëbëxi bën ayër yër bano?» ³⁴ Yesu yaka këbi: «Gër ebar ro fo ex eñer el. ³⁵ Barikan, and këni xanira bela gër ecës aṇ, bër këbi sana Kaxanu gër aniyän and kë yowënd bën, ani ñërër na. ³⁶ Bëtëdin ani cës na gayik ata këni hi ang omeleka fo. Obaš or Kaxanu këni hi and këni xani gër ecës aṇ. ³⁷ Enimin, ekani ed gër ecës exëna. Mëṇ wăcayaxën baxo Axwën an yatir šanayaxën baṇo Moyis gër acëc and gë xodux: Kaxanu ir Abëraxam, gë ir Isak do gë ir Yakob. ³⁸ Gër ogës od Kaxanu ado exo cës ala an abëngw exo. Mëṇ abi kwënënd na bësësëk.» ³⁹ Bëšalen bër hi bax na bën, ga wël këno Yesu, re këni: «Asëyali, ata šenene dëṇ yaka këy!» ⁴⁰ Ata elod yatijo, ala bax yëxw na eno mëka yeỹ Yesu.

End Yesu do gë Dafid eṇ

⁴¹ Yesu wëka këbi bëte bësälän bëjo: «Mondake wa këni rexënënd bela bën mène Afexën an, ejiw̃ ed Dafid ko hi?

42 Ax gi ex na Dafid dëŋ yëgwëk gër akayëta and Calemoñëw̃✧:

“Axwën Kaxanu fel këŋo Axwën aram an:
Yow ey ñëpa ro gand liw̃ iram,

43 xali mëni nëmbëta bërangoÿëra andey bën
eni gi ambëñaxën andey.”

44 Dafid mëŋ dëŋ ke w̃acënd Axwën arexëm do
mondake cëŋ hi këme Asëñiŋw̃?»

45 Ga këno baxët dek amëxwër aŋ, fel këbi
bësëfan bën: 46 «Titinaliyëndënëbi bësälén bën;
bën mbaŋ këbi nënganënd eni yexërand gë
bocud bond gësëc boŋ, do bela bën enëbi
cëmarand gër bapedëraya. Mbaŋ ñan këni
bañëpara band gër lëngw baŋ gër baciw̃
bacaleyá. Gër ed kë hi ñambëran mbaŋ ñan
këni eketëna ed axwën ofëna el. 47 Mondako
wata këni ašale ašale xarak bën këbi lëxëlëxënd
bësoxari bësëbëta sebëta bën xali gë bëciw̃ ak.
Mëŋ ex kiti indebën iŋ gë pit fo kë yëka.»

21

End asoxari asebëta sebëta eŋ

1 Ata ga rënëta ko Yesu, wat këbi bër gë napul
bën ga këni xwët kodí in gër akwëtaya and
oyël gër yangana ir Aciw̃ and Kaxanu. 2 Hatëgu
ko asoxari asebëta sebëta, axaÿënaxik. Xwët
ko bëtama bëki bënd kodí. 3 Yesu, ga wat
këŋo, re ko: «Dal in këmun felënd, asoxari
asebëta sebëta, axaÿënaxik ajo, xwëtëk nëmëc.
4 Gayikwa bër gë napul bëjo, ocandën ok fo

✧ 20:42 20.42 Calemoñëw̃ 110.1

wëlaw këni oyël ol, bari asoxari ajo, er ko liyaxënënd in wëlaw ko, ado ga xaÿën ko.»

End Aciw̃ and Kaxanu eŋ

⁵ Ata bërëmar këni šëkwënd Aciw̃ and Kaxanu aŋ. Gë oxaÿ oyekax bay bani do ÿaŋën bani gë bebër wëlaraw bani bela gër oyël or Kaxanu bën. Ata re ko Yesu: ⁶ «Në eyow ex bakey band ax bayi na beÿ bën ang kën watënd ak. Ekaÿ eyëlëtërëx ax bayi na, dek kë yëcar.» ⁷ Na wëka këno bësëfan bën: «Asëyali, nand fe wa kë yëcar Aciw̃ and Kaxanu aŋ? Mondake këmi nangëd mëne anëka kë ñatëgund beŋo? Amati-nali nde exëna?» ⁸ Yaka këbi Yesu: «Titinayin, ala kërenjun yifad na. Bëranjëm kë yow, abat abat, gë oŵac oram ol eni dend: “Wëno ex Afexën an, do anëka saxëguk ekwët ed ngwën el”, Kërenëbi tëfëd na. ⁹ And kën wël anëka wonjok aniyana aŋ do në emerëra exëni bela bën, kërenjun yëbuđ na gayik afo ex ñatëgu beŋo. Bari ax gid na pere ekwët ed ngwën el.» ¹⁰ Re ko bëte Yesu: «Er këni ÿana eni merërand bela bën, gë enëng gë enëng, do gë ebar gë ebar. ¹¹ Bëte bangëm-gëm këbi ÿana ebi dawërand bela bën do në ed mar ocëxwëra otëm do gë enjo. Gër orën, ašanaya kë ÿana ex canayarand beñigëanaxik do becarax betëm eni nangaxën bela bën mëne đam ex ekwët ed ngwën el. ¹² Barikan, đamana ex ñatëgu beŋo dek, bela bën axëmëra kënun ÿana enun këmërand do enun narëndërand wën bër wāk endam bën. Bëšëwif bën alëxw kënun ÿana enun đëxwënd gër baciw̃ bacaleya bandebën, do enun përand.

Awëla kënun ŷana enun mëland gër bemun betëm do gër bëlëngw në end oŵac oram. ¹³ Mondako kën ŷana en deyaraxënënd osede oram ol. ¹⁴ Këren yëlarand na gana-gana fo ang kën ŷana en yakand ak. ¹⁵ Wëno këjun ŷana enjun yëlënd orenik or enëbi bonaxënënd dek bërangoŷëra andewën ol. ¹⁶ Bëxarëk bërewën, bëmaŷe bëndewën, bëcandaŵ bëndewën, do gë odawo odewën dëŷ këjun ŷana enjun dëxwënd në end oŵac oram, do ang hi kën ak, bërănjem enëbi dawëra. ¹⁷ Bela dek këjun ŷus në end oŵac oram. ¹⁸ Bari ŷowëŷ ani koran na benjëŵ bëndewën beŷ. ¹⁹ Ga buŷa buŷa kën, benjëŵ bëndewën beŷ kë fex.»

End Yerusalem en

²⁰ «And kën wat ga xul këni ocoroŷa Yerusalem aŷ, nangin mëne eyëcar ed angol el ŷatëguk. ²¹ Ata bër gër ebar ed Yude bën gërëxëdëlexëni gand osënd. Bër gër angol and Yerusalem bën canëxëdëlexëni do bër gër ocënga bën këreni maŷid na gër angol. ²² Bakey band toro band kë ŷatëgu baŷo, kiti ind këbi xiti Kaxanu bela in kë hid ang ŷëgw këni gër akayëta andexëm ak. ²³ Gë bakey baŷo, mocopara këbi ŷopara bësoxari bër gë bacël bën do gë bër këbi yerinënd obaŷ bën. Oxoŷ or Kaxanu ol këbi wëcan Bëyisërayel bën do eni toro mbaŷ gër ebar edebën. ²⁴ Bërëmar enëbi dawëra gë duxuma, bëjo enëbi capëreli oxadëp gër dek benëng becëxe. Ata benëng beŷo eni bëñëra Yerusalem in xali ex kwët amëd and këbi sebën Kaxanu aŷ.»

End omakaw ond Yesu enj

²⁵ «Becërëcaxik kë şanaya na gër eñan, gër facaw do gër owal. Do gër ebar, beneng bend bela beñ eni yëdara xali ebi bëlandëra sam eni wëlënd ongëbër ond men ond angwëngw oñ. ²⁶ Ayëdara këni ýana eni yëdarand bela bën xali eni takëndërand gër oşën or etëm end kë ñatëgu gër ebar ed lëgëra këni el. Gayikwa beber gë panga gër orën bën kë sëngërebëtarara. ²⁷ Ata këne watëgu wëno Asëñiñ ar ala an ga këme şëlaw gë anar añ. Do mbañ kë şanaya panga in do gë enjaran endam enj. ²⁸ Awa and kë ýana eñatëgu beño añ, dëngwëtayin do dënëtayin gayik apexa andewën añ dam ex.»

End apënëtal and andan enj

²⁹ Yesu fel këbi bëte apënëtal año: «Nëkoyin andan añ do gë dek batëx bacëxe bañ. ³⁰ And kën wat ga nëtërak añ aye kën nangënd mëne ecaşa el dam ex. ³¹ Bëte mondako fo ex, and kën wat becarax betëm gër ngwën ro añ, nangindën mëne owun or Kaxanu ol dam ex. ³² Dal in këmun felënd, ani cësëra na dek bela bër gë okey oko bën ñatëgurëxe beño dek. ³³ Orën ol gë ebar el axuca kë xuca. Barikan eyeyan edam el ed din ex. ³⁴ Titinayin këren kwënda na ñambëran, gë oşëb, gë odendëran od aniyän, këdi kë sib owëkw orewën oñ do en nambina, do enun pënga akey año. ³⁵ Titinayin këdi këñun ñatënëgu bërëxadët akey año. Gayikwa ang ebën ed oxan fo këbi xul bela bën dek ebar el. ³⁶ Caleyindën key yo key do këren nambinand na ado tükër ak, en koraxën en cana dek er

këṅun yowënëgund in. Mondako kën hixën bëwëlëk and këme ḥatëgu wëno Asëñiŵ ar ala an.» ³⁷ Goyat babi sëyalirand Yesu bela bën gër Aciŵ and Kaxanu do genëka exo maŷi gër etënd ed gë bañarëka. ³⁸ Mopëd gëbër, bulunda in ðek bani yend gër Aciŵ and Kaxanu eno baxët.

22

End etëra ed Yesu eṅ

¹ Ofëna or mburu ind gë lewir këm, or këni w̄acënd Ofëna or Apexa ol, bax ḥatëgund. ² Ata bëšadaxan bëlëngw bën do gë bëšalen bën këni šaland eno daw̄ yir fo Yesu gayikwa ayëda banëbi yëdand bulunda in. ³ Ang ebani bësëfan bër Yesu bën epëxw gë bëxi ak, abat bano w̄acënd Yuda Isëkariyot. Ga lil ko Sindan in gër emëkw ed asëfan ajo ⁴ xani ko xwiriš, ye ko gër ed barër bani bëšadaxan bëlëngw bën, do gë bemun bend bënëkona bër Aciŵ and Kaxanu, eni wëlërëx ang ko ri ebi tëranaxën Yesu ak. ⁵ Ga këbi nëngandëra, xet këbi eno yël kodfi. ⁶ Yuda ga xana ko, ko šaland nand kë ŷap eṅo tëra Yesu xarak amëxwër aṅ ani nang ex na.

End eعمار ed ofëna ar apexa eṅ

⁷ Akey añanar and loxo ir bani yamb mburu ind gë lewir këm aṅ ebax. Yatijo banëbi šadaxand opeŷ od Ofëna or Apexa ok! ⁸ Ata Yesu ga lawën këbi Piyer gë Šaṅ, re ko: «Doro ex Ofëna or Apexa ol! Yeyin en cemërax ene yambëraye.» ⁹ Wëka këno: «Feye wa ŷandi ki mi cemërax?» ¹⁰ Yesu yaka këbi: «And kën

ñat gër angol aŋ, ata kën fed gë ala ar lëbinak epeya ed gë men. Tëfidëno xali gër iciw̃ ind ko lil. ¹¹ Pelidëno axwën iciw̃ an: “Axwën an ga re ko ba feye ex aciw̃ and gër ed këmi yambëra ecemar ed ofëna or Apexa el wëno gë bësëfan bëram bën?” ¹² Aw̃asin këŋun w̃asinëd aciw̃ and yaŋ and gë beÿ dek. Fën kën šemërax ed ofëna el.» ¹³ Ata Piyer gë Šaŋ ye këni, sëkëx këni beÿ bën ang fel babi ak do šemërax këni ecemar ed Ofëna or Apexa ol.

End ecemar ed Axwën eŋ

¹⁴ Ga ñatëk apëxëd aŋ, Yesu gë oparëxanda odexëm ok ÿëpara këni gër eyambëran. ¹⁵ Ata re ko Yesu: «Awël nde, mbaŋ ÿandi baxe ene yambëraye andamat ecemar ed Ofëna or Apexa el, damana me toroxën. ¹⁶ Ga re këme, doro këme feland ecemar ed ofëna ar Apexa el xali yatir këne yambëraxëye gër owun or Kaxanu.» ¹⁷ Ga yeyan ko na mondako, wëd ko andëmba and gë ngoy aŋ. Šëkwa këŋo Kaxanu do re ko: «Kanayin ngoy ino en yëlar wën dek. ¹⁸ Ga re këme, doro fela këme ngoy in xali yatir kë ñatëgu owun or Kaxanu ol.» ¹⁹ Bëte wëd ko ŋat amburu amat, ga šëkwa këŋo Kaxanu, hëbëndër ko do šet këbi bësëfan bën. Re ko: «Mburu ino ex eman endam end yël këŋun Kaxanu eŋ! Cetëringdën ene kwitaxën.» ²⁰ And faÿ këni eyambëran aŋ, wëd ko bëte ŋat andëmba and gë ngoy aŋ, ga yël këbi eni yëlar, re ko: «Ngoy ino ex ošat oram or kë šar en cotaxën eter ekašax ed gë Kaxanu oŋ. ²¹ Xarak, ar ke lëxw an gër ed këne yambërande ro dëŋ exo! ²² Eyo, wëno

Asëñiŵ ar ala an alawñ këne lawñ ang yëgw këni ak. Barikan kata itëm hi këño ar ke lëxw an.»
 23 Ata bësëfan bën yana këni emëkar el ba noyõ ex ar këño lëxw Yesu an.

End asëfan alëngw eñ

24 Ga xucak eño, bësëfan bën këni şampërend end ba noyõ ex asëfan alëngw eñ. 25 Ata re ko Yesu: «Bemun bend bër benëng becëxe beñ awëña këñëbi wëñand bela bër ex gër owar orebën bën, do bër gapak bën are këñëbi rend “Bëyekax exëni”.* 26 Kërex gi na de mondako gër ndewën. Ar gapak an, gilexo ang itox fo. Do alëngw an, diyenindëlexo ang xadëp fo. 27 Do noyõ wa ex ar gapak an? Ar yëpak do këno lëband an nde, ba alëba an nde? Ax gi ex na nde ar këno rëtënënd an ex ar gapak an? Do wëno cëñ, ax gi ex na nde ang xadëp fo hi këme mërëxand irewën? 28 Wën xemënak xali doru, ane nacëta ex na gër ocëmu odam. 29 Mëñ ex, ang yël ke Faba 30 mëñ këne yambëraxëde do ene cebëraxëde andamat gër owun oram do në ßañëpara band owun këne xetënad enëbe kitixëne benëng epëxw gë ßeki bend bulunda ir Isërayel beñ.»

End Piyer eñ

31 Ga xucak eño, Yesu wac këño Piyer: «Simon, Simon, anëka yandi këño de Sindan eñun kabasa ang bële fo. 32 Barikan wëno aşalen şalen këmi exi bayixën ekwëta ed xwëta këye el, kërex capër na dek dek. Do wëj and këy ßakawëd

---

* **22:25** 22.25 Gër ebar ed Bëgërek, owac olo banëbi yëlënd bemun beñ.

aŋ, kemënidëbi bobinëx.» ³³ Ata re ko Piyer: «Axwën, wëno aŵelëk hi këme mi tëf xali lëf gër epëra do xali gër ecës.» ³⁴ Yesu yaka këŋo: «Piyer, ga re këme, doro damana exo yata ecare el wëj anëka këy yaxëta bakëlëbëd batas.»

End bësëfan eŋ

³⁵ Ga xucak eŋo, Yesu wëka këbi bësëfan bën: «And lawën bamun en pemëra Atëfëtan aŋ, kodï këm, ambaß këm, ßaped këm ýeý nde ßanëx ban na?» Yaka këni: «Bëtëdëŋ.» ³⁶ Aŋo re ko: «Gërëgako, ar gë kodï an, cëlayalexo, ar gë ambaß an, ßaxalexo, do ar gë duxuma këm an panëlexo acud andexëm aŋ exo yëcaxën. ³⁷ Gayikwa afo ex ŋata endam end ýëgw këni eŋ: “Gë bëwëndëran bën ßar kënebi enga emata*.” Do enimin, er ebax exe gi in në eŋata ex.» ³⁸ Ata re këni bësëfan bën: «Axwën, nëkoda oduxuma oki.» Yaka këbi: «Gwac ex go!»

End cale ind Yesu eŋ

³⁹ Ga ßanëgu ko Yesu na gër ed hi bani, ye ko ang wër baŋo ak gër etënd ed gë ßañarëka, ata sëf këno ñët bësëfan bërexëm bën. ⁴⁰ Ga ñat këni, fel këbi: «Caleyin këdi këŋun xor eñëŋëanax eŋ.» ⁴¹ Mëŋ ga nacëta këbi, foxi ko do ko ßalend: ⁴² «Faba, ga ýandi ýandi ki pangacënële kata iŋo. Dil ang ýandi ki wëj ak, kërex gi na ang ýandi ke wëno ak.» ⁴³ Ata ßanayaxënëgu këŋo meleka elod gër orën do baßen këŋo ojaŵ ok. ⁴⁴ Ga ßaminak emëkw edexëm el, Yesu xemëna ko nëmëc cale iŋ. Asewëtëŵa irexëm in hik ang oŝat fo do kë

* 22:37 22.37 Esayi 53.12

šarënd gër ebar. ⁴⁵ And foxita ko cale aŋ, baka ko gër bësëfan. Sëk këbi ga rašëra këbi ga bon këbi ocëmu ok. ⁴⁶ Ata wëka këbi: «Wën inewãa këjun rašëraxënënd? Kanin en cale, en kwëÿëtaxën eñëñëanax eŋ.»

End etëra ed Yesu eŋ

⁴⁷ Ga ko yeyan bayi baxo Yesu ga ñatëgu këni na enga end bela. Ar bano wãcënd Yuda an, asëfan abat ang ebani epëxw gë bëxi ak, lëngwënëgu bax. Ga sëkar këni gë Yesu, wëga këŋo bëxib. ⁴⁸ Ata re ko Yesu: «Oko Yuda, momega nde këye lëxwënd wëno Asëñiã ar ala an?» ⁴⁹ Ga wat këni er bax ñatëgund in, bësëfan bën re këni: «Axwën mëni tawëra nde gë duxuma in?» ⁵⁰ Ata abat wëlën këbi, saw këŋo xadëp ir ašadaxan alëngw in baď anëf and liwã aŋ. ⁵¹ Barikan Yesu re ko: «Tebin, gwac ex!» Na ga lëk këŋo asošan ajo gër anëf, fakën këŋo. ⁵² Ata Yesu wëka këbi bësadaxan bëlëngw bën, gë bemun bend bënëkona bër Aciã and Kaxanu beŋ do gë bëxarëk bër Bëšëwif bën: «Ba arek nde hi këme mëŋ yowaxënëgu kën gë oduxuma do gë okwëlekwële ene tëraxën? ⁵³ Key yo key ga bane fedërënde wa gër Aciã and Kaxanu do ane tëra bana? Barikan, anëka ñatëguk apëxëd andewën aŋ do gë and panga ind ecamëďan aŋ.»

⁵⁴ And sëra këno Yesu aŋ, wëla këno monas xali gër yangana ir iciã ind ašadaxan alëngw, ata Piyer këbi sëfëgund nacët ako. ⁵⁵ Ga fëtën këni xodux mërëxand ir yangana, ÿëpara këni jey gër oyesa do Piyer xetëna këbi moñëpa. ⁵⁶ Ata endënaã emat wat këŋo and ñoƚa këŋo

xodux aŋ. Ga faɓ kɛŋo, re ko: «Ajo gɛ ar sɛra kɛno ajo ebani.» ⁵⁷ Barikan Piyer ga ko yax ko rend: «Abiŵɛn, wɛno amo nang ex na dɛ!» ⁵⁸ Ga nɛkanak, ala aɕɛxe xwita kɛŋo Piyer do re ko: «Wɛj bɛte ar eng a end ar sɛra kɛno ajo hi kɛy dɛ!» Yaka kɛŋo: «Wɛno ame gi ex na dɛ gɛr eng a eŋo!» ⁵⁹ Bɛte ga xucak apɛxɛd amat, ala aɕɛxe ko rend: «Enimin, gayikako asoɕan ajo Agalile ex, gɛ mɛŋ ebani.» ⁶⁰ Aŋo re ko Piyer: «Wɛj er kɛy rend ijo, wɛno ame nang ex na!» Ata yata ko ecare el. ⁶¹ Axwɛn Yesu nɛkona ko gand Piyer, ga fabɛr kɛni, Piyer xwita ko afel fel baŋo mɛne doro dɛmana exo yata ecare el, anɛka kɛŋo yaxɛta ɓakɛlɛbɛd batas. ⁶² Piyer ŝan ko kwɛl do ko sesɛxɛnd ga fulɛt kɛŋo otes.

⁶³ Ata bɛr sɛra baŋo Yesu bɛn kɛno lɛɕɛrand do kɛno xɛmɛrand. ⁶⁴ Bandɛmar eni pɛd ɓangɛs ɓaŋ eno kɛm do eno mɛka: «Wɛj alawɛnel ar Kaxanu an, nangɛnɛlɛbo ngwa ba noŋo xɛm ki!» ⁶⁵ Mondako bano ŝirɛrand gɛ otebɛn sebɛn kɛm. ⁶⁶ Ga wecak, amara and bɛxarɛk bɛr Bɛɕɛwif aŋ, gɛ bɛɕadaxan bɛlɛngw bɛn do gɛ bɛɕalen bɛn wɛla kɛno Yesu gɛr akwɛndaya andebɛn. ⁶⁷ Ata wɛka kɛno: «Angɛmɛne wɛj ex Afexɛn an, pelɛlɛbo!» Yesu yaka kɛbi: «And kɛmun fel aŋ, ane ma na, ⁶⁸ bɛte and kɛmun wɛka aŋ, ane yaka na. ⁶⁹ Elod gɛrɛgako, nangin mɛne awat kɛne wat wɛno Asɛɛniŵ ar ala an ga xetɛna kɛmo Kaxanu gand liŵ, gɛr owun orexɛm.» ⁷⁰ Ata xeŋ kɛni ŝor: «Ba wɛj nde ex Asɛɛniŵ ar Kaxanu an?» Yaka kɛbi: «Go dɛŋ ex!» ⁷¹ Ata re kɛni bɛte: «Osede ax bo ex na ene wɛle. Ax gi ex na nde

biyi dek dëŋ wël kënëŋone?»

23

End gër eyang ed Pilat eŋ

¹ Bêşadaxan bëlëngw bën, gë bêsâlen bën do gë bëxarëk bër Bêşewif bën xani këni bën dek do wëla këŋo Yesu gër Pilat. ² Ga këno nagaşandëra këni rend: «Biyi fënga këŋo ala ajo ga këbi şoñ bër enëŋ endebi bën eni teb emedën ed şagale owun or Sesar el. Bëte gë andexëm ko wăcayand Afexën do emun endebi.»

³ Ata Pilat wëka këŋo Yesu: «Wěj nde ex emun end Bêşewif eŋ?» Yesu yaka ko: «Wěj wăc ke de mondako!» ⁴ Pilat fel këbi bêsadaxan bëlëngw bën do gë dek amëxwër aŋ: «Wëno amena and këmo nëpaxën ala ajo ame wat ex na.»

⁵ Barikan bën ga xemëna këni, këni rend: «Aşoñ këbi şoñënd bela bën eni nëp owun orewën ol, dek ebar ed Yude el këbi sëyalind mondako ga ŷanaw ko gër ed Galile, xali gër Yerusalem ro.»

⁶ And wël ko eŋo aŋ, Pilat wëka këbi ba Yesu Agalile exo. Yaka këno mëne go dëŋ ex. ⁷ Pilat ga wata ko mëne Yesu ar gër owun or Erod, emun end gër ebar ed Galile eŋ, hi ko fel këbi eno mëlän gayik bakey baŋo na gër Yerusalem yow baxo.

End gër yangana ir Erod eŋ

⁸ Erod nëngandëra këŋo and wat këŋo Yesu aŋ. Enimin, elod anëka fo ŷandi baŋo eŋo nang gayik awël baxo wëlënd bënd ko rind beŋ do ayar baxo yarënd eŋo wat ga ko ri ecarax. ⁹ Ata Erod wëkara këŋo xali Yesu, bari gematak aŋo

yaka bana. ¹⁰ Bêşadaxan bêlêngw bën do gë bêsâlen bën xemëna këni këno nagaşandërand Yesu. ¹¹ Erod gë bënëkona bërëxëm bën rixëra këno eņo yepënaxën. Erod, and lêsëra këņo xali fed këņo aņ, şud këņo ocud ombarax ang emun fo. And fed këņo aņ, şëñëta këbi eno bakali gër Pilat. ¹² Yatijo hi bani odawo Erod do gë Pilat, xarak bërangoŷëra ebani.

End kiti ind Yesu eņ

¹³ Ga ĥateli këno Yesu, Pilat wac këbi bêsâdaxan bêlêngw bën, gë bëxarëk bën do gë bër hi bax na bën. ¹⁴ Re ko: «Wën wëlanëgu ke ala ajo do re kën mëne mëņ këbi şoñënd bulunda in. Ax gi ex na nde ogës odewën dëņ wëkara këmo? Wëno cëņ amo kor na monëp gë bënd nagaşandëra këno wën beņ. ¹⁵ Bëte Erod dëņ aņo korëguw ex na eņo nëp mëņ bakalixënëgu këņo gër ndam ro. Amena ax gi ex na and këmo lawaxën. ¹⁶⁻¹⁷ Ocoroda odam ok këmëni sebën eno cewëra do motebët.» ¹⁸ Ata na xey këni şor: «Tebëtëlo Barabas! Tebëtëlo Barabas do eyo daw ajo!» ¹⁹ Xarak Barabas ijo andepëra hi baxo gayik axoŷën xoŷën banëbi mëņ gë boşandaŷ bêlêngw bër angol bën do wëreli banëbi xali law këno ala. ²⁰ Pilat wëka këbi gaşëxe ba noŷo sana këno eņo, xarak mëņ Yesu ŷandi baņo eņo tebët. ²¹ Ata yaka këni şor: «Ali, pikalo gër kërëwa! Pikalo gër kërëwa!» ²² Wëka këbi bëte atasën aņ: «Inëwa wën ko? Ga re këme amena amo wateli ex na and këmo lawaxën. Asebët këmo sebët and këno şewëra ocoroda aņ.» ²³ Aņo xey këni kaş-kaş mëne eņo pika. ²⁴ Ata Pilat wa ko ex

gi ang w̃eka bani ak. ²⁵ Pilat sebēt kēŋo Barabas, ar fēra bano gayik ala law̃ baŋo yatir xanin bani emer gēr angol an. End Yesu eŋ cēŋ, seb kēbi ocoroḏa ok eno dixēra ang ŷandi kēbi ak.

End gēr kērēwa eŋ

²⁶ Ocoroḏa ok ga kēno w̃ēla Yesu gēr ed kēno fikax, fed kēni gē Simoŋ Ibēsiren ga hiw ko gēr ošēnga. Ga nēŷali kēno, lapara ko osēx or kēno fikaxēn Yesu ol do kēŋo sēfand Yesu gē andepoy. ²⁷ Ata enga end bela kēnēbi sēfand. Bēsoxari bēn ga kēno ŷaw̃ Yesu kēni renitand. ²⁸ Yesu and nēkona kēbi aŋ, re ko: «Wēn bēsoxari Bēyerusalem, tesin endewēn eŋ do gē end obaš orewēn eŋ, kērene ñaw̃ na wēno! ²⁹ Nē eyow ex bakey band kēn ŷana end dend: “Nēngandēralebi bēsoxari bēboroxok bēn, bēr elod ani dēw̃ ex na do elod ano yerin ex na itox bēn!” ³⁰ Amēd aŋo, bela bēn are kēni ŷana eni dend: “Osēnd wēcaninēbo! Bētēnd wēginēbo!” ³¹ Ga kēne narēnēnd ako wēno ar ex osēx ošēkēt an, kaš kēnun narēndēra wēn bēr ex otēx oŋaŷēk bēn.» ³² Yatijo, bērek bēxi banēbi w̃ēlalind gē Yesu enēbi ḏaw̃ēx. ³³ And ñat kēni gēr ed bani w̃acēnd «Egor» aŋ, fika kēno Yesu mērēxand ir bērek bēxi: abat gand liw̃, ajo gand šame. ³⁴ Ata Yesu ko rend: «Faba tebanēlēbi, gayikwa ani nang ex na er kēni rind in.» Ocoroḏa ok ri kēni bēñak eni cetēraxēn banjēm bandexēm baŋ. ³⁵ Bulunda ir Bēšewif in xwēšaraw kēni ler na do kēnēbi nēkonēnd. Barikan bēlēngw bēn ga kēno lēs Yesu kēni rend: «Ga babi fexēn wa bešēxen bēn,

pexënayalexo gë andexëm dëŋ angëmëne mëŋ ex ar yata këŋo Kaxanu an!» ³⁶ Alëš bano lëšënd bëte ocorođa ok; and këno sëka aŋ, eno nën ngoy inerëk ³⁷ do eni dend: «Angëmëne wëj ex emun end Bëšëwif eŋ, pexënayal gë andey dëŋ!» ³⁸ Oñëgw fikali bani na në ingomb gomb yabët gaf irexëm in mondako: «Ajo ro ex emun end Bëšëwif eŋ.» ³⁹ Ata arek abat gër bër fika banëbi gë Yesu këŋo širënd: «Ax gi ex na nde wëj ex Afexën an? Pexënayal gë andey eyëbo pexënoxën biyi bëte!» ⁴⁰ Barikan arek axinëm an këŋo xexënd mondako: «E wëj ba ayo yëdand na nde Kaxanu? Ax gi ex na nde andamat nëp kënebo?» ⁴¹ Biyi cëŋ, er hi këbo ijo šenene ex, gayikwa oxey orebi fo bakaxënënd. Barikan mëŋ yoweŋ axo men ex na.» ⁴² Ata re ko bëte: «Yesu, këla, kwitayi de axwita wëno yatir këy bakaw gër ngwën gë owun orey ol.» ⁴³ Yaka këŋo: «Awël nde, đal in këmi felënd, doru dëŋ wëj gë wëno aňat ke ħate gër arayen.» ⁴⁴ Anëka bax ħatënd eňan eŋ keŋ gër gaf ga šamëdanëk đek ebar el xali hik poxoš gaf in: ⁴⁵ Eňan eŋ ašilipa šilipa bax. Ata ħesik cidët anjëm amëgax and bax wedind lëngwe ir Aciw and Kaxanu aŋ. ⁴⁶ Aŋo xeŋ ko Yesu: «Faba, anëka këmi wäšëhind angoc andam aŋ.» Ga yeyan ko na mondako, kwël xoti ko. ⁴⁷ Alëngw ar ocorođa an ga wat ko ang šës ko Yesu ak, šëkwa këŋo Kaxanu mondako: «Eñimin, ala ajo ar šenene ebaxo.» ⁴⁸ Amëxwër and bër yow bax onëkon aŋ, këni renitaxënd tar fëña in ga wat këni mëne anëka xor këŋo Yesu. ⁴⁹ Dek bër nang baŋo Yesu bën,

gë bësoxari bër lañëtaraw baño elod gër ebar ed Galile bën xwësara këni nacët ako do këno nëkonënd.

End gër aňeg eň

⁵⁰ Gër Amara and bëxarëk bër Bëšëwif, asošan ar gë onden, ar šenene ebax na do bano wacënd Yosef. ⁵¹ Gër Arimate, angol and Bëšëwif, xaniw baxo; axo gixeli bana gër bër xiti baño do narëndëra baño Yesu ga baxo šenind owun or Kaxanu ol. ⁵² Mëň ye bax gër Pilat xara këno eman end Yesu eň. ⁵³ Pilat ga wã ko, Yosef fedali ko eman eň. Fëlëra këno gë këpas, do wëxëta këno në ýeg ir fës bani në aparëfac, gër ir elod ala ano mëxwëtaxën bana. ⁵⁴ Yatijo bax ýanand akey and eteyëta aň do Bëšëwif bën anëka bani xëñënarand. ⁵⁵ Bësoxari bër lañëtaraw baño Yesu elod gër ebar ed Galile bën, ga sëfa këno Yosef, wat këni ýeg in do ang wëxëta këno ak. ⁵⁶ Ataň wãyi këni eni barërax ugu onëngax do gë angiri eni košaxënëd gër eman end Yesu. Ata ang rek acariya and Moyis ak, fëb këni akey and eteyëta aň.

24

End ekani ed gër ecës eň

¹ Yatir akey aýanar and loxo, bësoxari bër ebax bësëfan bën ye këni mopëd gëbër gër ýeg ir Yesu ga wëla këni ugu onëngax ond šütëra bani oň. ² Sëk këni angay and wedi bax lilaya ir ýeg aň ga xënik gë bebët. ³ Ga lil këni gër ýeg, nema këni eman end Axwën Yesu eň, ⁴ ata wëlandëra këbi. Aňo šanayaxën kënëbi bësošan

bëxi gë banjëm band jing-jing. ⁵ Ga yëdara këni, bësoxari bën, rën këni do fab këni laŋ ebar el. Ata bësošan bëjo wëka kënebi: «Ineŋa këno šalaxënënd abëngw an gër bëšësëk ro? ⁶ Axo bo ex na ro, anëka xani ko gër ecës. Kwitayin ang baŋun felënd and hi ban gër ebar ed Galile ak. ⁷ Ga baŋun felënd mëne afo eno dëxw mëŋ Asëñiŋ ar ala an gër bëwendëran do eno pika gër kërëwa exo cës. Barikan, axani ebar exo kani gër ecës akey atasën aŋ.» ⁸ Ata xwita këni bësoxari bën mëne mondako dëŋ felëra babi Yesu. ⁹ Ga šan këni na gër yëg, baka këni eni tëfëtërax dëk eŋo gër bëšëfan epëxw gë abat do gër dëk bëšëfan bëšëxe bën. ¹⁰ Er hi bani: Mari Madëlen, gë Yowana, gë Mari nëm ir Šak do gë bësoxari bër laŋët babi bën reyax këni gër oparëxanda od Yesu mëne go dëŋ ex. ¹¹ Barikan oparëxanda ok ani kwëta bana eyeyan ed bësoxari el. Er bani yëland anëx ex. ¹² Ata xwiriš Piyer hër ko xali gër yëg. Ga yëkwa ko lëf, wat ko gër ebar ebun ed bënjëm bënd šeriraxën bano Yesu bëŋ. Ata wăyi ko kwël ga šaran këŋo endey eŋo.

End bëšëfan bëxi eŋ

¹³ Do kwël yatijo fo, bëšëfan bëxi bër Yesu xani bax gër Yerusalem këni yend gër ingol ind këni wăcënd Emawus, në šapakan epëxw gë amat. ¹⁴ Tar fëña in bani xanarënd bënd Yesu beŋ. ¹⁵ Ga këni rendëra, Yesu mëŋ dëŋ šoma këbi do kwël këni sëfërend. ¹⁶ Aye dëŋ bano watënd šarikan afod fod babi do bani sëkwanënd eno kwita in. ¹⁷ Ata wëka këbi: «Bend ine ngwa kën

xanarënd tar fëña in?» Ga logën këbi, xwëša këni. ¹⁸ Yaka ko ar bano wãcënd Këlewopas an: «Wëj gabat ex ar yow bax gër Yerusalem an do nem këy er xucak bakey baño in?» ¹⁹ Ata wëka ko bëte: «End ine ngwa?» Yaka këno: «End Yesu Ibënasaret eñ wa. Gër ogës od Kaxanu do gër od bela, alawënel ar bax rind becarax ebaxo do bafi sëyalirand Bëyisërayel bën gë or gapak. ²⁰ Bëšadaxan bëlëngw bën do gë bemun bendebi beñ lëxw baño eno nëpaxën do eno dawaxën mopika gër kërëwa. ²¹ Biyi cëñ ako yëla bami mëne mëñ ex ar lawënegu baño Kaxanu an ebi dacët bulunda ir Isërayel in gër otaxan od bërangoÿëra andebën. Do doro ex akey atasën añ elod ga xucak beño dek. ²² Dal ex mbañ dëñ šaran këbo er reya këni bësoxari bërëmar, bër enga endebi in. Aye ye bani gëbër fo gër ÿeg ir Yesu. ²³ Ga nema këni eman endexëm eñ, bakaw këni, felati kënëbo mëne omeleka šanayaxën këbi do re këni mëne abëngw exo. ²⁴ Aye ye bani bëte bësëfan bërëmar gër ÿeg do sək këni beÿ bën ang reya këni bësoxari ak. Bari mëñ ano watëgu ex na.» ²⁵ Ata re ko Yesu: «Wën and fod këñun dëñ ex de! Owëkw orewën oñ aleg legëk ekwëta ed dek bend reya këni bëlawënel bër Kaxanu el! ²⁶ Ax gi ex na nde ako bax exo toro Afexën an, damana exo bakanaxën enjaran endexëm eñ?» ²⁷ Ga ÿana ko Yesu gër bakayëta band Moyis do gër dek band bëlawënel, fayën këbi bendexëm beñ ebi pënixën. ²⁸ Ga këni ñat gër Emawus, Yesu ÿandi këño exo kuca. ²⁹ Ata bësëfan bëxi

bën xara këno eŋo key na. Re këni: «Bayine ro, në ecëla ex eñan eŋ, anëka wëdëk!» Ata wã ko do kwël ñat këni gër ndebën. ³⁰ And yëpa këni gër eyambëran aŋ, Yesu wëd ko amburu aŋ, šëkwa këŋo Kaxanu, hëbëndër ko do šet këbi. ³¹ Amëd aŋo fëdët këbi onden oŋ, ata xwita këno, barikan na dëŋ nem këno bëd-bëd. ³² Ata këni wëkarënd: «Abaxi hi na nde ñar gër emëkw and babo felërawënd gër fëña aŋ, do and babo faÿënënd Oñëgw Omënëk aŋ?» ³³ Ga xani këni na, baka këni kwël gëmëd fo gër Yerusalem. Sëkëx këñëbi bësëfan epëxw gabat bën gër ed barër bani, gë bër babi sëfarand bën. ³⁴ Ata xacali këñëbi mëne enimin Axwën Yesu axani dëŋ xani ko gër ecës do mëne Simoŋ šanayaxën këŋo. ³⁵ Bën bëte reya këni mëne gë Yesu sëfërëx bani xali ñat këni gër ndebën, do mëne gër eyambëran fo xwita këno and hëbëndër ko mburu aŋ.

³⁶ Ani ŋata bana eŋo, Yesu šanayaw ko mëŋ dëŋ mërëxand, do fel këbi: «Kaxanu yëlëŋun wa aketëxeta aŋ!» ³⁷ Na lëk këbi anjiÿ atëm do këbi rëgëndërand gayik er yëla bani angoc andexëm aŋ ex. ³⁸ Barikan mëŋ wëka këbi: «In-eŵa wëlandëraxën këŋun gër owëkw orewën? Ineŵa bayik an kwëta ex na mëne wëno dëŋ ex? ³⁹ Nëkoyin otaxan ok gë osapar oŋ, wëno dëŋ ex. Dëkërayine tan! Aye nang kën mëne angoc axo gi ex na gë eman ang këne watënd ak.» ⁴⁰ And yeyaneli këbi mondako aŋ, wãsindëra këbi bambënut baŋ gër otaxan do gër osapar. ⁴¹ Ado ga nëngandëra babi ani ma ba na pere

mëne Yesu dëŋ ex. Ata mëŋ wëka këbi: «Eyamb yamb nde ex na?» ⁴² Yël këno aton and ekan ebëkawëka. ⁴³ Ga xana ko, yak këŋo ogës odebën dëŋ. ⁴⁴ Ata re ko: «And hi bane në erebat aŋ, afel bamun felënd mëne aŋata kë ŋata dek bebër yëgw këni gër acariya and Moyis gë bëlawënel bër Kaxanu bën do er rek gër Calemoñëw endam in.» ⁴⁵ Ata na dëŋ fërëtën këbi onden ond ebi pënixën er rek akayëta and Kaxanu in. ⁴⁶ Ata fel këbi: «Mondako ga yëgw këni gër akayëta and Kaxanu mëne wëno Afexën an, anarëndëra ebax ene narëndëra xali, ene daw. Barikan me kani gër ecës yatir akey atasën aŋ. ⁴⁷ Do end enëngwët ed ola eŋ, gë end etëban ed beñëŋënaŋ eŋ, bësëfan bërëxëm bën afemëra këni yana eni pemërand gër oŋac orexëm gër dek benëng bënd bela, ga yana yana këni gër Yerusalem. ⁴⁸ Wën bësëfan bën ex bër otede ok. ⁴⁹ Er beya baŋun Faba in alawëneli këmum lawëneliw. Cëniyin gër angol and Yerusalem xali eŋun yël Kaxanu panga indexëm ind yaŋ iŋ.»

End Yesu yaŋ gër orën eŋ

⁵⁰ Ga xucak eŋo, Yesu wëla këbi bësëfan bërëxëm bën gand ingol ind Betani. Yën ko otaxan ok do këbi ŋalenënd. ⁵¹ Nand baŋi ŋalenënd na, kwël dëŋ këni sebëtarënd, ga ko ŋëg end orën eŋ, xali ŋilipax ko. ⁵² Amëd aŋo ŋale këno do baka këni gër Yerusalem gë onënga osëm. ⁵³ Key yo key bani fedërënd cale iŋ gër Aciw and Kaxanu do bano ŋëkwand Kaxanu.

Oniyan
Oniyan: Oniyan (New Testament+)

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Oniyan)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

8b7902f3-5e35-5b89-86b2-c6da1be458b9